Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Om Landsbyliv

Hvornår fik jeg ideen til at skrive om Holme. Det gjorde jeg allerede, da jeg var 7- 8 år gammel.

Min far hjalp graveren – det var Rasmussen – med at tildækningen af en grav, og jeg blev sat til at bære kranse og buketter ud af kirken. Det job mistede jeg hurtigt interessen for og gik på opdagelse i kirken. I våbenhuset så jeg et billede af en kirke uden tårn og et gammelt hus. Jeg syntes, at billedet var så barnligt malet, og jeg måtte have min mor til at fortælle mig, hvad det dog var for en kirke.
Hun fortalte mig, at det var den gamle kirke og skole i Holme. Jeg spurgte så, hvor jeg kunne få mere at vide om Holme fra dengang, og hun sagde, at den gamle Ras Gunnestrup nok var en af de få, der var tilbage, og at hun ikke vidste, om der var skrevet noget ned. Det var en skam, tænkte jeg, det vil jeg gøre, men jeg turde ikke spørge Ras Gunnestrup om, hvordan Holme havde været tidligere.

Nogle år senere, jeg var vel 13 –14 år dengang, var jeg på kirkegården, og da døren til våbenhuset stod åben, gik jeg derind og kiggede på billedet. Så kom graveren, det var Eliassen, og spurgte mig om, hvad jeg lavede der. Jeg svarede ham, at jeg ville skrive en historie om Holme. Han gloede på mig, som om jeg ikke var rigtig klog, og heri havde han jo nok ret, for jeg anede ikke, hvad det var, jeg var ved at rode mig ind i. Men – ideen var kommet for at blive.

Da jeg fandt ud af, at Holmes bys historie var tilgængelig på diverse arkiver, kom jeg på den tanke, at jeg jo kunne skrive om Holme, som jeg oplevede byen, da jeg var barn – ikke nødvendigvis byens rigtige historie, men min egen version, og her er den.

Glostrup, oktober 2003.

Kurt Simonsen.

P.s. Bagest i heftet er der rettelser og oplysninger om kilder.

Landsbyliv.

Holme.

Holme, som jeg oplevede by og folk i 1930-erne.

En del af erindringerne er naturligvis ikke mine egne, men nogle jeg har fået fortalt af andre – især af familien, og derved blev deres erindringer også mine.

Der forekommer stednavne, til- og øgenavne, der stort set er glemte i dag.

Holme havde absolut 1. plads, hvad angik brug af disse navne. Jeg vil dog straks pointere, at der fra min side, ikke er anvendt øge- eller tilnavne i nogen ond hensigt, men ofte var en person kun kendt i forbindelse med et sådant. Fik man en persons fulde navn opgivet, skulle man tit rode i hukommelseskisten for at finde ud af, hvem der var tale om.

Det er værd at lægge mærke til, at øgenavnet oftest stod foran personnavnet på den person, der først bar navnet, mens det hos familiemedlemmerne er efterhængt.

Allerførst lidt om geografien.

Holme ligger på det nordlige affald af "Masiff de Jelshøj", der er en sidemoræne fra den seneste istid, der ramte dette område.

Mod vest og mod nord falder plateauet, mens det mod øst stiger jævnt og mod syd lægger sig tæt ind til sidemorænens bratte stigninger.

Vejene til og fra Holme var fra gammel tid, fra nord Holme Møllevej, fra øst Skovvejen, fra sydøst Skådevej/Bushøjvej, og fra vest Sletvej, der havde forbindelse med Gl. Horsens Landevej.

De andre veje er for de flestes vedkommende gamle markveje (Hjulbjergvej – Madesbjergvej, som det hedder på gamle kort, Bjødstrupvej og Stationsvej.

Lad os begynde på turen.
Det ville have været naturligt at starte med kirken som udgangspunkt, da kirken jo var landsbyernes midtpunkt, men også i min barndomsby er kirken en bygning, der tilfældigvis er anbragt ved et vejsving, så vi begynder fra nord, hvor en bæk krydsede Holme Møllevej.

Her lå et lille hvidt hus godt gemt bag en høj hæk. Jeg har kun skimtet det gamle ægtepar, der ejede stedet, men min far talte altid med dem, når han så dem. Manden, der hed Jens Peter Hansen, var bror til Fut-Chresten og søn af Gammel Ane i Hwolmues, hvor også Fut-Chresten boede.

Vejen steg nu i en stejl kurve til venstre, og langs den østre side af vejen var der en betonvæg til værn mod udskridning af jorden og det ovenfor liggende, lange røde murstenshus. Her boede Marius van Seelen. van Seelen var snedker på DSB centralværkstedet i Århus. Seelen var ret kendt i Holme. Men om det var som lokalpolitiker, eller som medlem af en eller anden kommission, har jeg absolut ingen erindring om, kun dette mærkelige navn. Jeg kiggede nøje på ham, når jeg så ham, men jeg blev aldrig rigtig klar over, om han brugte seler eller livrem.

Huset havde været bolig for mølleren i Holme, da møllen havde ligget lige bagved. Set fra Holme var det mærkeligt sted at placere en vindmølle, men kom man fra Viby, kunne man se, at stedet var velvalgt. Den lå lige ovenover en skrænt og utrolig godt for vind fra vest, nord og fra øst. Ja, selv fra syd, da terrænet op mod Holme var fladt.

Møllen nedbrændte omkring 1910 efter en påsat brand, sikkert nok for gode ord og betaling. Brandstifteren var bror til Fiskepeter, og efter løsladelsen fra fængslet, emigrerede han til Amerika og forsvinder ud af denne historie.

Lige syd for Seelens hus gik der en lille sidevej mod øst. Der lå vel 3-4 huse langs vejens nordside. I et af dem boede en vognmand, i et andet Meldgård alene med sine børn, hvad jeg syntes var forfærdelig synd for dem. Konen var død, og sæt nu børnene fik en ond stedmoder! Jeg kendte kun to af børnene: Jytte og Jørgen, om der var flere ved jeg ikke. Som jeg husker de to børn, var de altid stilfærdige og altid velklædte. Hvad der blev af Jytte, ved jeg ikke, Jørgen kom i slagterlære i Rosenvang.

Der løb også en sidevej mod vest. Her lå – ligger? et rødt hus. Ejeren hed Vilhelm Pedersen. Også hans kone var død. Han var vist murerarbejdsmand, han virkede så utrolig forslidt, krumbøjet, med mørke garvede ansigtstræk. Han havde tre piger – Rosa, Ellen og Agnete, der alle var ældre end jeg, og endelig en søn, som jeg ikke husker. Han hed Alfred, "Sprut Pedersen", - og senere "Tuborg". Alfred bosatte sig senere i Sverige. En isvinter faldt Vilhelm og brækkede benet, men der var så glat, at ambulancen ikke kunne køre op ad Møllevejen, så han måtte bæres ned til den bl.a. med hjælp af min onkel.

Længere henne på denne sidevej lå der, noget tilbagetrukket, en gammel gulkalket ejendom. Her boede Trolle Hvolby og hans moder. De drev sammen et lille gartneri.

Jeg betragtede ofte stedet liggende skjult bag nogle buske på Ras M's mark. Alene navnet Trolle var nok til at sætte fantasien i gang, for hvis nu -----, men Trolle og hans moder var ganske uskadelige. Trolle var ungkarl, men blev dog gift til sidst. Trolle deltog ivrigt i foreningslivet i Holme, spillede næsten altid med i Dilettantstykkerne. Og så var han et yderst rettænkende og ærligt menneske. Min onkel har fortalt mig, at Trolle engang havde været til et møde i Østergade i Århus. Da han skulle hjem, kunne han ikke låse sin cykellås op, og at han derfor tog cyklen på nakken og gik hjem til Holme. Da han kom hjem, opdagede han, at cyklen ikke var hans, så han tog den derfor på nakken igen og gik til Århus og fandt den rigtige. Jeg er sikker på, at politiet ville have fået et forståelsesproblem, hvis de havde stoppet ham.

Men alle har jo et punkt, hvori de adskiller sig fra mængden, således også Trolle. Det var den måde, han cyklede på. Når Trolle trådte en pedal ned, løftede han det andets bens balle fra sadlen og altid den højre. Men man lo aldrig af Trolle, dertil var han for højt respekteret.

Videre ad Møllevejen. Der lå på den østre side af denne nogle "Murermesterhuse". Peter Sjællænder boede i et af dem, Søren Lorentzen i et andet. Lorentzen havde en søn, der blev kaldt Kesse. Kesse var sådan lidt udenfor normen. Efter jeg var flyttet til København, spurgte min far mig om, hvad Kofoeds Skole var for noget, han mente, det var en social institution, hvad han jo også havde ret i. Han havde en dag spurgt Søren om, hvordan det gik med Kesse, som han vidste var flyttet til København, og havde fået det svar, at det gik vældig godt, for Kesse var begyndt på Kofoeds Skole, hvor han var i gang med en højere uddannelse. Far lo godt nok lidt smørret, da jeg fortalte ham om uddannelsen.

Noget nærmere ind mod Holme lå der på samme side et noget større hus. Det havde oprindeligt været aftægtshus for Ras M's forældre. Deres søn "Hans med hovedet" boede der og ernærede sig som træskomand og sadelmager. Øgenavnet havde han fået på grund af sit enorme hoved - vand i hovedet - sagde man. Der blev også sagt, at han havde solgt sit hoved til lægerne. Det skulle skæres af – dog først, når han døde – og sættes i sprit. Nej, min forestillingsevne slog ikke længere til, her måtte jeg give op, men når jeg var med Chr. Frost nede hos ham for at få repareret seletøj, betragtede jeg ham med en vis nysgerrighed, for hvordan ville han komme til at se ud?.

Foruden at være bror til Ras M, var Hans også bror til Agnes Rasmussen, tante Ras, eller faster Ras, der var lærerinde i Holme skole, og som senere kom på Kragelundskolen. Han var også bror til Mik. Mikkelsens kone, Mine.

Min svigerfar fortalte, at han havde gået i skole med Hans i sit sidste skoleår, da skolen havde haft til huse i det senere forsamlingshus/kro. Han fortalte, at Hans aldrig nogensinde blev drillet på grund af sin skavank. Ligeledes fortalte min mor mig, at min bedstemor på det strengeste havde forbudt sine børn at gøre nar af ham, "For det ku' han ikke gøre for".

Da Hans blev gammel, kom han på plejehjem i Gjern, hvor han døde. Det var godt nok noget langt væk fra familien, må man sige. Om handelen stadig stod ved magt, er der vist ingen, der ved.

Noget af huset var lejet ud. Jeg kan huske en familie, der hed Stockholm, hos dem købte vi æbler og blommer, for der hørte en meget stor frugthave til huset. Haven var anlagt af Niels Rasmussen, der var udlært gartner, og far til Ras, Hans og Mine. Haven havde en underlig trekantet facon. Men jordens nordskel var vinkelret på vejen, mens sydskellet fulgte det gamle bydige. Syd for skellet havde Carlo Therkildsen sine marker.

Lærer Kaj Stitz boede også i huset en kort overgang. Senere blev det solgt til H. Kottwitz. Hans kone hed Helga, men blev altid kaldt ved sit pigenavn, Helga Jacobsen, det var lettere at sige. De havde en søn, der hed Carl, ham vender jeg tilbage til senere.

Skellet begyndte vest for Møllevejen. Der var her lidt spredt bevoksning. Min mor fortalte mig, at der hver søndag formiddag kom en gammel kone ad Møllevejen på vej til kirke. Det stod ungerne altid og lurede på. Når denne kone kom op til diget, krævede naturen sit, og hun satte sig derfor bag diget. Det var der for så vidt ikke noget morsomt i, det morsomme lå i, at konen ikke trak bukserne ned – det hed bukser dengang - men blot satte sig. Forklaringen er, at de gamle var fra en tid, hvor mange kvinder, især af landbefolkningen, syntes, at det var uanstændigt at bruge den slags nymodens pjat. For dog at følge lidt med i alt det nye, var de dog begyndt at bruge nogle sådanne – de var blot ikke syet sammen i skridtet, der måtte være en grænse. Musse Møller påstod overfor min mor, at min oldemor også anvendte den slags beklædning. Det lyder ret sandsynligt, idet oldemor var en stædig gammel vendelbo.

Vi er nu nået frem til Skovvejen, der her blev kaldt Betonvejen. Den blev kaldt begge dele, afhængig af, hvor man befandt sig. Forinden har vi dog lige passeret et stykke mark tilhørende Carlo Therkildsen. Det var et af de første steder, hvor man satte sneskærme op om efteråret, sneskærme af en type, som man ikke kender i dag. Det var nogle tunge staværer af træ, der kun kunne rejses, hvis man var flere om det.

Marken og grøften langs vejen skjulte en personlig tragedie for mig. Jeg var kørt med Chr. Frost ned til sadelmageren og sad på stang på Chr's cykel. Jeg havde lige fået en solskærm, som jeg var meget stolt af. Et vindstød rev skærmen af mig, og trods vor ihærdige afsøgning af området fandt vi den ikke. Siden bar jeg aldrig solskærm.

Skovvejen begyndte egentlig længere mod syd. Men nogle hundrede meter fra Møllevejen slog den et knæk mod nord for straks igen at dreje mod øst. Hvis den skulle løbe der, hvor Betonvejen nu går, ville der have en nærmest ufremkommelig hindring, da den så skulle gå over en mose, hvor man ikke anede, om der havde været fast bund i rimelig dybde.

Disse problemer skulle klares, og da der var stor arbejdsløshed i 1930'verne, ville man komme dem til livs ved at iværksætte et program, der hed nødhjælpsarbejde, således skete det også her. Mosen blev fyldt op med jord fra gennemgravningen øst for mosen, jord fra gennemgravningen vest for mosen skulle bruges til en vejdæmning henover Carlo Therkildsens eng vest for Møllevejen. Det var meningen, at vejen skulle føres over til Stationsvej og derfra videre over til Gl. Horsensvej.

Arbejdet stoppede med et brag, der kunne høres over det meste af byen. Der var lagt tipvognsspor, så det afgravede grus kunne køres ud på dæmningen. Der var fald på sporene så vognene kunne køre derud af egen kraft til aflæsning. En vognmand skulle så med sin hest trække vognene tilbage. Vognmanden hed Frands Thomsen og var fra Skåde Bakker, men tvillingpigerne, døtre af tømreren der boede til leje hos Fiskepeter, kaldte ham Heste Thomsen.

Nå, men naturligvis måtte der være en bremsemand på tipvognstoget. Der var der også – Whålin, hed han. En dag fik toget for megen fart på, og i sin forfjamskelse, drejede han den forkerte vej på bremsen, det fuldt lastede tog kørte hurtigere og hurtigere ud over Møllevejen

og endte med et enormt brag i Carlos eng, hvor det blev liggende i lange tider. Først efter krigen blev vejen bygget helt færdig.

Wåhlin – nå, ja, han nåede at springe af toget, inden det blev for sent.

Øst for mosen lå Rundhøjgården, der i min barndom tilhørte Arne Pedersen. Han havde to piger, tvillingerne Ellen og Kirsten. De var enæggede, men man kunne dog se forskel på dem. Kirsten var en udadvendt, lattermild pige, mens Ellens ansigt gav indtryk af, at hun var af en mere indadvendt type, Til efternavn hed de Nymark Pedersen, jeg tror, at moderen var af slægten Nymark i Skåde. Jeg gik i klasse med dem i Holme. De havde om vinteren næsten altid strikkede, blå kjoler på, og de muntrede sig med at plukke ulden af dem og lægge den i pres i skolebøgerne. Det påtalte lærerinden ofte, men det hjalp ikke. Arne Pedersen solgte senere gården til kommunen, der her opførte et nyt kommunekontor, men herom senere. Efter salget af gården, der var en udflyttergård fra det sted, hvor mine bedsteforældre boede, flyttede Arne Pedersen til Fløjstrup.

På et tidspunkt var konen ramt af en sygdom, der på det nærmeste lammede hende, og da hun en dag havde været til behandling på hospitalet, kunne hun næsten ikke gå fra busstoppestedet og hjem, så min mor måtte tage hende under armen og hjælpe hende. Min mor havde været hos mælkemanden for at hente en kande mælk, så mælken fik en ekstra tur på et par kilometer, men det var en smuk kande, der nok kunne vises frem. Mælken blev ikke sur over den lille udflugt.

Gården havde tidligere tilhørt Thomas Neergård. Min bedstemor havde engang hjulpet med at tærske og havde i den anledning stået på et hæs og forket neg ned, og så skete det! Hun mærkede noget, der kravlede meget hurtigt op af sit ene ben! Hun greb lynhurtigt om dette "noget" og skred ned af hæsset og løb skrigende om til det lille hus, mens mændene gloede måbende efter hende. Men ak, dette "noget", en stakkels lille mus var for længst klemt ihjel.

På gårdens jord blev der foruden kommunekontor også nogle år senere bygget en skole, der naturligvis kom til at hedde Rundhøjskolen. Samtidig blev der også lavet et butikstorv, hvor en af mine gamle kolleger åbnede en boghandel.

Længere fremme mod øst, lå der et markstykke, der tilhørte Peter Sørensen. Her så jeg for første gang et favnmål i brug. Min far havde taget roer op for ham, og aflønningen var udregnet efter hvor mange favne, der var taget op. Peter Sørensen, der var søn af Martin Sørensen, boede i et husmandssted på den modsatte side af vejen. Ejendommen var udstykket fra en Friis-gård i Holme. Den var på dette tidspunkt mit hjem.
Peter Sørensen købte siden en gård i en anden kommune, men døde efter et styrt fra et staldloft

Men ingen tur ad skovvejen om sommeren uden at undersøge, om der var mirabeller i det hegn, der afgrænsede roemarken mod øst.
Når de større klasser i skolen skulle på udflugt, gik 1. og 2. klasse i Zoo anført af lærerinden, der var klasselærerinde for begge klasser. Det var en lang tur for de små ben at gå fra skolen, rundt i Zoo og retur. Når vi nåede ovennævnte hegn på udturen, var der tid til en passende

pause. Så foretog vi en razzia af hegnet. Ingen mirabeller gik til spilde, hverken umodne eller overmodne. Jeg skal bemærke, at udturen gik ad Skovvejen til Mogenslykke, derefter ad Observationsstien til Zoo. Hjemturen gik over Rosenvænget og ud til Møllevejen, det var knap så spændende.

Ejendommen på den anden side af hegnet tilhørte Jens Jensen og senere sønnen Niels Jensen og sluttelig barnebarnet Niels Hougård Jensen. Min kone var i familie med Hougårdfamilien, men det er for omstændigt at gøre rede for her.

På den anden side af ejendommen strakte Fredensgård sine marker langs Skovvejen ned mod Rosenvangs Alle og videre ned mod Viby Terp.

Fredensgård var en stor gård bygget på Vibys gamle overdrev. En stor rød hovedbygning lå godt tilbagetrukket fra vejene. Det eneste, jeg kan huske om gården og driften, er en stor flok græssende køer på ovennævnte mark. Jeg har været på gården en enkelt gang, hvor jeg fik lov til at køre med Morten Nielsen, en Holme vognmand.
Min mor havde tjent på gården som husassistent, men fortalte aldrig noget om den tid.

Nede ved vejkrydset havde der ligget et hus. Det var totalt nedbrændt, der var kun rester af gulvet tilbage. Engang min far arbejdede på vejen dernede, fandt han en kæmpestor nøgle, som nærmest lignede en kirkedørsnøgle.

Vejen fortsatte op mod Saralyst, og næsten helt oppe boede der en anlægsgartner, der havde en hest, hvis galskab var absolut omvendt proportionalt med dens størrelse. Den var nærmest på størrelse med en Shetlandspony af mindste sort. Gartneren og hans søn brugte den kun til transport af haveredskaber. For at gøre folk opmærksom på, at den både ville bide og sparke, var den forsynet med de påbudte kendetegn. Endelig var den fortøjet til et 10 kg. lod, der dels forhindrede den i at stikke af, dels forhindrede den i at bide folk, der ikke havde set advarselsmærkerne.

Så var der en villa, der lignede en hovedbygning til en sydamerikansk hacienda. Den var hjem for en rektor for et af gymnasierne i Århus, vistnok Marselisborg. Han hed de Hemmer Gudme og var far til journalist Peter de Hemmer Gudme, der blev myrdet af tyskerne og deres håndlangere under krigen. Rektoren blev begravet på kapelkirkegården, hans gravsten lå hen over gravstedet, og når jeg spurgte hvorfor, fik jeg at vide, at det var fordi, at han var blevet brændt. Peter er begravet i Ormslev.
Min mor havde også tjent hos Gudme, hvilket hun ofte nævnte, når vi kom forbi villaen.

Helt fremme på bakkekammen lå der på samme vejside en stor, gul villa, der hed "Højen". Jeg tror dog, at den lå i Viby kommune. Ejeren af denne villa kunne have haft alle tiders udsigt over hele Århusbugten, men træerne langs Observatoriestien må have taget en del af synet.

På den anden side af Skovvejen gik der en vej på østsiden af bakkekammen. Den fortsatte ind i Kirkeskoven forbi Skovridergården, Forstbotanisk Have og udmundede i den vej, der gik fra Frederikshøj og ned forbi Mindeparken. Stod man på denne vej oppe ved Skovvejen, havde man lige nedenfor Marselisborg slotspark. Et lille stykke inde i parken lå barakkerne, der tjente til underbringelse af garderne, når kongen havde ophold på slottet. Man kunne lige

skimte dem, når de stod og pudsede deres grej og gjorde sig klar til vagtafløsning. Under krigen var der en overgang kaserne for CBU.

Man havde en pragtfuld udsigt over bugten herfra – sagde de voksne – som barn kunne man kun se træerne på den anden side af vejen.

Da det polske krydstogtsskib "Pilsudski" som nybygget anløb Århus, var der nærmest opløb på vejen, for alle ville se skibet.

Jeg opfattede navnet på skibet lidt forkert. Jeg kunne ikke se et skib, der hed "Peter Sutski", men jeg hørte en dame sige, at når man holdt hænderne op til øjnene, som holdt man om en kikkert, virkede det, som om man så i en sådan. Vrøvl, for jeg så stadig hverken Peter eller nogen Sutski.

Vi skal nu tilbage til Holme. Steder og navne henviser til sydsiden af vejen.

Her lå på hjørnet af P.S. Krøyersvej en kæmpestor hvidkalket villa – Mogenslykke , der ejedes af oberstløjtnant Feddersen. I 1947 skete der her en tragisk ulykke. Murermester Rasmussen fra Skåde havde fået til opgave at hvidte huset. Han, der var en ældre mand, befandt sig sammen med en ung medarbejder på et stillads, der brød sammen.
Rasmussen blev dræbt på stedet, medarbejderen blev hårdt kvæstet men overlevede, tilbragte lang tid på hospitalet.

Et godt stykke nede ad vejen lå der et gult hus med gavlen ud mod vejen. Sommetider holdt der en DKW parkeret der. Det var vist kommuneingeniør Gormsens, der boede der en tid. Det, at eje en bil dengang var noget ufatteligt for almindelige mennesker. Jeg så engang en annonce i FDM's kortbog fra 1934. Der var en DKW af samme model. Den kostede dengang den sindssyge pris på 4000 kr. En ufaglig tjente vel mellem 4o og 6o kr. om ugen.

Jeg mener at kunne huske, at overlærer, senere skoleinspektør på Kragelundskolen, Alfred Juul, boede der i begyndelsen af sin embedstid.

Efter det gule hus, lå der en mark, der var forpagtet af Ras M. Saralystparken breder sig nu ud over området. Midt i markstykket lå der et vandhul. Det var vel sagtens det hul, der har givet navn til det gamle lave hus, der lå ud mod Skovvejen, Hwolmues, på gamle kort kaldt Huulmose.

Gammel Ane i Hwolmues. Nej, det er ikke nogen vittighed. Der boede virkelig en gammel kone der ved navn Ane Hansen, og hun blev kaldt Gammel Ane. Hun boede sammen med sin ene søn og hans familie. En anden søn har jeg omtalt. Huset lå lidt skråt i forhold til vejen og lidt lavere. Der var et syndigt rod ved den østlige ende af huset, hvor der også lå et par skure. Men - , der stod undertiden en mo'tor cykel dernede. Anes søn, Fut- Chresten, ejede en Harley, en rigtig Harley Davison mo'torcykel – olivengrøn med røde stafferinger, - det var der ikke mange, der gjorde, i Holme var der kun to.

Ved Anes død så jeg for første gang en ligfærd med hestevogn. Hun blev en aftenstund kørt til kirken, vi stod betaget og kiggede på toget – en dyster, høj, sort vogn med åbne sider, søjler

med masser af udskæringer, dødningehoveder og kors, trukket af to heste – jeg kan ikke erindre farven på disse, men de bar sorte dækkener, eller hvad det nu var, over sig, jeg undrede mig over, om de frøs.

Chresten havde tre børn, måske flere, det ved jeg ikke. En søn, der var meget ældre end jeg, hed Arne. Han var en tætbygget undersætsig dreng. Han blev kaldt "Gummi- Arne". Hvorfor han blev kaldt sådan, har jeg for længst glemt, eller måske aldrig vidst.

Så var der en datter, der var min jævnaldrende. Hun hed Anna Margrethe. Den først gang, jeg mødte hende, var, da vi skulle koppevaccineres. Hun skreg som en stukken gris og gjorde voldsom modstand. Vi andre så betuttede til, var det virkelig så slemt? For en sikkerhedsskyld var der andre, der begyndte at vræle.

Vi kom til at gå i skole sammen. Ikke i starten af vores skoletid, men i slutningen af første klasse. Skoleåret begyndte dengang til april. Jeg havde været på hospitalet i marts, og blev naturligvis orienteret af Pot om, hvad der var sket i mellemtiden. (Pots navn var Jørgen Skov). Han beskrev malende pigens begyndelse på skoletiden i Holme. Hun led i utrolig grad af polypper, der gjorde, at hun var svær at forstå. Det hæmmede hendes udvikling i utrolig grad. Hvorfor var hun dog ikke blevet behandlet, inden hun kom i skole. Var hendes skræk for behandling så stor, at man ikke turde give sig i kast hermed. Jeg ved det ikke, men synd var det.

Jeg mener, at Anna Margrethe på grund af sit handicap ikke kom op i næste klasse. Man overså jo ofte grunden til, at nogle børn virkede knap så kloge. Hvis børn var ordblinde, talblinde, havde dårligt syn eller hørelse, blev de ofte hægtet af.

Så var der også en yngre søn, ham kendte jeg ikke, men han blev kaldt Fut-Chresten som sin far. Han kom som en af de første til at gå i en særklasse på Kragelundskolen. Hvorvidt det var en succes med den skolegang, ved jeg ikke, det var så nyt og uprøvet.

Nu skal vi videre ind mod Holme. Fra krydset Rosenvangs Alle – Skovvejen rejste der sig et vældigt bakkedrag, der strakte sig fra Skovvejen mod sydøst over Højbjerg og til skoven. Fra Rosenvangs Alle var der foretaget grusgravning ind i bakken, og på afgravningssiden hagede nogle sommerhuse sig fast som svalereder.

På vestsiden af bakken lå Tishøj, en bronzealderhøj, på det nærmeste ukendt, idet man skulle ind ad en privat vej for at komme til den.

For enden af den private vej lå der et rødt hus. Beboerne var i familie med Niels Jensen på den anden side af Skovvejen og med familien Hougård. Hvordan husker jeg ikke. Fra Skovvejen kunne man altid se, når der var familiefest i huset, for så blev der flaget fra højen.

Inden den gamle Friis-gård inde i Holme blev udstykket, endte dens marker her. Den lille gård, som jorden nu var lagt under, har jeg omtalt.

Fortsætter vi ind mod Holme, kommer vi til den gamle Skovvejs udmunding i den nye vej, altså Betonvejen. Mellem de to vejgrene var der en banke, der skrånede lidt opad mod vest. Den blev mod vest afgrænset af husrækken langs Møllevejen.

Inde på marken var der en udgravning, sikkert en ældgammel grusgrav. Siderne stod meget stejle, i særdeleshed den vestlige. Skal jeg gætte på vinkler, vil jeg tro, at de må have været ca. 70 grader i hældningen. Siderne var tilgroede med græs, og var derfor meget egnede til efterfølgende leg. Jeg må dog lige forinden sige, at graven var åben mod øst, og at kommunen åbenbart havde kørt sne derind efter snerydning, når der havde været et kraftigt snefald, for der lå nogle mægtige blokke af sne i bunden af graven, hvilket gjorde legen mere spændende.

Der havde været kraftige snefald i vinteren 1938-39. Min onkel havde en kælk af en lidt speciel konstruktion. Mederne var af jern, og var fæstnet til kælken med en gitterkonstruktion. Kælkens bund lignede en lille dørplade, så man kan sige, at det var en mellemting mellem en kælk og en slæde. Det gjorde den ret tung, men gav rigelig plads til min onkel og mig.

Legen bestod i, at vi satte os på kælken ovenover en skrænt, jeg forrest, min onkel bagest. Der var et stort udhæng af sne udover skrænten, min onkel stødte fra, og vi svævede ud i luften. Nu var problemet jo, at vi undervejs forlod kælken, eller den forlod os, men resultatet var givet. Våde og gennemblødte af sne, men heldigvis uden skader ved sammenstød med kælken, hvis den ankom senere end os, landede vi i snebunkerne.

Disse gennemblødninger i forbindelse med, at vi også blev gennemblødte af sne, når vi legede i den snehytte, der blev lavet i mine bedsteforældres have, gjorde, at jeg fik en dobbeltsidig lungebetændelse kort efter nytår og blev derfor indlagt på sygehuset. Der var så meget sne, at ambulancen ikke kunne komme frem til huset ad den normale kørevej, og at de derfor måtte transportere mig på båre frem til Møllevejen. Hvorfor, jeg husker året så godt, er, fordi min far på et tidspunkt kiggede ud af ambulancens vinduer og sagde, at nu kørte vi over Ringgadebroen, og at han kunne se lysene ned på baneterrænet, så jeg må åbenbart have været ved bevidsthed et kort øjeblik Den køretur var min indvielse af broen, der officielt var blevet indviet i sommeren 1938.

Vi skal nu tilbage til Betonvejen - til den store gennemskæring af bakken. Her, på hjørnet af Betonvejen og Møllevejen boede Fiskepeter.

At Fiskepeter hed Peter Larsen, var der ikke mange, der tænkte på. Han var blot Fiskepeter. Han var søn af Niels Lausen (Larsen) og hans første kone, Karen. De havde i 1893 bygget et hus på hjørnet af Vigevej og Strædet Han havde således været nabo til mine bedsteforældre. Niels Lausen havde arbejdet som teglbrænder på et af teglværkerne i Kragelund. Han levede endnu omkr. 1939 og var gift med en meget yngre kone, der hed Ingrid. De boede på Lundshøj i 1930-erne.

Peters kone hed Petrea – altid kaldt Fiskepetrea. Hun var datter af Oline Bech, der boede til leje hos min mors farbror, Niels Jensen, på Viby Mark.

Jeg har tidligere nævnt, at Peter havde en bror, der rejste til Amerika. På den her skildrede tid boede deres ugifte søn, Villy Fiskepeter, endnu hjemme.

Peters hus lå noget tilbagetrukket fra Møllevejen. Det virkede ret højt, da det lå på skråningen op mod den store bakke, som Betonvejen var blevet ført igennem. Huset var dog beregnet til to familier. Tømreren med tvillingerne boede til leje på første sal.

Peter solgte fisk. Han kørte rundt fra dør til dør med en fladvogn trukket af to heste, ikke særlig store. Peter havde dog også noget andet at bruge dem til, for Peter havde grise. Dem fodrede han med køkkenaffaldet fra Stefanshjemmet og dettes anneks. Begge steder lå på Strandvejen nedenfor Holmevej – forlængelsen af Skovvejen, så de to heste havde nok at rykke i på vejen fra Stefanshjemmet og op til Mogenslykke.

Jeg var vild med de to heste, og Fiskepeter havde lovet mig et føl, når en af dem fik et sådant. I den anledning havde jeg forlænget armene på min trillebør for at kunne være kørende. Der var blot en hage ved det, - hestene var vallakker.

Engang skulle Peter ned til Stefanshjemmet for at hente affald. Jeg spurgte, om jeg måtte komme med, det måtte jeg godt, men jeg skulle have lov af min mor, så jeg løb hjem for at spørge. Naturligvis var hun ikke hjemme, da jeg havde mest brug for hende. Jeg løb tilbage og sagde, at det var helt i orden. Turen gik godt, jeg fik lov til at styre hestene, når det gik op ad bakkerne.

Men hvor længe var Adam i Paradis. Da vi skulle dreje fra den gamle Skovvej og ind på Møllevejen, sad Inger, min daværende kæreste i grøften og fortalte mig, at min mor ledte efter mig. Peter opfattede lynhurtigt situationen og satte mig af.

Så gik det i vildt hurtigløb hjemad. Min mor var selvfølgelig ikke hjemme, hun ledte stadig. Døren var låst. Til alt held stod der et vindue i soveværelset på klem, det kravlede jeg ind af, og da min seng stod lige under vinduet, syntes jeg, at der kunne jeg ligeså godt blive liggende, for der ville jeg alligevel havne. Da min forløbne mor kom hjem, lå jeg og sov nok så sødt, så hun nænnede ikke at vække mig, og der blev aldrig talt mere om den historie.

Jeg hævede for stedse min forlovelse med Inger.

Der var nogle gange, jeg kørte med hestene, uden at Peter var med. Peter havde købt noget hø af Ras Gunnestrup. Han skulle selv hente det fra stakkene i engen, der lå yderst i Ras Gunnestrups mark næsten helt ude, hvor Sletvej løb sammen med Gl. Horsensvej. Far skulle hente høet for Peter, og det gjorde han en dejlig sommerdag. Vi var med, min mor, min søster og jeg. Oplevelsen har jeg altid i klar erindring, når jeg ser, der bliver hentet hø hjem.

Den sidste gang, jeg kørte med Peters heste, var, da vi flyttede til den anden ende af byen. Far lånte hestene, og da vi var færdige med at flytte, fik jeg lov til at fodre dem med nogle brødskorper. Ved den lejlighed lærte jeg, hvordan man skulle holde hånden, når man ville lade en hest spise af hånden.

Ind i mellem foretog jeg nogle vilde ridt på dem, det var, når de skulle skoes. Så gik det på livet løs, jeg var på ryggen på den ene af dem, - den anden var min håndhest –. De stod begge solidt tøjret til smedens væg

For at holde grise måtte Peter naturligvis have svinestier, Det var der i et lavt hus, der lå med gavlen ud mod Møllevejen. Huset rummede plads til vaskehus, hestestald, plads til nogle geder og så svinestierne. Derudover lå der et par skure, og for at runde det hele af, var der en støbt mødding ud mod Møllevejen. Møddingen skulle være overdækket, men der var det så som så med. Undertiden lå der nogle selvdøde grise i den.

Om der var rotter?. Det vrimlede med dem, det så vi, da hele herligheden af udhuse blev revet ned. Efterhånden som bygningerne forsvandt, trængtes de sammen på mindre og mindre område. Et par stykker forsøgte at grave sig ned i soden, der lå i bunden af en skorsten. Her blev de kvalt af sod, - det var ikke brune, men sorte rotter, der blev fremdraget. Et par stykker kom i slagsmål om at komme først ned i et hul under et betongulv. Det døde de begge af. Nogle flygtede fra stedet i vild panik til stor ærgrelse for naboer, især Henry Hougård, der boede nærmest, men også Fynbohans fik sin part.

Nu skulle der bygges. Villy havde overtaget en mælkerute efter Frost, ejeren af stuehuset til den tidligere Friis-gård. Han overtog mælkevogn og mælkehesten Prins, der jo nok var "Hest" for at vise ham, hvordan ruten skulle køres. Prins blev boende i sin gamle stald, til byggeriet var færdigt. Så blev også han skiftet ud. Hans afløser ville både bide og sparke, så den måtte forsynes med en kraftig afmærkning.

Hvem der egentlig klarede murerarbejdet, ved jeg ikke, men til udgravning af grund og støbning af sokkel fik Peter hjælp af nogle Holmeboere, heriblandt min far. Det blev gjort om aftenen, (sikkert sort arbejde). Der skulle bruges mængder af grus, det havde man lige for hånden. Det blev hentet fra udgravningen af Betonvejen. Til transporten "lånte" man entreprenørens trillebører. Jeg var selv impliceret i arbejdet, idet jeg hjalp Peter med at rense gamle mursten for mørtel. Man gik vel ind for genbrug! Jeg deltog dog ikke i det efterfølgende rejsegilde.

En aften sad sjakket omkring Peters spisebord ivrigt beskæftiget med at studere tegningen af den nye stald. Jeg sad under bordet travlt beskæftiget med at betragte Peters ene ben. Det var af træ.

Peter havde som halvvoksen fået det ene ben amputeret. På den tid brugte alle, der var af hankøn, drenge såvel som voksne træsko, rigtige træsko, spidse, klodsede og tunge. Han havde "skanket" sig forfærdeligt. At "skanke sig" gør djævelsk ondt, og man får nogle grusomme sår på anklerne. Lige når man tror, at såret er lægt, "skanker" man sig igen, og det hele begynder forfra. Sådan var det gået for Peter, sårene var uplejede og han fik koldbrand i et ben, så det måtte amputeres, og erstattes med sort "Sørøverben".

En dreng i Holme kunne ikke rigtig finde ud af, om Træ- eller Fiske- skulle stå foran Peter, det lød jo sjovt at høre ham sige "Træpeter med fiskebenet".

Da Peter som halvstor dreng boede i det røde hus i Strædet, var han en søndag eftermiddag alene hjemme: Familien var i Bjødstrup Krat, hvor hans far havde bygget et lignende hus. Så brændte vaskehuset. Det var en forfærdelig situation. Det var jo den mest kompakte del af byen dengang. Kun et enkelt hus havde tegltag, resten var stråtækte. Men branden blev slukket, og vaskehuset var den eneste bygning, der brændte. Når min bedstemor fortalte mig

om det, havde jeg svært ved at forstå det. For jeg kendte jo kun til det sted, hvor der blev bygget om.

Forbindelsen med Fiskepeter mistede jeg, da vi flyttede fra Møllevejen om til "Det Gule Palæ" på Stationsvej. Om Peter boede i huset til sin død eller kom på "Hjemmet", ved jeg ikke, men hans kone døde under en togrejse til Odense.

Undertiden havde vi besøg af Petreas mor, Oline Bech. Det skete, når ville besøge datteren, og hun ikke var hjemme. Oline var jeg virkelig bange for. Hun havde redt sit hår stramt tilbage til en knold i nakken, og det gav hende et særdeles ondt udseende, og det blev ikke bedre af, at hun havde den sygdom, der får folk til at stå og virre med hovedet. Når vi var på besøg hos min mors farbror, turde jeg knap gå forbi hendes vinduer. Jeg tror, hun vidste, at jeg var bange. Og jeg har endnu en lumsk mistanke om, at hun nød det.

Når hun kom, gav mor kaffe, den hældte Line over i sin underkop og drak af den. Kaffen skulle selvfølgelig sødes, så derfor tog Line sin teske, stak den i sukkerskålen, tog en skefuld og stoppede den i munden. Den proces blev gentaget igen og igen. Tak for kaffe.

Villy opgav mælkehandlen og blev taxavognmand. En overgang havde han en isbod, der lå udfor forældrenes ejendom. Han købte siden Morten Nielsens hus i "Blindtarmen" og ændrede sit navn til Villy Pihlsbech- Larsen. Vi andre kaldte ham stadig Villy Fiskepeter.

Det næste hus på Møllevejen tilhørte Henry Hougård. Hans mor, den gamle fru Hougård, som man kaldte hende, havde en lejlighed på 1. sal. Hun hed Inger, det var hende, min nu tidligere "Kæreste" var opkaldt efter. En søn , Niels Henry, var ca. 4 år yngre end jeg. Ham kendte jeg ikke noget til.

Hougård var i familie med min kones far. Hougårds stammede fra "København", en gård på Skåde Mark, Den sidste Hougård, der ejede den , var Lars Hougård. Han var gift med en datter af ejeren af Testrupgård og mølle, samt Mårslet Møllegård. Lars Hougårds kone var søster til min kones bedstemor, der også var min oldemor. Rigtig forstået: Min far og min kone er fætter og kusine! Dermed var Inger og jeg også på en måde i familie. Og dog – men det vil jeg ikke komme ind på her.

Den yngste Inger og jeg legede ofte sammen, dengang vi boede på Møllevejen. Vi havde undertiden nogle gevaldige slagsmål. Jeg må åbenbart have været den stærkeste, selv om hun var større og ET HELT ÅR ældre end jeg, for jeg fik altid skældud af hendes far bagefter.

Ingers mor hed Karen. Hun var hjemmesyerske og syede nogle højst mærkværdig ting, blandt andet knapper og knaphuller. Hvordan syede man et hul?. Det var da noget, man sled i tøjet eller rev, det sidste fik man ofte en sviende kontant belønning for.

Inger var den første pige, jeg gav et kys – Inger var den første pige, der gav mig en på kassen.

Forhistorien er denne: Min mor stod og rullede dej ud til småkager. Inger og jeg kappedes om, at stå nærmest. Jeg var vist den, der havde mest held, for Inger sagde: "Jæ må da os vær her". Selvfølgelig måtte hun da det, og hun så så umanerlig sød ud, da hun sagde det, så jeg gav

hende spontant et kys på kinden. Hun forsvarede sin dyd, stak mig øjeblikkelig en på kassen og løb vrælende hjem.

Inger og jeg kom ikke til at gå i samme klasse i Holme. Hun begyndte et år før mig, men vi kom til at gå i mellemskole sammen. Her oplevede jeg engang, hvor brutal og ubehersket en lærer af den gamle type kunne optræde overfor en elev. Hvad Inger havde sagt eller gjort, er lige meget, men læreren tog fat i hendes hår og dunkede hendes hoved gentagne gange ned i pulten, alt imens han slog hende ind i nakken. Han ophørte først, da der begyndte at lyde protester fra klassen. Der var her tale om regulær mishandling.

Ingers far ejede byens anden Harley. Den blev ikke brugt til hverdag. Om sommeren blev sidevognen pakket til bristepunktet, og så flyttede familien til Blommehaven, hvad det så end var for noget. For mig ventede der to triste uger.

Inger sluttede skolegangen fra mellemskolen, og vi genså først hinanden, da skolen havde 25 års jubilæum. Efter festligheden på skolen var de fremmødte fra klassen med hjemme hos hende. Hun og hendes mand drev en købmandsforretning på Chr. X vej. Det viste sig, at jeg kendte hendes mand, han havde været elev hos en købmand på de Mezavej, vistnok købmand Tinning, og han var ofte kommet ind for at hente varer i det firma, hvor jeg var elev.

På den anden side af vejen lå der et lille bindingsværkshus. Oprindelig havde det vel været beregnet til to familier. Der var to grønmalede fordøre anbragt side om side, de var meget brede i forhold til huset, den sydlige var sømmet til og havde tilsyneladende ikke været brugt i årevis. Der var lette gardiner i vinduerne, stores, hed de vist, de nåede helt ned til gulvet. I huset var der en mærkelig duft, af hvad ved jeg ikke.

Haven lå meget dybt i forhold til vejen , og stod man nede i den, så det ud, som om huset var bygget ind i en skrænt, det var dog kun kælderen, der var det, stueetagen var i plan med vejen. Adgang til kælderen fra huset fik man i køkkenet. En låge i køkkenbordet skulle åbnes, og så åbenbarede der sig bag denne en trappe ned til kælderen. I kælderen var der direkte udgang til haven, idet kældergulvet lå i niveau med den. Vi gik altid den vej, når vi skulle købe rabarber, det virkede så spændende.

Skulle man fra vejen ned i haven, foregik det ad en vej, der også førte ned til et sorttjæret skur. I skuret stod "Salatfadet", en gammel bil med lukket lad. Den var stærkt grønmalet, lad og kasse var af krydsfiner og hjemmelavet. Et højst besynderlig køretøj i form og farve.

Hele herligheden tilhørte "Fynbohans", en lille trivelig person med borgmestermave og sort overskæg. Han gik i stramtsiddende gul kedeldragt eller overall, en livrem understregede hans runde facon. Han averterede sommetider det hele til salg og beskrev haven som parklignende, Da han havde været regimentsmusiker, gik han undertiden og blæste i en indbildt trompet, mest når han var fuld.

Og Hans kunne blive fuld – eventyrlig fuld -. Jeg tror, han var kvartalsdranker En aften rygtedes det, at han var på vej hjem ad Skovvejen. Vi løb alle op på tovten (toften) bag smedien for at se ham. Og der kom han, i en pragtfuld slalom kørsel på cykel – fra side til side

gik det. Til sidst mistede han kontrollen over den uregerlige cykel, der sendte ham ind i en rugmark, hvor han segnede om og ventede på bedre tider.

Han virkede meget ondskabsfuld, men om han var det, ved jeg ikke. Han kunne blive utrolig rasende, når han prøvede at starte "Salatfadet" med håndsving og måtte døje tilråbene, og et af dem, gjorde ham særlig gal: "Hvor langt kan du køre Hans, når den er trukket helt op"?, så slap han håndsvinget og løb efter os, men han skulle løbe op ad bakken samtidig med, at han råbte og skreg, og det havde han ikke kondi til. Det rygtedes også hurtigt i byen, når "Salatfadet" skulle luftes, så samlede der sig hurtigt et opløb, og skulle han blot op til benzintanken, fik han naturligvis eskorte – i tilpas stor afstand naturligvis.

Min mor fortalte mig, at Hans og bedstefar fra tid til anden havde skændtes bravt over hækken. Det forstod jeg ikke, for der var et bredt engstykke mellem deres haver, men der havde været et par småhuse neden for min bedstefars have, og Hans havde boet i det ene.

Hans var gift med en høj, statelig dame. Det var et højst umage par, men Hans havde allerede et ægteskab bag sig. Han var blevet skilt fra sin første kone, åbenbart en skilsmisseforretning, der var foretaget i Holme. Udenfor retslokalet stod to småpiger. De ventede yderst spændte.

Hvordan ville et menneske, der var delt se ud?

Skuffelsen var stor, da to normalt udseende mennesker viste sig. Pigerne var min mor og min moster.

Den dame – ja, det var en "Dame", han nu var gift med, herskede der megen mystik om. Nogle sagde, at hun var russisk eksfyrstinde, andre, at hun kun havde tjent hos en sådan. Andre igen, at hun havde været i USA, og at hun havde haft alle sine tænder guldplomberede, da hun vendte hjem. Sandheden var vist, at hun var pæredansk, men at hun under den første verdenskrig havde været gift med en østrigsk entreprenør. Hans virksomhed gik neden om efter krigen, hun blev skilt og rejste hjem til Danmark.

Hvad Fynbohans hed til efternavn? – det aner jeg virkelig ikke.

Naboen til Hans hed Anton Nielsen. Hans hus varet pænt rødt murstenshus. Skønt skrænten mod vest ikke var så høj på dette sted, var det dog nødvendigt at have en gangbro fra vejen hen til husets dør, der var i den nordvendte gavl. Gangbroen var støbt i beton, og der var nogle hulrum under den. Rummene ud mod vejen var lave, men de, der lå ned mod haven var tilpas høje til Lisbeth og mig, når vi legede.

Anton Nielsen og hans kone var efter min mening ældre mennesker. Han var funktionær på fabrikken i Viby, jeg ved ikke på hvilken afd. De havde tre voksne børn, to døtre og en søn. En datter var gift og bosiddende i København, den anden var ligeledes gift og boede i Holme. Og endelig var der sønnen Niels, senere kendt under navnet Niels Søndergård. Jeg husker ham som en kraftig bygget ung mand med lyst krøllet hår. Desværre døde han ung.

Ægteparret var også bedsteforældre til min sommerkæreste, Lisbeth. Hun lærte mig at spise den forbudte frugt fra kundskabens træ.

Anton Nielsen havde nogle unge æbletræer i sin have. Der herskede strengt forbud mod at plukke æblerne fra træerne. Lisbeth fandt på råd. Vi satte tænderne i et æble, mens det hang ned fra træet. Det var hvinende surt, så vi prøvede et nyt – samme resultat. Æblerne på de andre træer var ikke bedre. Lisbeth fik en rød numse - jeg så den selv. Jeg blev forvist fra Paradiset, og Nielsens smukke collie Lady (På Holmesprog udtalt Laddy) fik nogle hårdt tiltrængte fridage, den var efterhånden blevet noget træt af os.

Jeg ville gå gennem ild og vand for fru Nielsen. Hun fandt mig en dag bundulykkelig. Lisbeth var rejst, Inger var i Blommehaven, og min knaldhættepistol var gået i stykker. Hun tog mig med hjem i deres kælder, åbnede et vægskab, - der, – oh fryd – indeholdt Niels's samling af pistoler, og jeg måtte selv vælge. Det blev mit livs store, svære valg. Jeg valgte en af mellemstørrelse. Fra den dag var jeg købt og solgt til fru Nielsen.

På hjørnet af Møllevejen og Skovvejen boede Laurs og Marie Christensen. Han arbejdede på fabrikken og hentede hver morgen min bedstefar. De fulgtes ad i mange år til og fra arbejde. Laurs arbejdede på "Reben" som makker til min bedstefar. Han var sorthåret, og var som så mange ældre mænd på den tid, klippet ganske kort, og da hans hår var meget tæt og kraftigt, stod det som en børste på hans isse. Jeg var med på besøg hos ham en dag, og da jeg stod bag hans stol, fik jeg en ubændig trang til at -----, nej, jeg turde ikke.

Fru Christensen, en kraftig kone hed Marie. Hun syntes åbenbart, at jeg trængte til at blive vasket, for hun gav mig sommetider en pose fyldt med håndsæbe, jeg skulle tage med hjem. Jeg blev ellers vasket MINDST to gange om dagen – under store protester forstås.

De havde en stor særdeles godmodig hund, der hed Trofast .og det var den. Den lå hver dag i rabatten ud til Skovvejen næsten uanset vejret. Dens afstamning fortonede sig i mørket, men den var vist mest i slægt med schæfere. I Skåde havde vores nabo en, der lignede den på en prik. Da Trofast blev for gammel, trak Carlo den med ned i marken og skød den. Det var noget, der gjorde et dybt indtryk på os, vi kunne fra da af ikke lide Carlo.

Laurs og Marie havde et par børn, Rasmus og Agnes. De var begge voksne, da vi boede i den del af byen, Agnes kom en del hos mine bedsteforældre.

Fra hjørnet af Anton Nielsens have førte en sti skråt ned over et lille markstykke. Stien gik ned mod en gulkalket stald. På den her skildrede tid var stalden stråtækt, Senere blev loftet revet ned, og der blev lagt et fladt bliktag. Stalden havde været en del af længerne til den gamle Friis-gård og husede i min barndom mælkehesten Prins.

Stuehuset lå her endnu. Facaden vendte ud mod Møllevejen. Gården havde været firlænget og sikkert ret stor, idet den havde haft marker helt ud til Tishøj. Nu var der kun den stump mark og et lille stykke eng tilbage. Gården havde tilhørt Chresten Friis. Ejeren på den tid her hed Frost, han solgte senere til Martin Knudsen og denne senere til Christian Friis. Frost havde en mælkerute, som han solgte til Villy Fiskepeter.

På den modsatte side af vejen, skrånende opefter, lå tovten (Toften). I min tidligste barndom blev kun et lille stykke heraf udnyttet. Det var af Arne Hansen, skomageren. Han havde hønsegård her. Det var dejlig nemt. "Gå over til Arne og køb to kyllinger", kunne beskeden lyde søndag morgen. Arne havde et stift ben, så man skulle umiddelbart tro, at det var svært for ham at fange kyllingerne. Men han brugte et langt stykke ståltråd, der var bøjet i den ene ende som en krog, og så havde de udsete kyllinger ingen chance. Til vor store forundring, var kyllingerne åbenbart ligeglade med, at de havde mistet hovedet eller for dumme til at forstå det, for de løb bare videre nogen tid. De smagte godt.

Men så begyndte der at ske noget på tovten. Der blev bygget en smedie. Jeg fulgte byggeriet på nærmeste hold, sikkert lidt for nært, for en murer sagde gentagne gange til mig noget i retning af at gå i vejen.. Hver gang gik jeg troskyldigt ud på vejen og gloede op og ned af den, men kunne ikke se noget særligt, og jeg vendte tilbage, - så opgav han.

Jeg undrede mig over det mærkelige gulv, der blev lagt i smedien. Den ene tredjedel blev forhøjet og betonstøbt. Resten af gulvet blev lerstampet. Senere fandt jeg ud af, at det var en sikkerhedsforanstaltning, idet det var her, hestene skulle skoes, og fordi urolige heste ikke gled så let på et lergulv som på et betongulv.

Smed Andresen blev min ven, men vi kunne også blive nærmest blodige uvenner. Som dengang han blev sur på mig og ville binde mig. Jeg var skrækslagen og bed ham derfor eftertrykkeligt i hans sorte smedearm. Det virkede, og med et smertensudbrud slap han mig, og jeg benede hjem. Det varede meget længe, før vi blev gode venner igen – mindst to dage. Jeg hjalp ham sommetider. Det var, når han skulle sko en urolig hest, så satte han mig op på den, og det virkede i langt de fleste tilfælde – krikkerne stod bomstille. Min familie ville nok have været skrækslagen, hvis de vidste, hvad der skete. Jeg lærte alle de heste at kende, der blev skoet hos Andresen.

På tovten kom der undertiden tivoli. Ikke de store landskendte, det skulle dog lige være Vejle Tivoli. Vejle Tivoli rejste en kæmpemast, og øverst oppe optrådte der en akrobat under kraftig belysning, han optrådte uden sikkerhedsnet, så det var jo spændende at se, om han faldt ned. Det gjorde han ikke, men der blev dog alligevel klappet. Engang var der et meget lille tivoli, deres karrusel blev drejet med benkraft leveret af byens store drenge. De blev lejet til at skubbe, og det gjorde de i en rundgang øverst i karrusellen. Det var ikke den store oplevelse at få en karruseltur.

Da vi boede i den gamle gård, var det let at gå i tivoli. Mor kunne bare gå over og hente os, når det var sengetid. Det var straks værre, da vi var flyttet. En aften fik vi lov til at være ude til gadelygterne blev tændte. Det trak u-u-u-d den aften. I begyndelsen var det meget rart, og det skulle udnyttes. Vi blev dog efterhånden noget betænkelige, vi var flere gange ude på vejen for at se, om de om blevet tændte, men gaden henlå i mørke, de forbandede lygter havde vist tænkt sig at holde friaften. Vi opgav og trissede hjem til stor morskab for mor, der dog sikkert var glad for, at vi selv kunne skønne, når det var på tide at komme hjem.

På hjørnet af Møllevejen og "Blindtarmen" – det var M.P. Hansensvej, den endte blindt, så det navn lå lige for. På hjørnet lå et stor toetagers hus, der husede to familier og en slagterforretning.

Hus og forretning tilhørte slagtermester Eriksen, der dog overlod det til sin kone og datter at tage sig af det praktiske. Om Eriksen selv slagtede på slagtehuset i Århus og solgte kødet i sin egen forretning, som så mange andre slagtere gjorde det, ved jeg ikke, men han drev lillebils kørsel i det små. Han hentede mig hjem fra sygehuset de tre gange, jeg havde været indlagt, mens vi boede i Holme.

Jeg har en smertelig erindring om kørsel med ham. Min bedstefar havde en søster, der var i familiepleje hos min mosters svigerforældre. De boede i nærheden af Mogenslykke. En aften havde hun været på besøg hos mine bedsteforældre. Eriksen sørgede for transporten frem og tilbage. Da hun skulle hjem, fik jeg lov til at køre med, men da Eriksen smækkede bildøren i, fik jeg hånden i klemme mellem dør og dørkarm. Jeg var ikke gammel nok til at bruge bandeord, men jeg skreg af smerte.

Eriksen havde en gang om året et yderst ansvarsfuldt arbejde. Han skulle køre os til og fra juletræ på Hotel Kragelund. Så slog far sig sammen med Henry Hansen om at leje bil hos Eriksen. Pladsen var lidt trang, for vi var mange, måske kørte han turen et par gange til prisen for en tur. Det interesserede mig ikke, jeg skulle til juletræ. Far og Henry gik.

En anden tur kan jeg heller ikke glemme. Vognen havde et par klapsæder, der kom i brug til denne tur. Det var en badetur ved Moesgård strand. Vi, min bedstemor, min onkel, min mor, min søster og jeg skulle ud at bade. Vi kørte gennem skoven og kunne skimte vandet, de andre glædede sig, det jeg gjorde ikke. Jeg havde en tåget erindring om en tur til Hou nogle år tidligere, hvor jeg absolut skulle lokkes i vandet. Hvorfor skal børn med djævelsk vold og magt lokkes i vandet, de føler det som en tvang, de skal nok selv finde ud af at hoppe i, når tiden kommer.

Jeg kan stadig finde det sted ved Moesgård, hvor vi slog os ned. Det var i hakket, der er i skrænten nedenfor isboden. Også her skulle jeg lokkes i vandet, men da jeg så min onkel ligge i vandet, der nåede ham op til hagen, skulle jeg ikke nyde noget. Han lokkede og kaldte, men nej. Hvis han ikke havde ligget sådan, som han gjorde, var jeg måske hoppet i, for han lå såmænd bare i vandkanten, og det kunne jeg ikke se og troede, der var dybt.

Eriksen havde en garage. I dens gulv var der indstøbt en stålbakke, der skulle opfange oliedryp fra bilen, og der dryppede næsten altid fra bilerne dengang. Olien var mørk, og det virkede på mig, som om der var et bundløst dyb i stålbakken. Jeg vovede mig af den grund aldrig ind i garagen.

Når det var sommer, blev der ofte spillet Bob på pladsen mellem hus og garage. Spillerne var Eriksen, Hans Friis, Frost og Henry Hansen. Hvis der ikke blev spillet der, foregik det nede hos Frost og altid lige uden for vore sovekammervinduer. Det kneb for os, der var lagt tidligt i seng at falde i søvn, når de var i gang. Eriksen røg altid lang pibe under spillet – virkelig lang pibe, der krævede hjælp ved opfyringen.

Eriksens kone var fra Skåde. Hun var datter af Daniel Rasmussen og dermed søster til Valdemar Rasmussen (I Skåde kaldt Pariservalde og til Julie, sidstnævnte en særdeles god veninde til en af lærerne i Skåde – dem er der skrevet en sang om.) Eriksen ejede Engdal i Skåde. Engdal var et hus, der lå ved Oddervej – dengang Hads Herreds Landevej. Da Eriksen døde, solgte fru Eriksen forretningen og flyttede til Skåde.

Deres datter hed Margrethe. Det var normalt hende, der ekspederede i forretningen. Når jeg skulle købe slagtervarer, gav hun mig ofte pålægsaffald til egen fortæring. Affaldet er de ukurante skiver, der bliver tilovers, når man skærer pålæg. Det holdt jeg meget af, så jeg sørgede altid for, at det hele var spist, inden jeg kom hjem med de øvrige varer.

Lejligheden på første sal var lejet ud til Henry Hansen. Der var fire børn, alle ældre end jeg. En søn , Erik, så vi ikke så meget til, det var mere pigerne Sonja; Åse og Inga vi fik kendskab til, særlig Sonja og Inga. Sonja kom i mellemskole og gik i 4. mellem, da jeg gik i 1. mellem. Hun sluttede skolegangen med mellemskolen. Inga gik i klasse med min søster i Holme skole. Hvad der i øvrigt senere blev af dem, ved jeg ikke.

Henry Hansen fik i begyndelsen af besættelsen et yderst ansvarsfuldt job. Da tyskerne kom, blev der beordret mørkelægning. Man frygtede selvfølgelig bombeangreb. Myndighederne troede vist ikke, at vi i Holme var i stand til at høre, når bomberne eksploderede eller se, om der udbrød brand i byen som følge heraf. Derfor skulle Henry bemande kirketårnet og slå alarm om nødvendigt. Nu var der jo ikke installeret telefon i kirketårnet, så derfor skulle Henry ringe med kirkeklokken, og vi skulle så løbe op til ham og spørge ham om, hvad der var galt. Sådan var i hvert fald min helt klare opfattelse af situationen.. Der var jo blot en hage ved det hele: Ringede klokkerne udenfor de normale tider, betød det mobilisering; thi selv om landet var besat havde dette ingen indflydelse på denne sag. Forsvaret eksisterede stadig!

Skal vi gætte på, at Henry stille og roligt nedlagde arbejdet og fyrede sig selv.

Op i "Blindtarmen". Vi tager venstre side. Her lå Morten Nielsen vognmandsforretning. Han havde to røde lastbiler. Han kørte selv den ene, Tage Møller den anden. Om vinteren blev der, når der var behov, monteret sneplove. Den ene vogn skubbede en dobbelt plov og den anden en enkelt. På den ene skulle der stå en mand ude på ploven, og ved hjælp af et løfteaggregat kunne han hæve og sænke ploven efter behov. Den anden plov kunne betjenes inde fra førerhuset med noget, der lignede et rat. Sneen var næsten smeltet, inden monteringen var færdig. Vognene blev ligeledes anvendt til at trække grussprederne. Om Morten ellers havde fast kørsel, har jeg ingen ide om, jeg ved dog, at han kørte med korn og foderstoffer.

En dag kort tid efter, at tyskerne havde besat landet, blev den ene vogn udskrevet til kørsel for tyskerne ved deres anlæggelse af en flyveplads ved Ry. Det blev Tage, der fik jobbet. Musse græd sine modige tårer, da han drog af, men fandt dog sit vanlige gode humør igen, da Tage kom hjem samme aften.

Morten Nielsen var gift med Jenny – eller var hun hans husbestyrerinde?. Han havde tre børn, det var Ruth, Vera samt sønnen Jens Karl. Pigerne var et par år ældre end min søster, mens Jens Karl gik i klasse med hende. Da min moster boede i "Blindtarmen", lå hun i evig krig med pigerne. De råbte efter hende, når de så hende, de var et par skrappe piger. Jens Karl måtte jeg ikke lege med. Det havde nu heller ikke min interesse, for den ene gang, jeg gjorde det, sagde han, hver gang jeg fortalt ham noget: "Fortæl mig noget, jeg ikke ved", så min lyst til at lege med ham var hurtigt overstået.

Morten Nielsen solgte senere sin forretning og købte en lille ejendom nede omkring Solbjerg.

Hvem der egentlig ejede husene på denne side af vejen, ved jeg ikke, jeg kendte kun Grand, bestyreren af sygekassen, der havde det hus, der lå længst oppe. Min moster havde boet til leje i et af dem, og jeg kan huske, at der havde boet en familie med et par småpiger. Min mor erindrede mig sommetider om, at den ene "løb efter" mig, men det kan jeg slet ikke huske, så det kan jo ikke have gjort større indtryk på mig.

Derimod er det lettere at huske dem, der boede på den anden side af vejen. Der var Gregersen med sønnerne Svend og Lolle (Carl Åge) og pigen Musse (Navn?). Svend gik i realklassen, før jeg kom i mellemskole. Han spillede "Jørgen" i "Feriegæsterne". Vi, der var elever i de andre skoler, havde fået lov til at overvære generalprøven. "Jørgen" kom her med en replik om sin deltagelse i en krig, hvilket fik Lolle, hans bror, til at rejse sig op og råbe "De'e dæleme løwn"! Det var den replik, der høstede størst bifald i den side, hvor vi sad.

Der var også en familie, der hed Sørensen. De havde en datter, der hed Addy, og en søn der hed Jørgen Skipper, måske hed han ikke Skipper, men han blev aldrig kaldt andet. Han kom i lære i "Brugsen". Da Kragelundskolens boldbane blev lavet, kørte han hver eftermiddag derover med budcyklen lastet med øl, vand, cigaretter og slik af forskellig slags. Jeg kørte undertiden med, da min far arbejdede der, og bjergede mig næsten altid en slags flødebolle, vi kaldte en "Bondepige".

Og så var der Lindbergs. Han havde en søn fra sit første ægteskab, Hans. Hans tjente en tid hos Carlo Therkildsen, og fra tid til anden kørte jeg med ham rundt på gårdene efter mælk til fabrikken. Det krævede, at jeg skulle meget tidligt op, men det var ikke noget problem for mig, jeg kunne jo kun komme med i sommerferien, og da var det bare med at komme op og få noget ud af dagen.

I sit 2. ægteskab havde Lindberg en datter, Grethe. Hun er vist et år ældre end jeg. Hun blev gift med Jens Åge, der var barnebarn af slagtermester Jens Møller, der også var vært i forsamlingshuset. Jens Åge blev ansat ved politiet, og de købte "Galopskrædderens" gamle hus på Oddervej i Skåde. Jens Åge imponerede mig engang, vi var vel 3 – 4 år gamle, ved at kravle ind under Fiskemarius's hest og komme ud på den anden side. Fiskemarius boede i Lyseng og var bror til "Moesgårdmanden".

Mellem Lindbergs have og den næste have løb der en lille sti. Den førte fra "Blindtarmen" ned til boldbanen, herfra først et stykke på skrænten for endelig at fortabe sig på boldbanen. Den blev hovedsagelig benyttet af børnene, der løb hjem for at spise i spisefrikvarteret, der i Holme var på en halv time.

Naboen til Lindbergs var Olga og hendes mand, maler Alfred Olsen. Olsen kendte vi alle, for han leverede musikken, når vi gik på danseskole og til afdansningsbal. Han så ualmindelig tillukket ud, når han stod og filede på sin violin. Olga Olsen var niece til ham, vejen var opkaldt efter – M.P. Hansen. Olsens havde en søn, Erik. Erik blev i daglig tale kaldt "Mus". Om det var fordi, han var stilfærdig af sig, ved jeg ikke, men det er ret troligt. Der var dog blot et år, hvor han ikke var det. Det var på mode at binde et cykelhjul fast på cykelstyret, og binde tøjklemmer fast på stiverne til bagagebæreren, således de klaprede mod hjulets eger. Det larmede ganske forfærdeligt. Erik morede sig aften efter aften med at lege bil og køre rundt på vejen foran forældrenes hus.

Olga havde en broder, der hed Arne. Han havde et kvistværelse i huset. Han var skomager, og havde værksted i en udbygning til huset. Arne hed naturligvis Arne Skomager. Han havde et lille hønseri og deltog altid i fjerkræavlerforeningens udstillinger i forsamlingshuset. Arnes ene ben var stift, jeg har tidligere beskrevet hans færdigheder i at fange kyllinger.

Det var ret spændende at se hans værksted, der lugtede så dejligt af læder, så min far havde ingen problemer med at sende mig over til ham, hvis han skulle låne en speciel hammer. Værre var det, når jeg skulle levere den tilbage og sige tak for lånet. Det kunne jeg ikke huske og sagde pænt tak for låget. Arne holdt masken, hvad jeg er ham dybt taknemmelig for.

Olsen havde et stakit, der foroven var forsynet med en liste eller en lægte. Den kunne man balancere på. Det gjorde jeg engang, og da jeg sprang ned af den, fik jeg en voldsom smerte i underlivet. Jeg var blevet opereret om vinteren og var ræd for, at jeg havde taget skade. Der var et vældigt tjørnehegn mellem Olsens og naboens have, og hegnet dannede en lukket sti, så den forsvandt jeg ind i og foretog den nødvendige undersøgelse, men heldigvis så det ud til, at maveskindet var helt.

Marie Sypiges eller Louises hus lå på den anden side af vejen på hjørnet af Møllevejen og Strædet. Jeg har kun hørt, at beboeren blev kaldt Marie Sypige. I huset havde der tidligere været en privat pogeskolen, så børnene ikke var helt uden kendskab til den lille tabels velsignelser, når de kom i den rigtige skole.

På hjørnet af Hjulbjergvej boede der i min tidligste barndom en enlig dame. Jeg har kun set hende et par gange, det var, når jeg var med Svend Åge Søgård omme hos hende; men selv da skulle jeg blive stående ude på vejen. Damen havde klumpfod. Hun blev omtalt med et virkelig ondt øgenavn. Jeg mener, at hun var datter af Niels Kjær. Det blev senere solgt til en murer – det var naturligvis en "Klatmurer", - ja, man var god til at hitte på navne i Holme.

Bag "Klatmurerens" have var der et hegn. Dette hegn var gjort ekstra højt. Årsagen hertil var, at skolens boldbane lå på den anden side, og fodboldbanens mål stod lige bagved, men selvom hegnet var gjort højt, var det langt fra tilstrækkeligt, når der var rigtig gang i boldspillet.

Der havde tidligere ligget en eng på banens plads, men i forbindelse med bygningen af den nye skole, havde kommunen erhvervet engen og lavet den om til boldbane. Banen kunne bestemt ikke blive godkendt til landskampe eller turneringskampe. Den havde en højst mærkværdig facon. Den var for kort, for smal, og i tilgift var den østlige ende smallere end den vestlige, og for at det ikke skulle være løgn, var den femkantet.

Inden min egen skolegang kiggede jeg ofte på, når de små klasser spillede rund-bold. De havde fr. Dam som lærerinde. De ældre klasser havde "Faster Ras", hun råbte altid "død", så snart bolden var spillet. Det var ret uforståeligt, for alle løb jo stadig rundt.

Brower Anton og Brower Niels slog græs på banen i skoleferien. Engang høet skulle rives og

stakkes, hjalp jeg dem efter bedste evne. Anton ville give is og talte op, hvor mange vi var, og spurgte mig, om jeg ville gå til bageren og købe dem, - det skulle være runde vanille is til 10 øre. Niels Peter, Antons lidet smukke søn, som jeg bestemt ikke var gode venner med, udbrød: "Skal den dumme dreng også have is?". "Ja, og nu kan han købe en jordbær is til sig selv", (Den kostede 15 øre). Tak, Anton.

En del af skolen var en kort tid under krigen beslaglagt af Wehrmacht. Soldaterne kedede sig vist bravt. Det var der også andre i Holme, der gjorde. En søndag eftermiddag var jeg på besøg i byen, og på en tur rundt i denne fandt jeg nogle af mine gamle venner ligge på en skrænt ned til boldbanen sammen med nogle af tyskerne. Det var der desværre også nogle af byens unge piger, der gjorde.

Pludselig var der en, der kaldte på mig. Det var min onkel, der holdt med sin cykel oppe på vejen. Jeg gik op til ham og spurgte ham om, hvad han ville. Han svarede, at dér skulle jeg ikke være. Det forstod jeg ikke rigtigt, jeg var da godt klar over, at tyskerne ikke ligefrem var ønsket i landet, men jeg anså det dog for en uskyldig ting at være sammen med mine kammerater. Men så kom jeg til at se på hans øjne, og så forstod jeg.

Hjulbjergvej. Signe Rasmussen har fortalt om M.P. Hansen, sine forældre, Holme Østergård og om Hjulbjerggården. Jeg vil fortælle lidt mere om steder og om oplevelser i forbindelse med vejen, idet jeg også har haft familie boende der.

Børn har for vane at lave stier. Om der så er en vej, de lige så nemt kan benytte, laver de stier. Sådan en sti løb der fra M.P. Hansens hus og op til skolens indkørsel. Det var den sti vi brugte til og fra skole, om den så næsten var ufremkommelig, når der var faldet sne.

Signe Rasmussen har fortalt om M.P. Hansen. Jeg har været med inde hos ham et par gange, jeg ved ikke i hvilken anledning, måske var det for at betale lysregning. Jeg undrede mig over, at jeg ikke kunne finde nogle heste i udhuset, for der stod en hestevogn i vognporten. Jeg så derimod en pige, som jeg ikke kendte. Hendes familie boede til leje i den bygning, der også husede vognporten. Familien flyttede kort tid efter til Viby Terp. Pigen så jeg nogen tid efter i Holme, hun gav mig en lille blikæske med nogle små klodser. Jeg sagde pænt tak, og spurgte hende om, hvad de skulle bruges til. Det vidste hun ikke, men hun syntes bare, at jeg skulle have dem.

Jeg begyndte min skolegang i Holme skole og gik der i 2½ år, først 2 år hos fr. Dam derefter ½ år hos fr. Kark Nielsen, hvorpå vi flyttede til Skåde. Skoletiden vender jeg tilbage til.

Mellem skolen og Mik. Mikkelsens gård lå der en lille græsmark. Der er nu en ny skole. På denne mark kunne man nogle sommeraftener i fyrrene få sig et billigt grin. Der udspillede sig nogle sælsomme optrin der.

En berider havde fået den sjove ide at indvie karlene i den højere ridekunst. Det var virkelig morsomt at se de tykke bonde-øg voltigere og prøve de forskellige former for trav og galop. Det var et kapitel for sig, de kendte kun til luntetrav og at galopere lå helt tilbage i deres

erindring fra de var plage og kåde føl. Værst for dem, var at se deres makker fra spandet løbe til den ene side, mens de skulle løbe til den anden.

Var det slemt for hestene, så var det endnu værre for karlene. Det var dog nogle mærkelige ord, den mand benyttede sig af, - chancere volten, traversade, schenkler, hovslag blot for at nævne nogle. Den der blev mest beriget, var vist berideren.

Nede ved vejsammenstødet mellem Hjulbjergvej og Elverdalsvej lå der et lille hvidt hus et stykke inde på marken. Der stod tit en kone udenfor huset, og når min far så hende, råbte han altid: "Dav Alma". Hvem Alma i øvrigt var, og hvem hun var gift med, og hvad hendes mand bestilte, var en af barndommens store gåder. Var han fodermester på Kragelundsgården?.

Ved det andet hjørne var der en skrænt ned til et vandhul. Hvis dette hul nogensinde blev renset op, ville arbejderne have fundet nogle malerdåser, der var revnet i siden. Det var karbidminer. I en dåse lavede vi et lille hul i bunden, kom et lille stykke karbid i dåsen, bankede låget godt fast og sikrede det med ståltråd og smed den i vandet. Resultatet udeblev sjældent. Vandet trængte ind til karbidet og udviklede gas – en lille detonation og en vandsøjle.

Arbejderne ville også have fundet nogle underlige flasker i læderetui. De var stjålet fra de tyske kanonstillinger på Søsterhøj i Skåde. Den bedrift blev udført for næsen af de frihedskæmpere, der efter krigen bevogtede stillingerne. Nå, bevogtningsopgaver var måske ikke deres stærkeste side. Der stod en helt masse om indholdet i etuiets inderside. Det var på tysk, og der var afbildet flere kranier. Tysk var endnu ukendt for os, men dødningehoveder forstod vi os på, så vi var sikre på, at det var noget farligt stads, der var i flaskerne. Vi bildte os selv ind, at flaskerne indeholdt giftgas, vi hidsede hinanden mere og mere op, og troede til sidst selv på det. Vi mente at kunne konstatere, at pigerne blev mere og mere dårlige. Vi lavede et hemmeligt råd, og rådet besluttede, at vi skulle stjæle flaskerne fra ham, der havde taget dem med. Jeg sad bedst for det, og jeg havde held med missionen.

Da Kragelundskolen endnu var beslaglagt, gik vi i Holme skole. Efter skoletid gik vi ned og smed nogle af flaskerne i ovennævnte dam, men en enkelt røg i Præstegårds-dammen. Her ventede vi spændte på den videre udvikling, vi havde hørt, at der var karusser i dammen, men der flød ingen døde karusser op til overfladen, så enten var der ingen gift i flasken eller også var der ingen karusser i dammen. Det blev aldrig opklaret.

Vi er stadig på Hjulbjergvej. Efter dammen lå der et lille hus. Jeg kan ikke huske farven på det dengang, men sidst jeg så det, var det rødkalket. Det tilhørte i 1880-erne min oldefar, Nikolaj Jensen, altså også min kone bedstefar. Han var gift med Johanne Knudsen fra Skåde. De fik 3 piger, de to døde som små, kun en nåede voksenalder. Det var min farmor, Marie Simonsen. Nikolaj Jensens kone døde af TB på nogenlunde samme tid som pigerne, der vel også havde TB, det var en almindelig folkesygdom dengang. Nikolaj løb ikke så langt for at få en ny kone, idet han blev gift med kokkepigen på Kragelund. Kragelund var dengang en lystgård, den blev senere omdannet til hotel.

Huset tilhørte senere Rasmussen, graveren og ringeren i Holme. Han var far til Villy og bedstefar til Erling, der blev gift med Signe Mikkelsen, datter af Mikael Mikkelsen. Villy og far var ungdomsvenner, de havde tjent sammen på Hjulbjerggården.

Lige ved siden af huset var der en lille sidevej, der førte op til Bushøjvej. Langs vejen lå der ca. midtvejs oppe mod Bushøjvej et par huse. I et af dem boede Fiskemarius, der var Fiskepeters konkurrent på salgsruterne. Marius var bror til "Moesgårdmanden". Sidstnævnte tilbragte dagen på Århus havn, hvor han måske var havnearbejder. Han tog med sidste bus fra Århus til Skåde og gik herfra til Moesgård, hvor han overnattede i gårdens staklade. Subsistensløs – ja, måske, men han var ikke dranker, og i øvrigt var han ganske uskadelig.

Et andet hus var hjem for brødrene Hans og Martin Sørensen. De var brødre til Betty Sørensen i Skåde og til Emil, Sørine Eliassens første mand. Hos brødrene boede der dengang en kone, det var deres søster. Hun havde tre drenge, det var Torsten, der var den ældste, Børge og så den tredje, der var nogenlunde på alder med Børge, ham kan jeg ikke huske navnet på. De to sidste kom i klasse med min yngre broder i Skåde. Hendes afdøde mand var fra Halland. Efter gældende love skulle familien forsørges af mandens hjemkommune. På grund af krigen kunne hun ikke rejse til Sverige, så hun måtte forsørges her i landet. Familien flyttede senere til Skåde og boede en tid på Hamphøjvej.

Jeg kan huske et par ting om familien, der berørte mig dybt. Torsten havde fået et par "Fiskebukser" af Martin og Hans i konfirmationsgave. Om mandagen efter sin konfirmation havde han bukserne på i skole, men faldt og slog hul i sine nye bukser. Der må have været lidt af en katastrofe for familien, der var ludfattige.

En anden episode: Konen havde været til fastelavnsbal med de to yngste drenge. Det foregik i forsamlingshuset, og overtøj og støvler blev opbevaret på 1. sal.. Folk havde rodet rundt efter gummistøvlerne, så der var gået kuk i det. Konen kunne ikke finde drengenes støvler og gik klynkende og hændervridende rundt og sagde hele tiden, at. nu kunne de ikke komme hjem, når hun ikke kunne finde deres støvler. Jeg tror, problemet blev løst!

Der lå også en lille gård derude i Lyseng. Ejeren var "Bette Jens". Han var bror til ejeren af Skåde Højgård og til en gårdejer i Jegstrup. Der var tre børn, datteren Maria, der var en del år ældre end jeg. Hun havde et pragtfuld rødt hår. Så var der Harry, der var et år ældre end jeg, og Esther som jeg var jævnaldrende med. Ester og jeg gik i klasse sammen. Lærerinden forsøgte uden held at lære Ester, at "H" i hjem er stumt, det gik der lang tid med – men som sagt uden held. Det var et par utrolig sympatiske børn, som jeg ikke har haft forbindelse med, siden Esther og jeg blev konfirmerede En vinteraften, det var vist i vinteren 1944/45 var de to børn alene hjemme. Der udbrød brand, men på grund af store mængder sne havde brandbilerne svært ved at komme frem. Vandforsyningen var det også galt med, så alle huse på nær en vognport nedbrændte totalt. I resterne af gården stod en gruekedel med en enlig ølflaske, den havde sørgmodigt bøjet halsen i varmen.

I forbindelse med udstykningsloven i 1919 blev også noget af præstegårdsjorden solgt fra. Det var den jord, der lå yderst i Lyseng.

Det gav plads til tre mindre gårdbrug. Et øst for Hjulbjerg, to vest for. Der blev bygget tre næsten ens gårde og omtrent af samme størrelse.

Den, der lå mod øst, var ejet af Jens Rasmussen, der også havde en stor vognmandsforretning, hvortil kom, at han også havde arbejde på væddeløbsbanen, bl.a.. med at harve banen mellem de forskellige travløb. Sommetider kom hans søn Åge, over til os søndag formiddag og spurgte, om min far kunne hjælpe på banen om eftermiddagen, hvad han normalt kunne.

Foruden Åge havde Jens Rasmussen også en søn, der hed Knud. Han blev elev i brugsforeningen i Holme. Der var vist også en datter, der hed Ellen. Knud blev senere forlovet med en pige, Birthe, hvis forældre boede på Oddervej ved Kragelund Teglværk

De to andre husmænd var Niels Astrup og Martin Knudsen. Knudsen solgte, og købte i stedet det hus, hvor vi boede. Hvem Martin Knudsen solgte til, ved jeg ikke. Deres ejendomme lå vest for Hjulbjerg.

Hjulbjerg. Jeg havde nok været på Hjulbjerg mange gange, men den første gang, jeg virkelig kan erindre, var en søndag eftermiddag, hvor vi skulle besøge min faster i Højbjerg. Mor stod for transporten. Min søster kunne selv cykle, så mor måtte have min yngre bror foran på sin cykel og mig på bagagebæreren. Min far var i Skåde for at hjælpe sin svoger med at grave en grund ud.

Bakken var ret stejl, og vi måtte trække cyklerne. Med vanlig nysgerrighed undersøgte jeg, om der var noget spændende i vejsiderne. Det var der. På en brombærranke var der et mærkeligt dyr, det var fuldstændig ubevægelig og gloede på os med store, runde øjne. Der gik mange år, før jeg fandt ud af, at det måtte have været en snog.

Så et spring på 8 år frem i tiden. Vi gik til konfirmationsforberedelse i Holme. Hver lektion varede en time. Vi kunne ikke nå at komme til anden time på Kragelundskolen, så derfor mente vi, at vi havde god tid. Den udnyttede vi på Hjulbjerg til at lege i og lave lidt pjank bag buskene. Vi var jo i den alder, hvor det begyndte at blive spændende.

Men så kom "Spække". "Spække" var skoleinspektøren på Kragelundskolen. Der blev hurtig afmarch. Vi blev samlet klasseværelset og fik en overhaling. Han sagde, at de, der havde cykel skulle tage en anden med på sin cykel. Jeg protesterede og sagde, at det ville og måtte jeg ikke. Han så ondt på mig og ville have en nærmere forklaring. Jeg blev så ophidset, at jeg snublede over ordene og kom til at sige "gabagebæreren". Den kunne han ikke stå for, det trak lidt i hans ansigtsmuskler, da han bad mig om at gentage, og jeg så sagde "gabagebæreren" igen. Vi gik herefter over til at repetere syttentabellen.

Præsteboligen i Holme var en anselig bygning, der var opført 1858. Den var meget høj, ikke mindst på grund af sin kælder, hvor der bestemt ikke var lavt til loftet, ydermere var der kun et enkelt trin fra haven ned til kældergulvet, så det forstærkede indtrykket af en høj bygning. Der havde tidligere været køkken i kælderen. Det var der dengang, da præsten havde et større folkehold.

Gården var 4-længet, uden der dog var sammenhæng i bygningerne. Vestlængen, der indeholdt konfirmandstue, var bolig for forpagterfamilien. Den var kalket hvid og havde sorttjæret bindingsværk. Den var adskilt fra sydfløjen ved en ganske smal passage, der blev

benyttet af præsten, når han skulle til og fra kirke. Fløjen var måske den gamle præstebolig og var vel opført samtidig med sydfløjen, der var bygget i samme stil. Sydfløjen indeholdt lade og lo, var ifølge portbjælken opført 1752.

Stalden lignede ikke nogen anden staldbygning i Holme. Den stod i gule mursten, der efterhånden var blevet noget mørke, og der var ikke noget egentlig loft over bygningen. Hele besætningen, heste, køer, ungkvæg og grise var pakket sammen i bygningen. I den nordlige gavl havde der været et par enorme toiletter.

På nordsiden af hovedbygningen var der ud mod Hjulbjergvej en træveranda, hvorfra der gik en stor trappe ned til haven. Verandaen lå højt i forhold til haven, så de karle, der en nytårsaften havde moret sig med at slæbe skolens WC tønder derop, må have knoklet ganske gevaldigt, da arbejdet jo skulle foregå i absolut stilhed.

I havehjørnet ud mod Møllevejen stod der et enormt træ. Stammen spaltede sig i mange stammer og forgreninger. Træet var så stort, at når man legede skjul, kunne der godt gemme sig flere deroppe, uden at alle blev opdaget.

Polle sad undertiden i det og sang en sang, som han i hvert fald ikke havde lært af præsten. Ikke fordi den var uartig, min far sang den nogle gange for mig, - en pigespjder sang den engang til en spejderfest. Sidste gang jeg hørte den, var, da min far sang den til min mors 60-års fødselsdag. Indholdet er om en nybagt cyklist, der kørte på besøg hos en ven, og hvad det forårsagede.

Og hvem var så Polle. Det var Poul, præstens yngste søn. Han var jævnaldrende med min søster, og da han var lille, ville han absolut ned og lege med Dukke Lise, som han kaldte hende. De gik naturligvis i klasse sammen både i Holme og på Kragelundskolen. På et tidligt tidspunkt i deres mellemskoletid skrev han i min søsters poesibog. De glemte alt om den, men mange år senere fandt Polle den i sine gemmer og kom pænt og afleverede den.

Da der blev lavet toiletter i hovedbygningen, blev der anvendt nogle store brøndringe. En dødkedelig søndag eftermiddag muntrede Lolle, Polle og jeg os med at trille hinanden rundt på gårdspladsen i nogle af disse ringe. Vi skiftedes til at ligge i en ring, mens de andre skubbede. Det gik vældig fint, indtil en ring tog magten fra "Trillerne" med det resultat, at den ramte hovedtrappen med et brag. Det vækkede åbenbart præsten af hans eftermiddagslur, så han kom ud og "Læste os teksten", ikke just den fra biblen, for den var særdeles forståelig for os.

Præsten havde også to andre sønner, Erik og Otto. Erik kendte jeg ikke, men jeg ved, at han studerede teologi. Der blev sagt om ham, at han, da han skulle aftjene sin værnepligt, havde nægtet at lære at slå mennesker ihjel, og at han så i stedet havde fået et kontorjob. Jeg har ofte tænkt på, hvordan hans samvittighed har haft det overfor ham, der måtte træde i hans sted.

Otto var forsikringsmand og boede i Højbjerg. Under krigen så vi ham og konen hver søndag formiddag trille med barnevogn ud til Langballebakken. Her boede hendes mor. Faderen var kaptajn i ØK og sejlede på østen, da japanerne gik ind i krigen. ØK båden slap til Australien og blev resten af krigen brugt af de allierede med kaptajnen som tjenestegørende. Jeg så Otto på min mors 75-årsdag, og jeg har aldrig set noget menneske, der i den grad lignede sin far.

Polle så jeg en enkelt gang efter skoletiden. Det var i 1954 under en indkvartering i Borris. Jeg stod og vaskede mig, da jeg pludselig hørte en stemme, jeg syntes, jeg kunne kende. Det var Polle, der stod ved siden af mig i samme ærinde.

Præsten havde sin vaner. Tre ugentlige besøg hos barberen og et besøg på amtssygehuset. Her gik han ind på kontoret og undersøgte, om nogle af hans sognebørn var indlagt. Det var der næsten altid, for han havde mange sognebørn, han var jo præst i to sogne, Holme og Tranbjerg, der var anneks til Holme. Var der sognebørn indlagt, besøgte han dem, hvilket for så vidt var meget pænt af ham, men han var så forbandet nysgerrig. Han talte aldrig om trosforhold, i hvert fald ikke, når han besøgte børn og unge.

Pastoren kunne andet end prædike. Han kunne give nogle gevaldige øretæver. I efteråret 1946 var vi mange, der skule konfirmeres. Konfirmandstuen kunne ikke rumme os, så derfor benyttede vi kirken til konfirmationsforberedelsen. Under prædikestolen var der en kort bænk, der kun kunne rumme tre, det var vist degnestolen. Der satte Gunner, Jens Erik og jeg os altid til stor misundelse for tre drenge fra Tranbjerg. Man kunne nemlig sidde og få sig en lille morgenlur dér med kun ringe chance for at blive opdaget.

Nu var det således, at vi undervejs til kirken gik ind til Bowse Anton, hvor vi havde fået lov til at samle de sommerpærer op, der var faldet ned om natten. En dag morede vi os med ved hjælp af tommel- og pegefinger at skyde kernehusene op i prædikestolen.

Det lykkedes åbenbart over al forventning. Næste gang, vi skulle i kirken, var vi forsinkede, og da sad de tre fra Tranbjerg og tronede på vores bænk. Præsten kom, tjekkede, om vi alle var til stede, gik hen til de tre formastelige, trak dem op ved ørene og stak dem hver en på kassen uden at fortælle dem hvorfor. Han forlod de måbende drenge og gik i gang med den egentlige undervisning, alt imens han som sædvanlig gik og rullede sit lommetørklæde sammen og gned sig under næsen med det. Mon ikke de tre stadig spekulerer over afstraffelsen. - Vi satte os aldrig på den bænk mere.

Og hvilken erfaring og lærdom høstede vi så af konfirmationsforberedelsen?

1: At præsten var god til at give øretæver.

2: At rengøringen af prædikestolen mellem vores forrige lektion og gudstjenesten havde været yderst mangelfuld.

Pastor Knudsen var ikke uden lune. Min søster var både døbt og konfirmeret af ham, desuden så han også praktisk på tingene. Nu var det således, at min søster var født noget for tidligt, så han foreslog, at holde bryllup og barnedåb på samme dag. Den var mine forældre med på, så efter vielsen gik de ud i våbenhuset og hentede min søster, som var deponeret der, og fik overstået barnedåben. Konfirmationen måtte dog vente.

Da min søster skulle giftes, var det naturligt, at det var Knudsen, der viede hende. Da hun og min svoger var hos ham for at ordne det fornødne, spurgte han alvorligt: "Inger-Lise, kommer du i kjole?", da hun svarede ja, rettede han spørgsmålet til min svoger: "Villy, kommer du i kjole?", ja, svarede Villy. "Godt, så kommer jeg også i kjole".

Hans kone så man ikke meget til ude i byen, men hun gjorde engang noget, som jeg syntes var utrolig smukt. Min moster var død og skulle begraves i Viby. Min bedstemor var ikke i stand til at overvære begravelsen, hvor Knudsen skulle forrette jordpåkastelsen, men mens den foregik sad fru Knudsen hjemme hos min bedstemor

Da pastor Knudsen blev pensioneret, flyttede han til Brabrand, men kom dog stadig til Holme.

Han fik ikke noget langt otium. En aften kort før en jul, blev han dræbt af en bil, da han var på vej til en postkasse for at sende julekort. Knudsen blev begravet i Holme, og Erik forrettede jordpåkastelsen.

Hvem ejede egentlig præstegården og de tilliggende jorder. Var det kommunen, sognet eller staten?. En præst skrev i slutningen af 1700.tallet, at gården for længst var frikøbt. Han skrev også, at gården var yderst brøstfældig, da han købte den omkr. 1750.

Gården var i min "Holmetid" forpagtet ud. Den blev drevet af Brødrene Søren og Knud, der boede sammen med deres mor i vestlængen. Om det var moderen eller sønnerne, der havde forpagtningen, ved jeg ikke. Søren Præstegårdsforpagter og Knud Præstegårdsforpagter var de navne, de var kendte under.

Knud så man ikke ret meget til. Han tog sig af arbejdet i marken og virkede uendelig forslidt. Søren passede dyrene og tilbragte de ledige timer på en stol i købmandsforretningen. Han var den første i Holme, der prøvede den elektrisk barbermaskine. En repræsentant, der besøgte købmanden ville demonstrere en maskine. Sørens ene håndled blev udset til demonstrationen. Da Søren så resultatet, blev han sur, og for at man ikke skulle lægge for meget mærke til den manglende behåring på det ene håndled, måtte det andet også barberes.

Da forpagtningen udløb omkring 1950 og den gamle gård skulle rives ned, flyttede familien til et hus på Bushøjvej.

Inden vi smutter over på den anden side af Byvejen, - det må vi vist kalde den her - , skal vi lige lægge mærke til, at præstegårdshaven ligger lidt tilbagetrukket i forhold til kirkegården. I det her fremkomne hak, skjuler der sig en lille låge op til kirkegården. Jeg tror, at mange kirkegængere og besøgende til gravstederne ikke var klar over dens eksistens. Jeg så den sjældent benyttet. Her indenfor, op langs med kirkegårdsmuren, lå børnegravstederne. En af mine onkler, der døde som lille, lå begravet der.

På den anden side af vejen lå Holme Brugsforening i en stor rød bygning. Brugsen havde tidligere haft til huse i den langt mindre naboejendom. Jeg husker godt, da den nye brugs blev bygget. Der var virkelig noget at se på. Der var især to ting, der imponerede mig dybt. Der stod en stor trækasse, som murerne hev nogle mærkelige sten ned i, hvorefter de hældte vand ned på dem. Så gav stenene sig til at koge og blev til en kalkmasse af den slags, som min bedstefar havde i et hul i haven. Det var et tryllenummer, der kun blev overgået af den underlige støvsugning, der blev foretaget i trappeopgangen. Her var der meget snavset, og så kom der en mand med en slags støvsuger, der lavede en gevaldig larm, da han brugte den. Han gjorde det meget godt, for da snavset var borte, kom der et gulv frem, som de kaldte et

terrazzogulv. Gulvet var virkelig flot at se på, så jeg foreslog, at vi skulle have en støvsuger af den slags, men det ville min mor ikke.

Der var vist gået kuk i tegningerne for entreprenøren, der stod for opførelsen af den nye Brugs, for ifølge tegningerne skulle kloaken i kælderen ligge over gulvplan. Der var vist byttet om på koterne. Det lo arbejderne meget af, men selv om fejlen blev rettet, opstod der alligevel senere problemer.

Jeg bør vel egentlig fortælle om den gamle Brugs først. Der var – set med barneøjne - en høj trappe op til den gamle forretning. Den var af den gammeldags slags med isenkram og børstevarer hængende ned fra loftet. Til højre, når man kom ind, var der nogle gammeldags åbne vippeskuffer, hvoraf en indeholdt ærter til såning. Dem kunne jeg engang ikke holde fingrene fra og stoppede nogle i bukselommen – ikke ret mange naturligvis – men nok til at udløse et par klask bagi. Der vankede undertiden en chocoladeovertrukket 5-øres slikkepind. Det gjorde der ikke den dag. Men jeg havde held med at gemme nogle ærter i lommen, dem såede jeg i en tom kyllingegård hos Frost, hvor de spirede og groede, så det var en fornøjelse.

Forgængeren, til den uddeler, jeg kendte, hed Kirkegård. Det var dog besynderligt, at en mand kunne hedde det samme som pladsen rundt om kirken. Min yngste moster havde haft plads hos familien, men da det var på det tidspunkt, hvor hun var i "Sværmealderen", måtte min mor ofte tage tjansen som barnepige i stedet.

Der lå en beboelsesfløj bagved. Da den nye Brugs blev taget i brug, blev den gamle fløj bolig for fyrbøderen fra Emiliedal Teglværk. I Butikken blev der indrettet "Offentlig Samtale Station" med blåt skilt og det hele. Da krigen kom, blev der ophængt en blinklampe, så fremmede kunne se, hvor der var mulighed for at rekvirere hjælp om fornødent. Ved at dunke kraftig på lampen kunne den blinke helt vanvittigt i et stykke tid.

Fyrbøderen havde fire børn, Der var en søn ,der hed Kaj. Engang i krigens sidste måneder nødlandede der tre tyske jagere på "Betonvejen". De var ved at have tomme tanke, så vejen var jo den bedste landingsbane for jagerne. De landede uden uheld, men kunne naturligvis ikke stå på vejen og skulle derfor trækkes ind på den tilstødende mark. Hjælpen hertil blev leveret af byens drenge, og da fyrbøderen hørte, at Kaj havde hjulpet til, fik Kaj en kontant afregning.
De tre andre børn var Ulla og tvillingpigerne Anne og Inger. De lignede overhovedet ikke hinanden. Anna var den største og var mørkeblond, Inger havde rødt, krøllet hår, min søster gik i klasse med dem og legede en del med Inger. Inger gik byærinder for min bedstemor, efter at vi var flyttet. Ulla har jeg ingen erindring om.

Mellem den gamle og den nye Brugs var der en passage. Her stod Åge Malerpeter, hans bror Erik, Pot og jeg en dag og forsøgte at få ild i en cigaret. Det var et utroligt dårlig valgt sted, vi havde fået os placeret, for pludselig fik vi øje på et leende ansigt i centralens vindue. Det var Else, brødrenes søster, der havde observeret os. Om hun holdt tand for tunge, ved jeg ikke, det fik i hvert fald ingen konsekvenser for mig, og dog – min mor begyndte at tage snuseprøver på mig, når jeg kom hjem, og påstå, at jeg havde røget. Jeg røg ikke før jeg blev konfirmeret.

Den sidste uddeler i den gamle Brugsforening var Herluf Petersen. Han blev også den første i den nye.

Den nye Brugs var efter datidens forhold uhyre godt indrettet. Det var en tre-etagers bygning med facade ud til Byvej og en sidefløj mod P. Langsvej, ydermere var der en lagerbygning til grovere ting, såsom koks og briketter. Hele stueetagen var optaget af optaget af butikken, og i sidefløjen var der diske, der blev anvendt, når der skulle afvejes mel, melis o.s.v. i forbindelse med opfyldning af hylder i butikken. Det, der skulle afvejes, kom ned i skakter fra loftet ovenover.

Etagen over butikken var beboelse for uddeleren, og øverst oppe var der værelser til ansatte – ekspedienter såvel som husassistent. Der var handel nok til, at der var ansat et par ekspedienter og en elev. Hvis de ikke havde deres bopæl i nærheden, havde Petersen dem på kost og logis. Af ekspedienter kan jeg huske et par stykker, Svend Petersen, der blev pantefoged og Work, som mine forældre holdt meget af. Så var der Skipper, som jeg har fortalt om. Nogle år efter, at vi var flyttet fra byen, blev K.E..Friis, en af de gamle Friisers efterkommere ansat der. Min onkel, der havde været i lære hos købmanden, konverterede til andelsbevægelsen og var ligeledes ansat der en tid.

Brugspetersen manglede et fingerled på den ene hånd. Når jeg viste for stor interesse for min næse, fik jeg ofte at vide, at fingeren ville falde af, hvis jeg fortsatte. Så kom jeg i tanker om Petersen og tænkte, at han vist også havde pillet for meget.. Hans kone stod ofte og "hængte", som man sagde, nede i butikken for at følge med i, hvem der handlede og for at få en snak med folk. Hun havde engang hånligt omtalt min mor, fordi mor allerede havde fået tre børn. Det glemte min mor aldrig. Fru Petersen havde selv kun to, Yrsa og Hugo. Men hun kom senere på fuld omgangshøjde med mor og vistnok også foran.

Brugsen havde et stort opland. Hvis man ikke selv kom i butikken eller havde telefon, kunne man bestille varer på sin "Kontrabog", de blev samlet ind med passende mellemrum af en af de ansatte. Jeg var engang med Friis på en sådan tur. Vi kom ind til en gammel kone i Saralyst, og da fik jeg virkelig et chok, for konen, der sad ved vinduet, var min for længst afdøde farmor! Det var det nu ikke, men hendes halvsøster, som jeg ikke havde set siden 1938.

Det var naturligvis også et stort område, der skulle bringes varer ud på. Under krigen foregik dette med hestevogn. Efter vi var flyttet til Skåde, forblev vi at være kunder, så vi fik varer bragt en gang om ugen.

Der skulle også hentes varer til butikken fra FDB lageret i Århus. Det blev sommetider gjort af min far, og det var lykken at komme med på en sådan tur. En vinterdag var der et slemt islag, og da måtte min søster og jeg pænt blive hjemme. Vi gik ned for at møde ham på Møllevejen ved kommunegrænsen, ventede - og ventede, der kom ingen vogn, så vi gik skuffede hjem. Men da var han allerede kommet. På grund af føret havde han ikke turdet køre ad Møllevejen, men var kørt via Lundshøj.

Biografen i Højbjerg hængte plakater op i Brugsen. Der var en plakat om en hestevogn, der blev forfulgt af indianere. Den hed Diligencen – udtales naturligvis med G, når man ikke har lært engelsk. Mine forældre så filmen, og jeg spurgte min far om, hvorfor indianerne var efter de hvide, og han svarede, at det var fordi, de ville have de hvides skalpe. Nu anede jeg ikke,

hvad en skalp var og hørte det derfor, som om der blev sagt skalke. En skalk var endestykket på et rugbrød, og det var dog noget mærkelig noget at slå ihjel for.

Der var også en plakat om en stor abe, der hed King Kong. Der kunne bestemt ikke passe, at en abe kunne være så stor, jeg havde set to store aber, Frederik og Bubbi i Zoo, og nok var de store, men alligevel.

Engang der var også en anden plakat, jeg undrede mig meget over. Man så en mand sidde på gulvet i sin overall. Han holdt begge hænder frem foran sig. teksten til plakaten lød: "Spar på smøreolien, hver dråbe er kostbar". Selv om smørret efterhånden var blevet rationeret , kunne folk vel nok selv finde ud af at spare.

Foran Brugsen stod der to høje grønne standere, der foroven bar nogle glascylindre,. Der stod, at glassene altid skulle være fyldte, så når en bil skulle have benzin, måtte Jørgen Skipper altid ud med et træhåndtag og pumpe. Benzinen hed BP. Der var også standere oppe ved kø'manden, de var røde, han solgte en anden slags benzin, der hed Tresso, han kendte vist ikke tallene, for han havde vendt tre-tallet forkert. At der skulle stå "Esso", faldt mig ikke ind.

En ung knægt blev ansat som bud og hestepasser. Han hed Karl Børge og var hestetosset. Da han var ret lille og tæt af vækst, blev han jockey på galopbanen. Jeg så ham mange år senere til et elevforeningsbal på Hotel Kragelund. Han var ret kraftig bedugget og forsøgte at komme ind. Jeg nægtede ham adgang, hvilket fik ham til at optræde ret truende. Jeg sagde: "Dette er et elevforeningsbal og kun for medlemmer Karl Børge". Han gloede forbløffet på mig og spurgte, hvor pokker jeg kendte hans navn fra. Det svarede jeg ikke på, og så kom tjeneren, der havde set, hvad der var optræk til og smed ham ud.

I det næste hus boede "Den tyk smed". Det var smed Christiansen. Hvor han havde været smed, ved jeg ikke, men der var indrettet en cykelværksted i en træbygning i haven. Af hans børn kendte jeg kun tre, Poul, Grethe og Jytte. De første var ældre end jeg, endda en hel del. Jytte og jeg var jævnaldrende og kom i samme klasse. Hun var en utrolig sirlig pige med sløjfe i håret og altid i søde kjoler – et lille glansbillede.

Den tyk smed bar ikke sit tilnavn uden årsag. Hans havelåge havde et betydeligt ansvar. Det var den, han altid hvilede maven på, når han stod ude ved vejen og så på trafikken – der ikke var særlig stor – så han måtte stå der meget længe ad gangen, men tiden skulle jo gå med noget. Jeg tror, min far fik lavet sin cykel hos ham efter "kartoffeltransporten", som jeg fortæller om senere. Det var den eneste gang, jeg var inde i træbygningen.

Købmand Svend Christensen og hans kone var vendelboer, vistnok fra Brønderslev. Det var nu ikke let at høre det på dem. Min onkel kom i lære hos ham og reagerede altid negativt overfor varer købt i Brugsen – om det så var havregrød kogt på Brugsens "Davre", så var den uspiselig. Det blev senere noget anderledes, da han blev overløber og uddeleruddannet.

Mens vi boede i Holme, skulle min onkel sommetider til Lundshøj for købmanden. Så kørte han på en "Long John" budcykel. Jeg var undertiden med, og så sad jeg på ladet og legede "tanks" og brugte en stok som kanon. Men så fik vi den ide, at jeg kunne stå op på ladet af

cyklen, når vi kørte ned ad den store bakke på Stationsvejen. Det så min moster, og hun sladrede til min mor, og så var det sket med den leg.

Fru Christensen lavede grønlangkål. Grønlangkål på god gammel vendelbovis. Min bedstefar påstod, at hverken min mor eller min moster var i stand til at lave den rigtigt. Fru kø'mand kom hver jul ned til ham med kål. Jeg betragtede mig selv som kender, og kunne ikke smage forskel.

Vi er nu i Holmes gamle bymidte. Hvor bager og købmand i min barndom havde deres forretninger, var der i min mors skoletid en stor åben plads, der blev benyttet som legeplads for børnene i den daværende skole. Skolen fra dengang blev købt af private, da den nye skole blev bygget. Den gamle skole blev forsamlingshus. Endnu senere blev der er kro i bygningen.

De private ejere blev kaldt "Aktionærerne". Det var vist noget meget fornemt, jeg var nu af den opfattelse, at der kun blev spillet dilettant fra tid til anden, afholdt juletræsfest og givet plads til danseskoler, samt fjerkræudstilling og fastelavnsbal for "De hwid drenge". Mine bedsteforældre var aktionærer, og hver jul havde de min søster med til juletræ, jeg var for lille og måtte pænt blive hjemme.

Men så var der danseskole. Der var jeg med. Min søster skulle med, jeg måtte ikke for mine forældre, men det syntes mine bedsteforældre, var synd for mig, så de betalte. Danselæreren, Hansen, var fra Jeksen og var ellers murer. Musikken blev leveret at Alfred Olsen, der med et lidende ansigtsudtryk stod og filede den "Toppede Høne" og andet godt ud af violinen.

Vi havde ikke ingen faste partnere. Pigerne skulle sidde på bænkene i den ene side af salen og drengene på bænkene i den anden. Så råbe Hansen: "Inkliner", og drengene marcherede tværs over gulvet og bukkede dybt for den pige, der sad lige overfor.

Den største lykke, jeg kunne opnå, var at stå overfor den første pige, jeg virkelig var dødelig forelsket i. Når vi dansede, lagde jeg gudhengivent mit hoved mod hendes mave – hun var dobbelt så høj og over dobbelt så gammel som jeg - , men hvad gjorde det. Pigen hed Else Fisker. Jeg har kun set hende een gang siden.

Det bedste ved danseskolen, i to sæsoner jeg var med, var dog de store pærer, der var faldet ned fra træet i krohaven. Der var vildt kapløb ud til træet, når vi holdt pause. Der var nu ikke så meget at løbe efter, for de store drenge og hvepsene kom normalt først.

Der blev også danset folkedans i forsamlingshuset. Danselæreren var en kvinde – faster Ras. Hun var en kraftig bygget dame, men det var en fornøjelse at se hende bevæge sig på et dansegulv, det kunne ikke gøres mere graciøst. Men hun havde foruden sin almindelige uddannelse som lærerinde også en uddannelse som gymnastiklærerinde. Folkedansen i Holme havde under hendes ledelse et godt tag i den voksne befolkning – hun kunne på det nærmeste smide rundt med selv det mest træge stykke mandfolk. Min far og mor gik også til folkedans, men de havde ikke råd til at lave de flotte egnsdragter, som så mange af de andre havde.

Min søster og jeg gik også til danseundervisning hos hende. Det jo ikke så ofte, at man nu om dage danser de gamle danse. Men det, jeg selv lærte af Ras, må åbenbart have hængt godt fast

i hukommelsen, for 35 år senere var jeg til en fest, hvor et gammelt spillemandsorkester gav sig til at spille de gamle danse. Vi var tre eller fire par, der ved den lejlighed gav den hele armen, og de andre gloede måbende på os. De havde altid anset os for at være nogle dødbidere.

De gamle danse nåede helt til Vestindien. Da der i sommeren 1994 var "Vestindisk Uge" i Århus, optrådte der et negerensemble. De dansede en dans, der hed: "Hvad mon silden koste vil i år". Desværre var det en meget ensformig dans både i melodi og i trin, alligevel var vi flere, der stod og trippede de gamle trin.

Ballerne var det meget sjovt at være med til, men påklædningen var ren tortur. Festtøjet var matrostøj for os drenge. Det var stift, kradsede og hæmmede os i vore bevægelser. Det var en særdeles festlig begivenhed, når "De hwid drenge" holdt deres fastelavnsbal. Publikum var samlet i salen, en fløjdør blev åbnet og ind marcherede drengene med deres udvalgte damer. Kongen og dronningen først, derefter kronprinsen med sin dame og så alle de menige med deres damer. Så blev ballet åbnet, idet drengene og pigerne dansede den første dans, først derefter kunne alle danse. Olsen og hans orkester – en trommeslager og en klaverbokser leverede musikken.

I Holme havde de forskellige familier deres egen tidsregning. I min familie var år nul, "Det år, da Ejner kong.". Det var normalt kongens far, der holdt velkomsttalen, men det år Ejner var "kong", blev den holdt af Jørgen Skov. Min bedstefar yndede ikke at optræde offentligt og havde måske ikke ordet i sin magt, og Skov satte ikke sit lys under en skæppe. Det var vist også til den fest, at Skove dansede alene med sin datter Esther. Han bød hende op, men af en eller anden grund kom der ikke flere par på gulvet. Parret dansede nummeret til ende, og da dansen var færdig, bukkede Skov til alle sider og sagde: "Tak for dansen". Der blev pinlig tavshed.

Forsamlingshuset blev drevet af Jens Møller. Der måtte ikke udskænkes eller sælges spiritus, men det klarede Møller fint. Han inviterede "gæster" ind i "Privaten". En af gæsterne var altid Fritz Skov, broder til Jørgen, her bød han på kaffe skænket i glas og med skum. Det kunne nok blive til tre-fire- fem glas. Det var der ingen, der tog anstød af.

Jens Møller havde en slagterforretning, der lå i den østlige gavl, desuden kørte han rundt og solgte kød til beboerne i Holme. Han var ejer af en gammel bil, der var forsynet med lukket lad. Den stod parkeret i en garage, der lå ved den vestlige gavl. Krigen satte en stopper for kørslen, men vi forsøgte altid at få et kig ind gennem sprækkerne i porten til garagen, hvor bilen stod opklodset. En bil var dengang en spændende ting.

Da Jens Møller afstod forretningen, flyttede han til et hus i "Næjer Bjern". Fru Møller var engang kogekone hos os til en eller anden familiefest. Jens havde i øvrigt en bror i Skåde, der hed Axel, han var af udseende Jens's modsætning, idet Axel var lang og ranglet, Jens var lille og rund - (som jeg husker ham).

En udbygning lå med gavlen ud til gaden. Udover at den gamle skole og forsamlingshuset havde toiletter i den, var der også en frisørsalon. Frisøren hed Axen, han havde en søn, Preben, der naturligvis også gik i klasse med min søster. Jeg hadede at komme til frisør. Jeg følte det forfærdelig nedværdigende at blive placeret på det bræt, han lagde over armlænene

på stolen, for at få mig op i en bekvem arbejdshøjde. Og så alle de forbistrede hår jeg fik ned i nakken.

Efter Axen etablerede en sadelmager sig i forretningen. Han eller hans kone var i familie med Ras M's familie. Han havde ikke forretningen i ret lang tid, og flyttede i stedet til Kongsvang.

Forsamlingshuset havde som tidligere nævnt været skole. Min svigerfar havde omkr. 191o tjent hos "Smed Sine" i "Næjer Bjern" og havde som følge heraf haft sit sidste skoleår i bygningen.

Min mor, to mostre, samt en onkel havde gået i skole i den gamle bygning. Min mor fortalte en grum historie om en dreng, Arne, der havde forsyndet sig, hvorefter han blev lagt over katederet, og alle de andre elever skulle gå forbi og give ham et rap i bagen med et spanskrør!

I svinget efter forsamlingshuset lå der et gammelt hus. Det var bygget af en tidligere lærer i 1850 og tjent som bopæl for ham samtidig med, at der var skole i huset. Skolen havde til huse i bygningen til 1875. Det blev nu kaldt Bukdals hus efter Jens Bukdal. Han havde, mens han boede der, drevet den første Brugs i Holme.

Da jeg var barn, boede Albert Sørensen i huset, men han flyttede senere ned i vores gamle lejlighed overfor smedjen. Albert havde en datter, Lilly, på min yngste onkels alder og Vita, der var på alder med mig. Vita og jeg gik i klasse sammen i Holme. Jeg var med inde i huset en dag, det var i køkkenet, men jeg turde dårligt røre mig, for gulvet var itu, et bræt havde løsnet sig, og under det var de et mørkt hul.

Bag om kirkegård og præstegård var der en lille vej Den forbandt Hjulbjergvej med Skådevej. På den anden side af den lille vej lå en lille dam, Præstegårdsdammen. Her tilbragte vi mange timer om sommeren med at fange haletudser og salamandre. Vi havde ikke noget at bruge dem til, så efter et nøjere studium blev de sat ud igen. Vi vidste ikke, hvor dyb dammen var, men vi forestillede os altid, at den var bundløs. Om vinteren sprang de store drenge på isflager, der var mange, der røg i baljen, men bundløs var dammen vist ikke, for de kom alle op igen. Vejen blev senere sløjfet og dammen fyldt op i forbindelse med udvidelse af kirkegården.

Ved vejsammenstødet mellem den lille vej og Skådevej lå der et lille hvidt hus. Det tilhørte Jørgensen. Han gik altid klædt i en busseronne, blå og hvide striber. Hans kone led af lupus i ansigtet og lod sig kun se, når hun gik ned til busstoppestedet ved Balagervej for at tage til behandling i Århus. Hun var altid nydeligt klædt, altid i sort, der dog stak noget af mod hendes blege og mishandlede ansigt. De havde bl.a. to sønner, Svend, som altid blev kaldt "Bøffen", han var en kraftigt bygget mand, så måske derfor. Så var der hans lillebror, Erik, som blev kaldt Nold, uvist af hvilken grund.

Jørgensen var en af dem, der i Holme ivrede mest for, at skaffe busforbindelse fra Århus helt til Holme. Han gjorde virkelig en stor indsats herfor. Da forbindelsen blev indviet, kørte den første bus med honoratiores fra Århus og Holme. Tilbage stod Jørgensen, - ham var der ikke plads til, og man havde ikke inviteret ham.

I Jørgensens have stod der et pragtfuld pæretræ. Det bar vinpærer. Når pærerne var modne, blev de ildrøde. De lykkedes os aldrig at smage pærerne, - træet stod lige udenfor Jørgensens vinduer!

Huset havde tidligere tilhørt Anton Sørensen, kaldt "Skidt Sørensen". Der blev påstået, at han begravede selvdøde dyr i en mark bag huset. Da marken blev udlagt til kirkegård, var der mennesker, der sagde, at når den tid kom, ville de ikke begraves der, – min mor var en af dem. Men hun sagde det godt nok, inden vi flyttede til Skåde og Frederikskirken blev bygget.

Sørensen havde været byens rigmand. Han lånte penge ud, hvis folk pludselig fik behov. Det gjorde min mors fætter Thorvald Jensen af en eller anden grund, så hans far måtte låne hos Sørensen. Hvorfor han måtte forlade landet og rejse til USA, har jeg aldrig fået at vide, måske skyldtes det, at han og hans far ikke kunne enes.

Thorvald var dog så heldig, at han havde en moster i Nebraska, som kunne hjælpe ham tilrette. Han deltog senere i 2. verdenskrig i New Guinea som stabsergent, men han kom aldrig hjem til Danmark mere, så hans forældre fik aldrig den dame at se, som han i en megen moden alder var blevet gift med. Hun sendte nogle fantastiske kager til Thorvalds mor, de indeholdt alle mulige lækkerier.

Nu skal vi ad vejen til Skåde. I huset på højre side af vejen lige inden den deler sig og sender en sidevej mod Holme Bjerge, boede "Krølle". "Krølle" hed egentlig Arne Kristensen og var lærer i Holme skole, hvilket han blev allerede i 1899 og blev der til han blev pensioneret i 1941.

Jeg frygtede for at få ham som klasselærer, for min onkel havde fortalt mig, at Krølle var på nakken af drengene, og jeg kunne tydeligt se mig selv slæbe af sted med det store skrummel på skuldrene. Nå, heldigvis taklede han af, da jeg skulle i tredje klasse, og vi fik fru Kark i stedet. Krølle kaldte os i de små klasser for rotteungerne, det lød så hyggeligt, når han stod og brummede ordet i skægget, og vi stillede op i klasseorden efter et frikvarteret.

Krølle var vist gift med en af sine gamle elever. De havde adskillige børn, men jeg husker kun et par af dem. Frode, der var gift med en datter af skrædder Bundgård i Skåde. Han var ansat i en kommunal stilling på Samsø. En datter, der havde været i Grønland før krigen, havde hjembragt et par ski, som den yngste, der hed Erling, havde lånt en vinter. Det var de eneste ski i Holme dengang og virkede lidt mærkelig i konstruktionen, idet de var forsynet med en bøjle, der forbandt spidserne med skiene, for at de skulle beholde den opbøjede facon.

Erling "lod sig se" på "Banken" en lille bakke på Carlos mark. Han havde ikke rigtig kontrol over brædderne og så ud, som om han hellere ville kælke som vi andre, men det gik jo ikke at tabe ansigt, så han lod os mærke, at en sådan lille bakke ikke var værd at spille tid på. Derfor blev hans besøg ganske kortvarigt.

I den sidst krigsvinter, mens Erling endnu gik i realklassen, blev han taget af Gestapo for illegal virksomhed. Han slap dog fri og gik under jorden sammen med tre klassekammerater.

Erling kom vist til Sverige og gik ind i brigaden, de andre fik fortsat undervisning hos nogle af lærerne.

På Krølles hus var der et skilt om salg af avis. Der stod her fås "Berlingske Avis". Det lød sært, for hvem søren ville under besættelsen købe en avis fra Tyskland?.

Da Krølle blev pensioneret, flyttede han til Højbjerg, Han blev begravet på den gamle kirkegård i Holme, hvor hans gamle elever i taknemmelighed satte ham et varigt minde. Det er et af de få minder, der har fået lov til at blive stående.

Køberen af Krølles hus hed Frederik Våben. Han var bror til den overbeviste nazist, Ejner Våben, der blev nazist allerede i 1923, da han overværede Hitlers forsøg på kup. Ejner Våben udgav et forfærdelig makværk af en bog om racer, den bar navnet "Hagekorset over Tyskland". Frederik Våbens kone hed Tove. Hun var søster til Poul Sommer, lederen af det berygtede "Sommerkorps". Under krigen boede Poul Sommer undertiden hos sin søster og svoger, strengt bevogtet af sine folk.. For retfærdigheds skyld skal jeg nævne, at Frederik Våben ikke havde samme politiske holdning som familien. Under krigen havde Frederik en såkaldt "Finnedreng", Veiko i pleje.

Efterfølgende ejere af huset var som tidligere nævnt Knud og Søren præstegårdsforpagtere.

Jeg kan huske det første år, jeg havde min egen cykel. Vi skulle en søndag til Skåde, og min søster og jeg skændtes som sædvanligt om, hvem der skulle køre forrest. Undervejs skulle vi ind på kapellet og se til farmors grav. Men nu manglede vi min far. Han var blevet træt af vores evindelige skænderier og var vendt om og kørt hvorhen?. Han var ikke hjemme, da vi kom hjem, og det varede nogen tid, før han dukkede op. Han fortalte os ikke, hvor han havde været henne, men han havde haft min yngste bror på stang, så vi fik listet ud af ham, at de havde været nede og se lyntoget. Det var unægtelig mere spændende end at besøge bedstefar.

Min farmor var begravet på kapelkirkegården, det samme var hendes far og stedmoder, de to sidstnævnte var også min kones bedsteforældre. Det var også et par små fætre, der døde som spæde. Min rigtige oldemor, der døde i 188o-erne, var begravet i Holme. Hendes gravsted var for længst sløjfet.

I en af de hårde krigsvintre døde den gamle sognefoged i Skåde. Det gik nogenlunde med at få gravet graven, for jorden var vel kun frosset 10-15 cm. ned. Værre var det, da graven skulle tildækkes, da havde det frosset meget hårdt, og jorden kunne kun kastes ned i nogle meget store knolde. Så måtte man opgive arbejdet og lade det ligge, til der indtraf tøvejr. Det var noget makabert og uhyggeligt. Vi kunne ikke lade være med at gå hen at kigge ned i graven for at se kisten, men så lagde sneen et barmhjertigt dække over det hele, indtil tildækningen kunne gøres færdig.

Efter kirkegården var der et stykke mark. Marken tilhørte "Bovse Anton", der havde et gartneri på den anden side af marken. Han var en lille mand, der altid gik i spidstræsko, og havde et bedrøvet hængeskæg og med bukser, der virkede for store, vi brugte et mindre pænt udtryk om den slags påklædning. Anton var vist på alder med min bedstefar i Holme, de havde tjent sammen hos Mogensen i Holme.

Anton havde adskillige voksne børn, jeg kan huske nogle af dem, Anne, Ellen og Otto. Alle de andre jeg ikke kan huske navnene på. En datter og hendes mand byggede hus på den ovennævnte mark. En hjemmeboende datter led af spisevægring, og en anden datter fortalte, at Anton måtte "Knugholde" hende, mens man tvangsmadede hende. Det skulle forstærke alvoren i tvangen, at fortælleren brugte udtrykket "Knugholde".

Men så var der "Skut Rosa". Hun hed Ellen og havde en højst ukvindelig måde at cykle på. En aften kom hun cyklende gennem Holme, og karlene, der som sædvanlig stod oppe ved købmanden, råbte: "Dav Rosa" til hende. Hun svarede: "Jæ hedder sku'et Rosa", - det hed hun for fremtiden.

Otto Bovseanton var dengang ugift og hjemmeboende. Han døde senere af bladanforgiftning. Engang havde vognmand Morten Nielsen havde købt en plag, der stod tøjret på den eng, der lå ved mit første hjem. En aften rev den sig løs og var meget svær at fange. Nielsens piger, Ruth og Vera, påstod med bestemthed, at det var Otto, der havde slået den løs. Hvis Otte var kommet forbi i hestevogn og kørt stærkt, er det troligt, at plagen havde revet sig løs i ophidselse, men havde Otto været cyklende, er det fast utroligt, at han skulle have stået af cyklen og løbet ned og slået dyret løs.

Ejendommen, der hed Marienlund, var to-længet og stråtækt. Længen ud mod vejen rummede beboelsen, mens den østlige længe rummede bl.a. en lade og en hestestald, der husede et par mindre heste. I laden stod der en gammel hakkelseskniv og et primitivt tærskeværk, der kun slog kernerne fri af aksene. De to maskiner blev drevet af, hvad man kalder en hesteomgang. En lang stang er fæstnet til et hjul, der står forbindelse med en drivaksel, der føres ind i huset. Når stangen trækkes rundt, overføres kraften til et vandretliggende drivhjul og videre ind til maskinerne. Der skal en eller to heste til at trække stangen. Jeg syntes, det var synd for hestene, at de skulle gå sidelæns, men fandt dog ud af, at de trak i en hammel og blot skulle gå rundt og rundt.

Indkørslen til ejendommen var ved vestgavlen. Her var der en vognport og en cementeret plads, hvor de gjorde grøntsager i stand. Til bortledning af det det snavsede vand, var der en lille støbt rende. Det snoede sig uden om husene og fortsatte ud i den nærmeste del af gartneriet, der her virkede eksotisk. Foruden nogle busketter og blomsterbede, var der også et stor bassin med karper eller store guldfisk.

Der var også et par drivhuse, ikke særlig store, her såede man grove grøntsager, der så senere blev priklet ud for senere plantning i marken. Anton dyrkede kun grove grøntsager, der blev solgt på torvet i Århus. Senere blev gartneriet vel tilsluttet salgsauktionen.

Som tidligere nævnt havde han også frugttræer – dejlige sommerpærer og æbler af de gode, gamle sorter, som nu er yderst sjældne. Før vi flyttede til Skåde og selv fik hyldebuske, købte min forældre hyldebær hos Anton, ligeledes købte de også ribs og hindbær hos ham.

Det hele blev drevet som et familiebrug – Otto, Svigersønnen Charles og døtrene. Om de forskellige børn blev gifte, aner jeg ikke, jeg ved kun, at der var hende, der var gift med Charles og Ellen,der efter giftermål boede i Højbjergparken.

Længere fremme var der en lille sidevej, der førte ned til Lyseng. Den adskilte Holmes marker fra Skådes. Der lå her ved sidevejen et stort rødt hus. Det var "Elmelund", kaldt "Stjernen" ,ubetinget det hus i kommunen, der havde den bedste udsigt. Fra huset kunne man se Brabrand sø, Århus ådal, bakkerne nord for denne, Århus by, til Kalø og Trehøje, bugten, Mols, over skoven til Samsø, Holme Bjerge og mod vest bakken op mod Hasselager.

Men – der var et stort minus ved huset. Det lå fuldstændig ubeskyttet for vinterstormene, især dem fra øst. Huset var bygget før, det blev almindeligt at isolere. Det har været svært at holde varmen om vinteren. Husets ejer var Frislev, far til Harry Frislev, der havde en lille gård på vejen mellem Skåde og Jelshøj. Han kunne fra huset lige netop se tagene af gården. Der var ikke så langt i lige linie, men skulle man følge vejen mellem de to steder, var der en god spadseretur.

Vi er her ved et af turens yderpunkter, så vi vender næsen mod Holme. Der lå et stykke inde på marken en hvid gård, der hed Margrethelund. Ejeren hed Friis Pedersen, men var ikke i familie med de andre "Friiser". Han havde en bil. Den stod altid parkeret på en dertil indrettet plads ved Bushøjvej. Enten var det fordi, vi alle skulle se, at han havde bil, eller også var det fordi, han ikke kunne dreje fra markvejen og ind gennem porten nede ved gården. Da han solgte gården, flyttede han til Holme og boede på P. Langsvej. Den nye ejer hed Bang, han havde en datter på min yngre brors alder.

Inden vi kommer frem til den store bakke ned til Holme, skal vi lige en tur ind på marken til et lille vandhul. Jeg havde engang været i Skåde sammen med min far. Da vi var ud for vandhullet, forlod han vejen og gik ind over marken. Jeg spurgte ham om, hvor vi skulle hen, han svarede, at vi skulle have gæslinger med hjem til mor. Nu troede jeg at han var blevet skør, for hvem havde gæslinger på en åben mark, og hvor skulle vi have dem?. Far skar et bundt pilekviste af nogle buske, men jeg så ingen gæslinger, - at hanraklerne på pilebuskene hed gæslinger, vidste jeg ikke.

Marken skrånede ned mod sognefogedens eng. I den her fremkomne skrænt var der en grusgrav, som man kunne komme ind til via en lille vej fra Bushøjvej. Når min onkel sang den om "Alle mand til pumperne", kunne jeg tydeligt se et vældigt slagsmål for mig netop her i grusgraven, det kneb dog lidt med forestillingen om, at sognefogeden i Holme skulle deltage aktivt. Den eneste gang, jeg har set ham gøre brug af fysisk magt, var dengang, han hjalp politiassistent Andersen med at "læsse" spåkonen ind i Andersens vogn. Det var nu også et godt slagsmål, der skulle en tre fire stykker til at klare hende.

Øverst oppe på skrænten var der en støbt vandbeholder. En vindroset nede i engen forsynede den med vand, således der altid var tilstrækkeligt med vand til gårdens forbrug. Systemet blev dog taget ud af brug, da vandværket i Holme overtog leveringen, rosetten blev stadig stående og klagede højlydt over, at den var blevet gjort arbejdsløs, den havde dog en lille leverance til kvierne, der græssede i engen.

Efter lavningen ved engen gik det lidt opad igen, og der gik en markvej over til sognefogedens gård. Lidt længere ind mod Holme, var der en stikvej over til Madsbjergvej.

På den herved fremkomne plads havde det detachement soldater, der var indkvarteret i Holme i 1939 deres kogeplads, marken nord for vejen til Skåde var deres appel- og parkeringsplads.

Maden, der blev lavet til dem, var vist ikke særlig velsmagende, for de fleste spiste hos deres kværterværter. Soldaterne var genindkaldte, mange af dem var gifte, så de var måske blevet en smule forvendte hjemmefra. Deres lastvogne var en mærkelig samling køretøjer, jeg tror, at det var udskrevne, civile lastvogne, der havde fået en gang maling af hærens normalfarver.

Der var også nogle af soldaterne, der bar gamle stengrå uniformer i stedet for den nye kakifarvede, der indførtes i1926. Der var vist reserveofficerer, der stadig bar de grå.

Fra Bushøjvej eller Skådevej, som den blev kaldt dengang, gik der en vej til Holme Bjerge. På den lokale dialekt hed den Bjernvejen. Et stykke fremme lå der på højre side af vejen et hus, med gavlen helt ud til vejen. Den tilhørende have var afgrænset ud mod vejen af en stor bøgehæk. Bag denne og tæt op til hækken, stod der et æbletræ, der bar de vidunderligste Guldborgæbler. I modningstiden lå vi på maven og forsøgte at rage så mange til os som muligt.

Huset hed Mindebo, det var Carl mælkemand og hustru det ejede det. De havde en voksen hjemmeboende datter, der hed Mille, eller blev kaldt sådan. Familien var ret kirkeligt interesseret og skænkede en sølvkande til Holme kirke.

Noget længere fremme svingede vejen til højre. Hvis man fortsatte ligefrem, var man kommet ind til sognefogeden, Jens Jensen. Sognefogedgården hed Holme Nygård. Om den på det tidspunkt ejedes af Hedvig Jensen, der havde ladet den bygge, eller af hendes svigersøn ved jeg ikke.

Jens Jensen havde en datter, der hed Karen Else. Hun var en utrolig genert og stille pige og virkede menneskesky. Hun kom sent i mellemskole, og sluttede med mellemskoleeksamen. Det var først i en meget moden alder, hun stiftede herrebekendtskab.

En dag i et af de første krigsår stod sognefogden og karlen og flyttede halm på et staldloft. Det var i den kolde tid af året. Pludselig fik karlen øje på et par støvler og råbte: "Her er et par støvler, dem vil A ha". Et øjeblik senere fandt han et par bukser, som han også ville have. Det fik sognefogeden til at sige: "Så ligger der nok også en mand". "Det gør der sgi", svarede karlen: "A ka si ham, han er dø". "Nej", svarede manden, "Ikke endnu". Det var en dansk soldat, der havde absenteret sig, og været så uheldig at indkvartere sig hos sognets politimyndighed. Soldaten var meget forkommen og blev bragt på hospitalet.

Engang brændte to af staldlængerne på gården. Det samlede selvfølgelig en stor tilskuerskare og i den befandt Fiske-Søren sig. Søren var ikke just kendt for at støtte afholdsbevægelsen, det skulle da lige være for at forsøge på at udrydde alkoholen på sin særlige måde. Han havde gjort en stor indsats den pågældende dag.

Af en eller anden grund kunne der ikke komme ordentlig tryk på slangerne, og det fik Søren til at råbe: " No ska A gå øwer å p.. ået". Det vakte stor jubel, da en anden af tilskuerne råbte "Næi Søren, it me ål den alkoho´el, så blywer det da føs´t gång i´ ett".

Sognefogeden skulle sørge for plads til indkvartering af soldater. Engang, det var vel omkring 1940 kom han om til min bedstemor og rekvirerede plads for en soldat. Hun syntes vist, at pladsen var trang nok, men sognefogeden svarede hende, at så længe det var vore egne, skulle vi være taknemmelige, og det havde han jo ganske ret i.

I svinget overfor sognefogedgården lå et langt gult hus. Kælderen lå på det nærmeste over jorden Langs husets østvæg løb et lille vejstykke, der forbandt Kalkærvej med Madesbjergvej. Det var resterne af den gamle sognefogedgårds markvej.

Huset tilhørte i min barndom Willy Ebbesen. Han havde to brødre, der boede i Skåde, Axel og Bernhardt, der havde også været en søster, hun havde været gift med Kjeldberg (Axel?). der ligeledes boede i Skåde.

Den tidligere ejer var murermester Christensen, der havde været aktiv langt op årene. Hans kone var jordemoder, så derfor blev huset kaldt "Jordmoderhuset". Min bedstefar havde undertiden arbejdet for ham sammen med Hans Kjeldberg, far til ovenstående søskende, - mine forældre omtalte ham som "Kjeldhans".

Måske var min bedstefars kendskab til Hans i forbindelse med, at man satte sin lid til min bedstefars usædvanlige store næver årsag til, at man kaldte ham til hjælp, da Hans engang var gået amok og havde, bevæbnet med en kniv, forskanset sig i husets kælder og var umulig at få ud. Det lykkedes min bedstefar at få Hans ud uden blodsudgydelse.

Willy Ebbesen havde 2 børn, Egon og Karen Margrethe. Egon var vel en halv snes år ældre end jeg, Karen Margrete et års tid yngre. Jeg kendte ikke Karen Margrethe, da jeg boede i Holme, men derimod kendte jeg godt Egon. Han var en særdeles kraftig og velpolstret ung mand. Onde tunger påstod, at det var fordi, han spiste middag to gange om dagen, først i gården overfor hos Johannes Poulsen, hvor han havde sin gang som dreng, dernæst hjemme hos sine forældre Jeg kom altid til at tænke på ham, når jeg så maleren i "Matador".

Ja, gården overfor tilhørte Johs. Poulsen, eller måske snarere hans kone. Jeg mener, at den var hendes barndomshjem. Min bedstemor havde arbejdet der med lugning af roer og optagelse af disse. Gennemblødning og kulde har sikkert været en væsentlig årsag til hendes gigt- og iskiaslidelser.

Poulsen havde en søn, Jørgen, som var min klassekammerat og i øvrigt også sidekammerat i Holme skole og siden også i Kragelundskolen. Under vor konfirmation sad vi og vore forældre på samme bænk i kirken, der var meget trangt der, for det var en af de korte bænke.

I første eller anden klasse var vi til fødselsdag hos Jørgen. Jeg havde fået at vide hjemmefra, at jeg skulle være beskeden. Det var jeg også med min trods alt beskedne viden – kortsagt – jeg blandede mig i alt. Da betydningen af ordet senere gik op for mig, havde det til følge, at beskedenhed på det nærmeste grænsede til generthed.

For at vi ikke skulle kede os, havde Jørgens far lavet en gynge til os. Et par reb op omkring to af hanebjælkerne i laden med en stige imellem var en god andelsgynge.
Vi foregav, at vi sejlede, og at vi blev søsyge, uden dog at vide, hvad søsyge var; men nogle af os blev virkelig søsyge, så den leg opgav vi, og legede skjul. Det gik fint, indtil Ole faldt ned i vognporten, ikke fordi han slog sig; men han faldt ned i en Schæferhund, der naturligvis blev rasende, og da Ole var bange for hunde, var kortene givet. Jeg kan ikke huske, hvordan dramaet endte udover, at både Ole og hunden overlevede.

Man havde på et tidspunkt haft besøg af ræve på gården, og man havde i den anledning tilkaldt en jæger. Han havde fundet ud af, at ræven holdt til i et stort kloakrør, ræven blev drevet ud, men kom så hurtigt, at han bommede. Jørgen og jeg stirrede med let gysen in i røret senere på dagen; men ræven kom ikke ud.

I vinterhalvåret 194o/41 kørte et hestetrukket tysk batteri gennem Holme. Man var åbenbart ikke fortrolig med danske kort, og da det sikkert var meningen, at de skulle mod Jelshøj, drejede de en gang for tidligt og kørte ad Kalkærsvej, og de to forreste bespændinger fortsatte ad vejen mod Søndergård.
Da man blev klar over fejltagelsen, kørte man ned over en eng. Under den manøvre kom nogle af hestene til at "ride" på nogle træer og fik derved beskadiget bugen, en enkelt så den skreg af smerte.

Jeg var gået over til Jørgen for at fortælle ham, hvad jeg havde oplevet Jeg troede, at han var i kostalden, så der gik jeg ind. Der var han nu ikke, men der stod to soldater og kiggede ned over rækken med køer. Den ene af soldaterne, jeg vil tro, at han var omkring 30 år, strøg sin hånd gennem mit hår, vendte sig hurtigt om og forlod stalden. Hvorfor?.

Jørgen sluttede skolen med 4. mellem, mens jeg fortsatte i realklassen. Som følge heraf tabte jeg forbindelsen med ham i de efterfølgende år, for godt nok var vi en del, et slæng om man vil, der kom sammen i hvert fald til 1955, og det var kun os, der havde fortsat skolegangen, vi tog på weekend i Kragereden" og samledes hver sommer på Varna (enkelte undtagelser, Grete var ikke interesseret, Jens Erik omkom ved en trafikulykke, Søren var rejst til USA for tid og evighed, Åse blevet gift et år eller to efter sin eksamen og "Femøre" – Åge gjorde sig altid kostbar, så ham droppede vi), så Jørgen genså jeg først ved skolens 25-års jubilæum i 1963. Lille, bred, og selvsikker.

Jørgen blev sent gift, og ægteskabet var i mange år barnløst, men så lykkedes det. Dog – den dag han skulle hente hende på klinikken, kom han ikke, man fandt ham liggende død på loftet i gården. Selvmord, blev der sagt. Ellerup Christensen, Poulsens gamle nabo, bemærkede på sin tørre facon, at det ikke kunne være "Ørepine", for Jørgen var enebarn, og hans forældre var ret velhavende.

Jeg har dog flere minder, der knytter sig til Jørgen og gården; men dem gemmer jeg til senere.

Holme Søndergård tilhørte Martin Sørensen, Den lå noget afsides for min verden. Jeg kan svagt erindre, at jeg har været der med Fiskepeter engang.

Men Martin Sørensen husker jeg noget om. En efter mine begreber ikke symbolet på en landmand, men på en bonde, stor og bred (men det var nu alle voksne set med mine øjne) han kom ofte om formiddagen ind til "Brugsen", eller var det købmanden, for at handle – altid med træsko på fødderne, – og så gik han med mundklæde – et tørklæde bundet rundt om nakke og mund.

En dag må han dog have lagt klædet, for under en middag fik han flæskesvær i den "gale hals", så ambulancen kom med fuld udrykning. Der skete ikke nogen større ulykke, Martin overlevede.

Man havde lagt mærke til, at der forsvandt fyldte kornsække fra gården. Om man havde lagt en fælde for at fange tyven, eller om der blot havde været et tilfældigt hul i en sæk, ved jeg ikke; men en morgen behøvede de blot at følge sporene, de førte til en kommunalt ansat, der i kraft af sit arbejde færdedes overalt i kommunen. Henning Malerpeter kom med en kommentar, der var meget morsom i den forbindelse. Manden havde en søn, der kom i smedelære, og konen omtalte altid denne søn som "Wor smej", Henning sagde, at nu kunne hun sige "Wor smej og wor tyvknæjt".

Vest for Søndergård lå Kalkærgård. Ja, jeg kan roligt sige "lå", for nu er hele området udbygget. Min mors familie har altid haft en vis forbindelse til denne gård. Mine bedsteforældre kom som unge til Holme og tjente på gården. De havde et spædbarn, som hed Marie. Børnene på gården kaldte den lille for "Misse", for os blev hun moster Mie.

Ejeren af gården var på dette tidspunkt Peter Mogensen. En af hans sønner fik senere en tobaksforretning i Ryesgade nær Reginakrydset i Århus.

Min mors kusiner Maren og Magda havde begge tjent en tid på gården. Det var Aksel Nielsen, der ejede den på dette tidspunkt. Man havde dengang – og det har man vel stadig – den skik at plante kål i hullerne i roerækkerne. Magda/Maren - blev op til jul sendt i marken efter grønkål. Hun tog en trillebør og kørte i marken efter grønkål. Hun hev dem alle op og kørte hjem med dem og undrede sig over så få grønkål, de havde plantet.

Da hun kom hjem, rensede hun gruekedlen, ribbede kålen og smed den i vandet og spurgte, hvad pokker hun skulle koge dem på. Der blev vild panik. Konen jamrede over, at et helt års forbrug lå klar til at blive brugt, mens Magda/Maren undrede sig over, at man kun havde til godt og vel juledagene. Magda/Maren var fra Vendsyssel, og der lavede man ikke stuvet grønkål, men rigtig grønlangkål. Pigen forblev i tjenesten.

Den sidste ejer af gården var Axel Nielsen. Han led af iskias, han havde i hvert fald brug for en elektrisk varmepude, det havde min bedstemoder også, den skiftedes de til at bruge, den tilhørte vel sygekassen. Når de snakkede om en iskasse, så jeg aldrig en sådan, men jeg gik mange gange om til Axel Nielsen med puden.

Axel Nielsens kone hed Ingeborg. De to mennesker står helt klar i min erindring – deres udseende, deres daglige påklædning, ja, dem ville jeg altid kunne genkende. De havde to børn, Annelise, der var ældst, en tre-fire år ældre end jeg, og Knud, der var yngre.

Annelise var årsag til, at jeg for første gang hørte om Chr. den sjette, komedier og Holberg. Det var åbenbart svært for hende at lære historie, for fru Kark, der var historielærerinde, gav hende svedetimer, og dem sad hun altid af, når vi havde småsløjd med fru Kark. Annelise blev senere gift med en, der gik i en klasse over mig på Kragelundskolen. Så vidt jeg husker, var det hans agt at blive dyrlæge, men han blev ansat ved politiet.

.

Bag gården stod gammelt halmhæs. En dag gik brændte det, det syntes Knud var glimrende, for nu havde det stået der længe nok!
Knud fik senere gården i forpagtning, og da gården blev solgt, flyttede han fra egnen.
Sjovt nok, for også til denne gård kom der en ambulance med udrykning. Karlen på gården gjorde den eventyrlige dumhed at stige op i en vogn ved at sætte sin fod på hjulringen. Den var naturligvis fedtet, han gled, og hestene gik frem og benet kom i gips. Den hændelse huskede jeg altid på, når jeg senere skulle kravle op i en vogn.

Tilbage på Kalkærsvej. Der lå en lille rest af en gammel stald med en langvæg ud mod vejen, og med gavlen ud til vejen lå et gammelt stuehus. Her havde den gamle sognefogedgård ligget. Hedvig var den sidste, der havde drevet landbrug herfra. Hun byggede Holme Nygård, der lå mere bekvemt.

Nu blev gården beboet af to familier. I den ene ende af huset boede en ældre mand, Severin Sørensen. Han lå undertiden i strid med den gamle slagter Jørgensen. Der kunne falde hvasse ord, når de mødtes.

I den anden ende af huset boede Johannes Jensen med sin kone Dora. De havde tre døtre, det var Grethe, Åse og Anne Marie, dertil kom en søn, der hed Reinhold. Ham har jeg et sjovt minde om.

Min bror og jeg havde hver fået en træbil – troligt nok fra LEGO – min brors var grøn, min var rød og dertil forsynet med en kran. En dag legede Reinhold og jeg hjemme hos os, men så løb Reinhold pludselig hjem. Nogle dage senere legede vi hjemme hos ham, og pludselig trak han en grøn bil frem og påstod, at han havde fundet den på vejen til Skåde.
Jeg genkendte straks bilen som min broders, og der udspandt sig en heftig diskussion. Reinholds moder kom til og spurgte os om, hvad der var i vejen. Reinhold holdt på sit, jeg ville ikke bringe ham i fedtefadet og kom med en yderst svævende forklaring om, at min bror sikkert havde stoppet den i min fars jakkelomme, og at han var kørt til Skåde uden at mærket bilen – den var ret klodset og tung – fru Jensen "godtog" min forklaring og gav mig bilen tilbage. Nå, Reinhold og jeg var lige gode venner trods det. Vi mødtes mange gange i FDF og i elevforeningen. Reinhold blev senere gift med Alice Deleuran.

Grethe købte senere huset, der er betegnet som den ældste bygning i Holme. Det er stadig gammeldags indrettet med komfur og kakkelovne.

På samme side af vejen lidt længere ind mod bymidten, lå der et lille gadekær, eller en branddam, det hed i daglig tale "Gruekær" eller "Kruekær" et nærmest rektangulært vandhul, meget smuk i øvrigt. Når det var sommer, fangede vi dafnier og salamandre; salamandrene satte vi dog ud igen. Dafnierne brugte vi som foder til de karusser, vi havde fanget, da mosen på den nye skovvej blev fyldt op. Midt i dammen stod en stor sten, det så yderst dekorativt ud.

Om vinteren løb man på skøjter der, når man ville prøve på et jævnt stykke is. Den oversvømmede eng, var særdeles ujævn. En grøft førte vand både til og fra dammen, der vel udover at virke som branddam, også virkede bassin for overskudsvand, når bækken ikke kunne aftage det hele. Jeg lagde mig godt og grundigt ud med nogle af de store en vinter. Sagen var den, at jeg endnu ikke havde skøjter. Min far havde lavet et par pigkæppe til mig, og når jeg sad på en kælk, kunne jeg stage mig frem; de store påstod, at jeg ødelagde isen for dem ved at lave huller med stavene, men jeg påstod, at de selv lavede hullerne, når de satte af med skøjterne. Jeg måtte selvfølgelig finde mig et andet sted.

Den første, der opdagede, at de store tøbrud satte ind, var kommunens vejformand.
Når han vågnede og stak fødderne i koldt vand om morgenen efter et stærkt natligt tøbrud, vidste han, at hans tøfler var taget på krydstogt uden ham. Han måtte nu i gang med at hakke isen itu. Den is, der lå foran ristene, hvor bækken var ført under vejene, blokerede. Det var under vejen til Slet, under vejen ud for den gamle central, hvor Johs. Hansen boede, og sidst, men ikke mindst ved rørene ved "Branddammen" ved Stationsvej og for endelig på privat basis at have fat i os drenge til at bryde dæmninger ned, vi havde lavet over engen for at få en stor skøjtebane. Det var for resten noget, vi så hen til, for vi fik 10 ører hver.

Vejformanden hed Fritz Skov og var gift med Mathilde, kaldt Thilde. Der var 4 børn, det var Vagner, som jeg ikke kendte, Margrethe (Musse), der var gift med Tage Møller. Musse og Tage havde 1. sal i det hus, hvor vi boede. Musse og Tage havde haft en søn, men han døde som spæd. Den næste de fik, var Ove. Han blev født, medens de boede sammen med os. Senere kom der vist en til.

Skovs andre børn var Hilda, som jeg ikke husker ret meget om, og endelig Svend Erik, som blev kaldt Svenne. Han var vel 5 år ældre end jeg, en rask dreng, nogle vil vist kalde ham lidt for rask, men hvordan måler man det? Han blev gift med en af købmand Gades piger.

Skov var storforbruger af den uappetitlige snus. Men vi beundrede ham grænseløst for hans eventyrlige langspyt, når han havde taget en pris. Skov havde en bror, Jørgen, der var far til Pot. Min svigerfar sagde, at brødrenes mor blev kaldt "Høker Rikke".

Skovs have var temmelig langstrakt. Den lå langs Kalkærvej, min bedstefar havde haft den del af den, der lå længst ind mod bymidten.

Efter Skov blev huset beboet af Anders og Carla Johansen. De havde været unge sammen med mine forældre. Der var to børn, Åse, der var et år yngre end jeg, hun blev senere gift med en klassekammerat fra Kragelundskolen. Der var også en søn, John, der blev kaldt Mister, af hvilken grund ved jeg ikke.

En gammel Friis gård.
Udfor gadekæret lå en gammel 3-længet rød gård. Den virkede meget forfalden. Den havde tidligere været fæstegård under Århus domkapitel. I min barndom tilhørte den Chr. Friis og Marie. Chr. var søn af Hans Friis og hun var datter af Martin Nielsen. Der var mange, der hed

Friis i kommunen. Læs " Soldaterliv" af Johs. Helms, 1883- udgaven, side 105. Det er vist samme kilde, som Agnes Rasmussen brugte.

I en klasse i mellemskolen begyndte engang 3 drenge, der hed Friis: Holger, der var søn af Otto Friis, Skåde - Anders, der var søn af Chr.Friis, Holme og endelig Peter, der kom fra Tranbjerg. Peter omkom ved en drukneulykke på Ceylon.

Jeg kørte sommetider med rundt med tomme mælkejunger fra mejeriet. Man var aldrig i tvivl om hvilke junger Friis ejede, de var malet blå i toppen.
Da Chr. ikke længere syntes, landbruget var rentabelt, solgte han gården til Grumstrup og flyttede ned i stuehuset i den gamle Chr. Friis-gård, mit første barndomshjem.

Det næste hus på samme side af vejen, var meget gammel. Om ejeren eller hans kone/enke ved jeg intet, eller husker jeg intet, Der var, da jeg boede i Holme, en voksen el. halvvoksen søn, der hed John og ligeledes en halvvoksen datter, der hed Oda. John overtog vist huset efter moderen. Haven, der hørte til huset virkede utrolig frodig; men på grund af en høj hæk så man ikke så meget til den.

På samme side var et andet gammelt hus. Det lå med gavlen helt ud til vejen, var ret bredt eller dybt skulle man måske sige. På grund af store, gamle træer der skyggede for det, virkede det noget skummelt.

Her boede Hans Andresen og Agnes. Jeg kendte ikke deres børn, de var for længst voksne. Jeg ved blot, at allerede i et af de første krigsår, var der en søn, Niels, der tog arbejde i Tyskland. Det blev hans sidste job, for han omkom under et bombeangreb og kom hjem i en urne. Jeg skulle naturligvis have at vide, hvad en urne var for noget, og fik at vide, at det var en slags krukke. Efter min mening, var det noget mærkeligt noget at rejse i, indtil jeg fik den rette forklaring.

Hans ville have været en pryd for partiet "Bevist arbejdssky". Nu vil jeg lade min onkel fortælle:

"Hans var vel nærmest en slags entreprenør, idet han påtog sig forskelligt ikke alt for krævende arbejde. Han forpagtede sognefogedens grusgrav og solgte sten og grus herfra. Han var absolut ikke en mand, der sled sig op. Omkring 1. december lagde han sig gerne til sengs sammen med sin krumme pibe, og der blev han liggende til omkring 1. marts. Agnes var en utrolig hjælpsom kone, hun passede og plejede min fars mor, så længe min farmor boede i Holme.
Både Agnes og Hans kom meget i vores hjem, de var et par fattige, men meget rare mennesker, der havde mange børn, den yngste søn, Holger, overtog huset efter forældrene".

Mine forældre fortalte sommetider om nogle af deres i ungdomsoplevelser i Holme. Når der var bal i forsamlingshuset, stod min bedstemor, Andresens kone og andre og kiggede ind af vinduerne for at se, hvem der dansede med hvem – og så gik snakken.

Modsatte side: Et gult murstenshus. Der havde brugsforening nr. 2 haft til huse. Ejeren hed Ove Hansen og var bror til Karl Hansen, der i Holme boede i "Blindtarmen". Karl blev nabo til os i Skåde og senere genbo.

Hansens ældste hed Karl Peter. Han blev kæreste med en pige fra Skåde, og der huserede hårdnakkede historier om at han, når han havde besøgt hende om aftenen, ikke turde gå alene til Holme, da han skulle passere kapelkirkegården. Derfor betalte han drengene i Skåde til at følge sig hjem. Sandt eller ej, jeg ved det ikke. Der er vel stadig folk, der er overtroiske og ikke er tryg ved det ukendte.

En aften havde "Femøre" og jeg været i biografen og set langfilmen "Spansk Blod", så det var blevet temmelig sent.. Vi blev enige om, at vi ville se, hvad der skete, hvis man gik rundt om kirken kl. 24oo. Vi gik rundt om kirken, først mod uret – det skulle være det mest effektive - så med uret. Men spøgelserne var vist rædde for os, for vi så ingen.

Hansen havde også et par døtre, men jeg kendte kun Elin, der var et par år yngre end jeg.

På den samme vejside lå lille rødt hus med tilhørende smedjeværksted. Den smed, der havde smedjen i min tidlige barndom ophørte med at være grovsmed, og gik over til VVS-arbejde. Han solgte hus og værksted og flyttede til Saralyst, hvor han fortsatte arbejdet som VVS-mand.

Huset blev købt af Sørensen, hvis kone havde postopsamlingssted, posthus en miniature. De flyttede ind umiddelbart efter, at vi flyttede til Skåde. Deres søn, Hans Ulrik overtog min plads i Holme skole. I mellemskolen og realen blev vi klassekammerater. Efter vores afgang fra realklassen blev Hans elev ved postvæsenet. Jeg tror for resten, at Hans heller ikke deltog i den gamle klasses arrangementer – Kragereden og Varna -. Hans og jeg kom lidt sammen, efter vi var kommet ud af skolen. Han sværmede for en pige fra Skåde, og jeg for hans lillesøster. Så mistede Hans og jeg forbindelsen med hinanden og mødtes først nogle år senere Jeg gjorde tjeneste i København, og han var sergentelev på sergentskolen i Høvelte. Vi mødtes på en juleorlov, da færgen var ved at lægge til i Nyborg, der var trængsel, og Hans jamrede sig over, at han mistede sin kuffert, da han satte den fra sig. Jeg kunne berolige ham, jeg havde rejst så ofte ved højtiderne og sagde til ham, at han blot skulle vente, til folk begyndte at gå fra borde. Og ganske rigtig, der kom den skubbet frem af utallige ben og fødder.
Hans blev vist senere efter endt uddannelse ansat på Mors, hvorfra hans familie stammede.

Her på hjørnet af Kalkærvej og Sletvej lå kommunekontoret. I daglig tale blev kontoret kaldt for kæmnerkontoret. Indgangen til kontoret var i østgavlen . Når man kom ind på kontoret, var der en skranke, hvor man skulle henvende sig. Det var ret indiskret, især for folk, der var inviteret til torskegilde. Jeg er vidende om, at en mand var indkaldt til et sådant. Han kunne ikke rigtigt gøre rede for sine indtægter; men en anden "gæst", (navnet er mig bekendt), spurgte ham, om han havde glemt, at han "ruskede" hør for sognefogeden! Om han selv, ved at angive den anden, regnede med at få en blidere behandling, er uvist.

Fra skranken, hvorfra alle ekspeditioner foregik, havde man udsyn ned gennem kontoret. En meget tidlig udgave af en kontorlandskab, dog var kæmnerens eget kontor adskilt herfra. Der

var, efter min mening ansat nogle grå og triste kontordamer, nå, grå var de måske ikke, men de brugte sorte kitler.

I den modsatte ende af bygningen var pantefogdens kontor. Dertil var der separat indgang. En tidligere ekspedient fra Holme brugsforening var pantefoged – Svend Pantefoged. Senere fik han forretning på Rosenvangsalle. Den nye pantefoged blev Knud Hansen – Knud Pantefoged.

Hans navn var Knud Hansen, i min familie kaldt Lasse, han var gift med min kusine Annelise Sørensen fra Skåde. Knuds forældre havde haft Skåde Højgård, da Knud var lille. Min far tjente dengang på gården og har ofte haft Lasse på skødet. Hvornår Knuds forældre solgte gården, og flyttede til Fensholt, ved jeg ikke, de havde i hvert fald ikke gården, da vi flyttede til Skåde.

Kommunekontoret skulle flytte ind i en bygning, som Jedich i en revy kaldte "Petersborgen" på Rundhøjgårdens mark. Sognerådsformanden dengang hed Sommer. "Petersborgen" var bygget af Peter Hedegård i Højbjerg.

Den gamle bygning havde en fortid som forsamlingshus, senere tjente den som husvildebolig. Min oldemor har boet der. Måske var det så som så med hygiejnen, det tog man ikke så tungt på dengang, for da min oldemor flyttede på plejehjem i Mørke, gik mine forældre og bedsteforældre ind i hendes tidligere lejlighed, men mor og bedstemor løb derfra i vildeste hurtigløb, hjem og smed strømper efterladende to grinende mænd. Årsag – jo lopper lægger gerne æg i snavset mellem gulvbrædderne, og de nye lopper kommer ud af æggene, når de bliver udsat for den bevægelse, der opstår ved brædderne bevægelse. Ja, men mændene da? På mit spørgsmål herom svarede min mor surt:
"De bed ikke på mænd, der jo havde lange bukser på".

Nu har vi stort set været den sydlige del af byen rundt. Jeg har udeladt noget og måske glemt noget, men det husker jeg måske senere.

Dog – sulten gnaver, så jeg kan købe brød hos bager Båstrup Frederiksen på den anden side af gaden. Tak, en Mandolakage".

Fik vi uventede aftengæster, eller min onkel spillede kort med mine forældre, blev jeg ofte i aftenens mulm og mørke sendt op efter en Mandolakage. Måske var det bageren selv, der kom ud, men oftest var det hans kone. Hun virkede så utilnærmelig og sur over, at hun skulle beskæftige sig med så lille en ekspedition, men jeg var da ligeglad, jeg studerede altid de chokoladestænger, der lå i disken. Der var en stang i hvid pakning med et Sfinxhoved på."AIDA" hed den og var fra ELVIRASMINDE. Jeg fik nu aldrig et stykke.

Bagerens datter hed Inga. Hun brugte engang, da hun legede med min søster et udtryk, man sjældent hører, nemlig "Fister Løgsovs". Lige siden da, har jeg altid i tænkt på Inga, når jeg har hørt nogen bruge udtrykket.

En særdeles vigtig opgave havde bageren juleaftensdag. Han skulle stege ænder og flæskesteg for folk, min onkel skulle så bringe dem ud til dem, der ikke selv kunne hente stegen. Han var

godt nok træt juleaften. Ligeledes bragte min onkel også morgenbrød ud om søndagen, han havde vist nok at se til som 13-14årig. – En Mandolakage – tak.

Nå, der var nu ikke nogen kage, men inden jeg går videre, vil jeg lige puste ud, så jeg sætter mig på en af se store sten, der afgrænser kroens parkeringsplads ud mod Kalkærsvej. Jeg har altid haft den mening, at de stammede fra de gamle bystævnesten, men de kan selvfølgelig sikkert også stamme fra de gamle stendiger.

Nu står vi overfor et valg, skal vi gå ad vejen til Slet, eller skal vi gå ad vejen til Lundshøj?. Den, der førte til Lundshøj, hed Stationsvej. Det er den første vej, jeg kan huske, der fik et gadeskilt. Jeg havde nogle problemer med dette navn. Jeg var i begynderstadiet med hensyn til at læse, og troede derfor, at det havde noget med Stadion at gøre. Station – Stadion, Stadion lå jo i en helt anden retning, - store problemer, når man kun er 6 år.

Vi tager vejen til Slet. Vi skal dog lige se på en mindesten. Der hvor den står, lå det gamle sprøjtehus i Holme med byens brandsprøjte, sikkert trukket af levende hestekræfter. Huset var dog borte, da jeg var barn. Der var et tresidet rosenbed, idet der fra Sletvejen førte en stikvej ned til Stationsvejen. Mindestenens historie er beskrevet i Årsskrift fra Holme, og vi flyttede fra Holme i 1941, så den historie kender jeg ikke meget til.

Ligeledes er historien om den gamle Friis- gård beskrevet, men her kan jeg føje noget til. Friis havde haft en åben ajlegrav, der lå ud til omtalte stikvej. Der faldt engang nogle geder ned i graven, de stod ikke til at redde. Mor fortalte tit om det, når vi kom forbi. Noget af stuehuset var lejet ud til Herluf? Frandsen, det var den østre ende, det var i hvert fald i den del af haven, der stod et velbygget hønsehus. Det hønsehus har for mig sin egen historie, den kommer jeg tilbage til.

På samme side af vejen lå der noget tilbagetrukket et stort rødt hus. Der var stuehuset til en mindre ejendom, der havde den bagvedliggende eng, samt marken på den modsatte side af vejen. Jorden blev drevet af Martin Sørensen, om han ejede den eller blot forpagtede den, ved jeg ikke. Der var en karl, der hed Hjalmar, der passede den, han blev sur, når vi spurgte efter Hulda.

I huset boede Charles Nielsen. Der var 3 børn måske flere, jeg kender kun de 3 – Victor, en pige, der blev kaldt Bette Swot (Else), og Anker.

Victor var ansat som bud på Viby Apotek. Hvis lægen havde ordineret medicin til os, afleverede Victor den til os, når han kørte hjem om aftenen. Hvis hans søster ville drille, sagde hun, at nu ville Victor ikke komme med medicin mere, det rørte mig ikke, for han kom også med levertran.

Bette Swot blev senere ansat hos slagterne Storgård i Højbjerg og blev gift med en af brødrene.

Anker blev ansat hos brødkusken fra Magdalene Møllen, Petersen. Hvad der senere blev af ham, da man ophørte med at køre med brød, aner jeg ikke.

Slagter Hans havde boet i huset. Slagter Hans gik ud og hjemmeslagtede for folk. Det foregik normalt om morgenen, for så kunne grisen hænge på krog til om eftermiddagen. Kødet skulle vær koldt, før udskæringen kunne ske.

Hans havde en aften slagtet en gris på Kalkærgård Fra gården og ind mod Holme var der en dyb grøft. Kalkærgård og slagterens hjem lå lige ud for hinanden, så det var bare at følge grøften. Man havde aftalt, at Hans skulle komme igen næste morgen og skære grisen ud Hans mødte ikke på gården til forventet tid, men fra hans hjem kunne man oplyse, at han var gået derfra. Hans blev fundet under en pilebusk af min far og hans arbejdskammerat. Halsen var skåret over. Det blev fastslået, at der var tale om var selvmord. Min far ville helst ikke tale om det, når jeg spurgte.

For at passere grøften nogenlunde lige, var der et sving på vejen. I sommeren 194o rettede man noget op på svinget. Søren Peter Larsen fra Skåde var med i arbejdsholdet. Han var lidt rund i figuren og bar overskæg af den let hængende slags, og så var hans bukserem spændt på ryggen, den anbringelse gloede jeg meget på og forsøgte at gøre ligedan; men min figur egnede sig ikke dertil. Så var der også vognmand Petersen fra "Smørhullet", ja, det kaldte man en lokalitet syd for Tranbjerg. Man brugte dengang heste i forbindelse med jordarbejde, når terrænet var for kuperet til trillebørkørsel. Petersen havde langt skæg a la Stauning, han så gammel ud; men han var vist ikke så gammel endda. Hestevognene var fladvogne med fjæle, der blev løftet op, når der skulle læsses af. En aften mødte jeg vognmanden, da han var på vej hjem. Han kørte med to vogne koblet sammen, hvor fjælene var, ved jeg ikke, de var ikke på vognene, selv sad han sidelæns på forbindelsesstangen mellem for - og baghjul på den forreste vogn. Det vogntog så meget imponerende ud.

Efter vejsvinget gik det opad, og der oppe på bakken lå der til højre en firelænget gård, hvor stuehuset var østre fløj, det normale var enten syd eller nordfløj. Stuehuset var bygget i gule mursten, medens de tre andre fløje var bygget i granit. Gården var afgrænset af to veje, nemlig Sletvej og Højbovej. Gården hed egentlig Holme Vestergård, men sagde man Rasmus Gunnestrup el. Ras Gunnestrups, vidste folk, hvad man talte om – der kunne dog være nogen tvivl, for der var på et tidspunkt to af dem på gården – far og søn.

Men de to Ras'er havde øge-og tilnavne. Hvad den gamle blev kaldt, vil jeg forbigå i tavshed. Den unge blev kaldt Knæjten. Det var den gamle, der var skyld i dette. Det forholdt sig nemlig sådan: at når det var høst ville den gamle selv køre selvbinderen, også efter han havde afstået gården. Det job turde han ikke overlade til Knæjten, det var for farligt og for ansvarsfuldt.

Den gamle var engang blevet godt til grin i Holme og omegn. Han havde været i Århus og var blevet "rullet". Han meldte det naturligvis til politiet, men kunne ikke gøre rede for, hvem det var, han havde været sammen med. Sagsbehandleren var den navnkundige politiassistent Hauerbach, og han havde sine egne metoder at klare tingene på. Han hyrede en charabanc og fyldte den op med løsagtige piger og kørte til Holme med dem, så kunne Rasmus udpege den han mente, var den skyldige. Om det lykkedes ham, ved jeg ikke, men jeg ville gerne have været fluen på væggen, da politiet var kørt. Pigerne fik en dejlig og måske kærkommen udflugt ud af det og så ganske gratis.

Den gamles kone hed Petrea. Når jeg var med mælkevognen for at aflevere tomme junger, gav hun altid æbler eller pærer, som sæsonen nu var til det. Der stod et kæmpestort pæretræ midt på gårdspladsen. Det bar gråpærer. Emil "købte" træet om efteråret. Det skal forstås således, at han købte de frugter, træet bar og derfor kunne plukke disse med videresalg for øje.

En eftermiddag spurgte Petrea mig, om jeg ville tjene 25 ører. Det ville jeg selvfølgelig godt. Jeg skulle skufle deres lange havegang. Det gjorde jeg, men brugte naturligvis kun jernet, der, hvor der var ukrudt. Så skældte Petrea mig ud; jeg nedlagde straks arbejdet, hun ville ikke betale mig noget, jeg sagde, det var lige meget, for jeg skulle hjem for at spise. Jeg fik det sidste ord.

Den unge var ungkarl. Gift blev han dog til sidst, jeg kendte ikke hans kone, jeg tror for resten, at de var ret glade for hinanden. De havde som alle andre både pige og karl. Pigen var ved at bringe mig i fedtefadet engang. Ras og hans kone var taget i byen og pigen sad alene og malkede. Pludselig kom hun i tvivl, havde hun låst døren til stuehuset eller ej?. Hun bad mig om at gå op og mærke efter, hvad jeg selvfølgelig gjorde. Mens jeg stod og ruskede i døren, kom ægteparret hjem. De råbte til mig og spurgte i en bøs tone om, hvad jeg lavede der. Jeg forklarede det, men de løb over i stalden til pigen for at få hendes version. Hvorfor fik jeg aldrig en undskyldning?.

Gården havde en usædvanlig fin besætning af sort og hvidbrogede køer. Kun på en anden gård i Holme –Skåde var der en tilsvarende. Min bedstefar røgtede sommetider kvæget, når Gunnestrup var i byen. Det lyder godt nok mærkeligt, men det forholder sig sådan, at Gunnestrup en dag kom ned til mine bedsteforældre, og spurgte min bedstefar, der var pensionist, om han kunne påtage sig dette, malkningen tog pigen sig af. Jeg ved ikke, om min bedstefar brød sig om det, men jeg mener, at det var til glæde for dem begge. Da min bedstefar var blevet alene, blev han mange gange inviteret til middag hos dem. Ved hans begravelse takkede min onkel Gunnestrups for deres omsorg for bedstefar.

Der skete en dag noget, som min bedstemor morede sig meget over. Ras var en dag kommet ned til hende – de gamle Holmeboere var begyndt at krybe sammen på bænken – hun inviterede ham på kaffe, men han takkede nej, han skulle hjem og af med "movet". Ja, sådan kan det jo også siges.

Da det før omtalte vejarbejde var i gang, blev der også lavet en del vejarbejde på Højbovej. På hjørnet af gårdens vest - og nordlænge var der en stensætning lavet med brosten. Den stod ret stejlt op mod gårdens vægge, Brolæggeren havde forgæves for søgt at få stensætningen til at holde, men uden held. Så påtog min far sig jobbet. Det arbejde var far meget stolt af, stenlægningen holdt lige til gården blev restaureret mange år senere

.

På vestsiden af Højbovej var der et læbælte, - i det, - halvvejs ud i marken, var der en brønd. Brønden var utrolig dyb, det fornemmede vi, når vi lod en sten falde ned og lyttede efter plasket, når stenen ramte vandoverfladen, og så var den sat i mursten, hvilket gjorde den yderst farlig, dertil kom, at den kun sikret med et trælåg, der let lod sig fjerne!.

Marken bag læbæltet blev brugt til appelplads for de sidste danske soldater, der havde ligget i kantonnement i Holme. Det var april 1940. Soldaterne kom fra 9. artilleriafdeling i Århus. Der var også indkvartering i Skåde og Højbjerg. Jeg har for resten truffet nogle af dem senere, engang hvor husareskadronen var i København. De fortalte mig, at de engang havde været indkvarteret i Skåde, og da jeg havde hørt, hvad den ene hed til efternavn, kunne jeg til deres store overraskelse fortælle dem, hvad deres kvarterværter hed. Det var mine bedsteforældre i Skåde.

Jeg kunne også fortælle dem, at en af deres sergentkammerater var min svoger. Beslagsmeden på kasernen sluttede sig til selskabet og pralede på mine vegne af, at jeg kunne kende en hest, på den sko, den brugte. Det er til dels sandt. For nogle heste har en atypisk hov, som er let at genkende, og smeden havde altid færdige sko liggende til disse heste. For lige at runde af, havde jeg kontor på samme etage som en anden af min svogers gamle kammerater.

Jeg kan ikke selv huske det, men min søster har fortalt, at far og mor spillede kort med nogle af soldaterne om aftenen på et tidspunkt, hvor de menige skulle være i kvarter. For at vagtpatruljen ikke skulle opdage dette, skulle der være trukket for vinduerne. Soldaterne eksercerede på Højbovej, hvilket var vældig sjovt at være med til, men jeg var jo ikke særlig velset i det selskab, det bragte uorden i systemet.

Der lå på vestre side af vejen, noget tilbagetrukket, et lille rødt hus. Der boede et ægtepar, navnet husker jeg ikke. Manden var ikke særlig stor, han gik altid med hat, når han arbejdede i haven – ikke kasket der var det normale, men med hat. De havde en søn , han blev kun kaldt "Lille Ivar", og han var virkelig ikke ret stor. Men – han havde noget vi alle misundte ham, en legebil af den slags, der var forsynet med pedaler, så brugeren selv klarede fremdriften. Den stod normalt parkeret udenfor haven, vi var alle for store til at komme ned i den, og Ivar vogtede nidkært sin bil. Hvordan han altid opdagede, at vi viste lidt for kraftig interesse for den, når han ikke selv var til stede, fandt vi aldrig ud af.

På samme side boede Kirstine Søgård. Hun var datter af Oscar Søgård og gift med Hans Jacobsen, han blev kaldt Heise. Heise var søn af Carl Jacobsen, der boede i Højbo. De havde en søn, der hed Vagn, som jeg kun kendte gennem FDF. Pot, (Jørgen Skov), og jeg var en fastelavn godt maskeret ude for at synge ved dørene. Fru Søgård gav lidt, men så løftede hun maskerne af os og sagde: " Nå, det er jer", og så fordoblede hun beløbet og gav boller.

Det var sidste hus, på den side af vejen. På den anden side af Gunnestrups nordlænge var der et stykke eng. Engen begyndte ved Sletvej, havde den lille afstikker mod Højbovej, og blev derefter afgrænset af de haver, der hørte til husene på Højbovej.

Det første hus efter engstykket, tilhørte Charles Andersen og Ella, hans kone. Dem så jeg sidste gang i sommeren 1957, da vi var der for sløjfning af et gravsted, min kones bedstefars. Deres søn hed Robert, han blev gift med en af min søsters klasseveninder, Anne Marie. Hun var ansat på sygekassekontoret, der havde til huse i det næste hus. Robert blev maskiningeniør og de flyttede senere til Værløse.

I næste hus havde "Sygekassen" til huse. Bestyreren af denne hed Grand eller Gran. Kontoret havde tidligere ligget på Stationsvejen. Den tidligere omtalte Anne Marie var elev. Om der boede nogen på første sal, ved jeg ikke. Jeg havde en kraftig diskussion med Grand mange år efter, at jeg havde boet i Holme. Jeg ville flytte mit medlemskab til København, hvilket han hævdede, at jeg ikke kunne, da jeg var i færd med at aftjene min værnepligt.
Jeg på min side gjorde gældende, at min alm. Værnepligt var 18 mdr., og at dem havde jeg aftjent. Han gjorde mig så opmærksom på, (hvad rigtigt var) at for en sergent var den 24 mdr., mit næste træk var så, at jeg var afmeldt folkeregisteret i Holme, og at jeg kunne forvente, at skulle forsættes til København til frivillig tjeneste udover 24 mdr.. Han måtte surmulende bøje sig.

Samme vrøvl havde jeg også med HK, der påstod at jeg som medlem af HK ikke kunne være frivillig i forsvaret, men det er en anden historie.

Nu er vi ved et kendt navn i byen, nemlig hos Bukdahl. En af dette navn, var den første uddeler i Holme. En var frisør og trommeslager. Ham, der her er tale om arbejdede på Fælles, hvilket i Holme betød fabrikken i Viby.

Hans kone var en stor og frodig dame, mens han selv var lille og tør at se på. Man skulle ikke tage fejl af ham, hans størrelse var omvendt proportionalt med hans humør og sindelag. Deres have lå op til vores, så vi kunne ikke altid undgå at høre, når der var huslige spektakler. Konen klagede, hvad jeg ofte har hørt, til mor, over deres opgør. I arrigskab bed han hende engang i armen.

Men i det næste hus var der en stille idyl. Det var hos det gamle postbud Iversen og hans kone, Jette. Post - Iversen blev han naturligvis kaldt. Det var et hyggeligt gammelt ægtepar. Vi havde en havelåge, der forbandt vore haver. Det er nu ikke fra Højbovej, jeg bedst husker ham. Efter han var blevet pensioneret, blev han inkassator for "Julens Glæde", en måde for folk at opspare penge til hjælp til at holde jul for. Husmødrene købte sparemærker hos Iversen, når han kom rundt. I en træ æske opbevarede han sparemærker, stempel og stempelpude og jeg syntes, det var spændende, når han pakkede tingene ud. En dag, hvor luften føltes trykkende, brugte han udtrykket: "Det dolmer". Jeg tror, at jeg kun har hørt Iversen og min mor anvende dette udtryk, men det er ikke ukendt for min kone.

Vi skal lige en tur ad diget mod Viby Mark. Det var gammelt og havde adskilt byvangene. Nu adskilte det Gunnestrups mark fra Holmegårdens. Det begyndte ved Højbovej og endte ved den bæk, der løb mod NØ og i sit løb her adskilte Holme Tranbjerg kommune fra Viby.

Vi fulgte undertiden diget, når vi skulle besøge bedstefars bror på Viby Mark. Vi syntes, at det var mere spændende, end at traske ad vejen, og så skulle vi passere bækken uden at få våde fødder. Det lykkedes som regel. Når vi så skulle hjem, foregik det ad Gl. Horsensvej og så ad Stationsvej; men her var der også noget spændende, f.eks. "Villa Vaskehus", et lille bitte hus. Det tilhørte Johannes Hansen, Henry og Agners far. De flyttede senere til Holme, ind i det hus, hvor der tidligere havde været telefoncentral.

Og så var der bækken. Den var her blevet temmelig kraftig, og blev lidt længere nede af vejen ført ind under denne og løb langs fabrikkens lange rebslagerbane. Rebslagning foregik normalt på maskine, men ved specielle opgaver var det på god gammeldags vis.

Min klassekammerat fra Kragelund, Søren Kornerup Bang boede også på Gl. Horsensvej. Han kom først i vores klasse, da vi havde gået der nogen tid. Han kom fra Bendstrup, vist det ved Mørke. Han havde en søster, der var veninde med Hans Ulriks søster. Faderen var rentier og lidt af en handelsmand.

Vi var på vores første klassetur i Kragereden, da vi kom i anden mellem. Søren var meget interesseret i, om vi skulle have ild i "Kejsen" om aftenen. Nej, det er ikke nogen trykfejl, han sagde virkelig "Kejsen". Vi fik ild i pejsen.

Da Søren var færdig med skolen, rejste han til USA. Så begyndte Koreakrigen. Der blev sagt, at man let kunne blive statsborger, hvis man meldte sig som frivillig. Det gjorde Søren. Man manglede tolke i Tyskland. Søren meldte sig som tolk og kom til Tyskland. Han kunne nu tage på orlov, præcis som danske soldater rejse hjem til sin danske familie; men at han skulle blive tolk i tysk, var lidt af en overraskelse, tysk havde ikke været hans stærkeste fag i skolen.

Med meget god vilje kunne Søren godt ligne Erling Bundgård fra Skåde. Han var en af tysklærerens gamle elever, så han spurgte ofte, om Søren var i familie til ham. Jo, læreren brugte vendingen: i familie til ham. Overbevist blev læreren aldrig, men Søren var ikke i familie med Erling.

I et af husene boede Harry Bonde. Han havde to dejlige pointere. Dem havde han altid med, når han var i Holme på cykel. Der var fart over feltet, når han kom forbi.

I et andet hus var der tre drenge, Henning, Gunner og Egon. De første to var noget ældre end jeg, Egon, der var svagelig, et par år yngre. En af de ældre snød mig i et spil om hønseringe. Hønseringe var farvede, snoede spiraler lavet af ebonit, de blev brugt til at mærke høns med på samme måde, som man mærker fugle. Kast med ringe gik ud på, at man skulle kaste ind mod en væg, og den der kom nærmest havde vundet modstanderens ring. Jeg havde kun fem ringe, men jeg var heldig at vinde flere gange, og hver gang sagde modstanderen, at så kunne jeg ikke være andet bekendt end at spille videre. Da han så havde vundet sine egne tilbage plus fire af mine, sagde han, at nu havde han ikke tid til mere – farvel -. Jeg spillede aldrig med hønseringe mere.

Der begyndte også en dreng sammen med mig i første klasse. Han virkede så kælen og fik naturligvis omgående navnet Kjæle Bendt. Jeg tror, at han flyttede fra skolen allerede i anden klasse.

Der boede også et eller andet sted på vejstrækningen en pige Martha Dagmar, hun var en ret voldsom type, og en dag gav hun min søster et særdeles kraftigt skub, hun faldt, og blodet flød.

Vi er nu på Stationsvej. Stationsvej var Holmegårds gamle markvej, fra før gården blev udflyttet. Østsiden af vejen dannede skel til Bakkegårdens jord.

Her, ved udmundingen af vejen i Gl. Horsensvej lå der nogle huse på begge sider. På østsiden af vejen lå der et, der hed Birk. Det tilhørte Mathiassen, der havde to drenge, Jørn og Preben. Jørn og min søster var klassekammerater i Holme skole og ligeledes på Kragelundskolen. På samme måde var det med Preben og jeg.

Ras M havde et lille markstykke på en sidevej til Stationsvej. Her var jeg med nede for at køre korn hjem. Det vrimlede med markmus, én af drengene fangede en mus og løb hjem med den for at give den til hunden, en ruhåret Terrier. Det ville den anden også, så de kom i vildt skænderi. Vinderen styrtede af sted med musen, vi andre mente, der var mus nok, men det faldt dem ikke ind at fange en til.

Jørn kom senere galt af sted. De havde fundet et lille stykke rør – sikkert en detonator – og ville kradse noget sand ud af det. Det detonerede mellem fingrene på Jørn og kostede nogle fingerled på den ene hånd. Jørn blev senere bankmand. Preben kom efter mellemskolen på gymnasiet, han ville studere historie og gymnastik Han blev senere lektor. Han bor (2002) i Værløse.

På samme side af vejen boede også Knud Arnt Jensen. Han var et par år yngre end jeg, jeg kendte ham kun fra Kragelundskole, han blev senere gift med en klassekammerat, hun hed Birgit Sørensen. Vi tog undertiden på tur sammen til "Kragereden".
Knud var vidne til mordet på en betjent, der dræbt af en bankrøver.

På højre side af vejen, lå der tre – fire huse. Ejeren af et af dem hed Peter Simonsen. Ham var vi trods efternavnet ikke i familie med.

Der boede også en pige, der hed Lillian. Hun blev gift med Henry Hansen. Vi fejrede engang nytårsaften hjemme hos mine forældre. Der var de med, plus Ejner og Tove, Ole og Helga. Ejner er min morbror og Helga min moster. Hen på de små timer blev vi enige om, at vi skulle drikke kaffe hos Henry og Lillian. Ejner, Tove, Henry, Lillian, Birgit og jeg pakkede os sammen i min lille Morris 8 og kørte af sted. Et under at vognen ikke brød sammen i motor og karosseri, begge dele skete et halvt år senere!.
Den kaffebrygning blev den længste, jeg nogensinde har oplevet. Jeg har på fornemmelsen, at Lillian ikke rigtig kunne finde hverken kaffedåse eller vandhane den nat, men det var der måske ikke noget at sige til – det var småting i forhold til, hvad der ellers skete.

Holmegård. En firlænget rød gård der sikkert er bygget i begyndelsen af 1900-tallet. Det varede dog mange år, inden de fik elektriskdrevet tærskeværk. Min morfar har tærsket med plejl på gården. De havde, da vi boede i Holme en karl, der hed Jeppe. Jørn og Preben beskyldte ham, for at være den, der havde bundet tomme dåser i deres hunds hale. Gårdens mark lå ind mod Holme, der var ikke andre huse på marken, der fra diget skrånede ned mod vejen, hvilket gav os en herlig kælkebakke, hvis sneen ikke blæste bort.

Skråt overfor gården lå der en stor plads, der var omgivet af et plankeværk. Oplagsplads for en entreprenør, der havde det forunderlige navn: Bodilsen – tænk, et pigeefternavn, det havde vi aldrig hørt, før vi lærte senere om en, der hed Svend Estridsen, men det var jo så mange år siden, at han havde levet.

Og så var der maleren. Han kunne godt virke underlig, men han var en stor spøgefugl. Når vi kælkede på omtalte bakke, gik han med en skovl og en spand, hvis indhold han spredte ud over kælkebakken. Han påstod, at det var salt, men det var nu sne, han spredte på de steder, hvor sneen var blevet afslidt. Det var vi nu glade for, at han gjorde. Vi, min søster og jeg havde en lang, lav norskbygget kælk, der var utrolig hurtig, og så kunne der være mange på den. Vi kælkede en aften, og da bestod lasten af min far, der var styrmand på kælken, Tage, vor overbo, der var en kraftig mand, en halvvoksen pige (Launys søster), Lis og jeg. Der var drøn på.

Tilbage til østsiden af vejen. Der havde maleren sit hus. Der var en søn, der hed Hans Jørgen, han kom i gartnerlære hos Emil Jaquet og senere på gartnerskole i Beder. Engang kom drengene på Lundshøj i "krig" med drengene fra den del af Viby, der lå mellem banen og Lundshøj. Man manglede "soldater". Hans Jørgen var rekrutteringschef. Jeg kunne naturligvis godt tænke mig at være med, for det lød ret spændende. Jeg meldte mig under fanerne til Hans Jørgen, men fik at vide, at det skulle jeg gøre, når han havde kontortid. Det var mellem kl. 1500 og kl.1530. Det var nu også meget l-a-a-ng tid. Jeg indfandt mig på hvervekontoret, der var i malerens kælder. Hans Jørgen tronede på sin kontorstol – en mindre trækasse – bag sit skrivebord – en større kasse stillet på højkant. På bordet lå der blyanter, viskelæder, en bog, antagelig operationsbefalinger, og en lommebog, som han bladede meget eftertænksomt i. Jo, der var en tom plads i styrken, jeg skulle oplyse om navn, bopæl, alder og meget andet. Det var noget, han udmærket vidste i forvejen, men spillereglerne skulle overholdes. Nå, men fjenden havde åbenbart fået nys om, at jeg havde meldt mig, for de vovede ikke at angribe i den tid, jeg stod under fanerne.

Jacob Vest Jacobsen ejede et stort hus næst efter malerens. Der var tre børn, Verner, der var på det første hold realister, der udgik fra Kragelund. Så var der Grethe, der endnu gik i Holme skole, da jeg gik der, og endelig var der Knud. Jeg kan med min bedste vilje ikke huske om han gik i skole i Holme, eller om han gik i Viby, han var i FDF og det var i Viby-kredsen. Verner åbnede vist en købmandsforretning i Åbyhøj, hvad der skete med de andre, ved jeg ikke.

I 1953 var der i min deling på sergentskolen en elev, der opgav en adresse, jeg syntes, jeg kendte. Det var det hus, hvor Launy var fra. Launy kom i anden mellem, da jeg begyndte i første. Efter mellemskolen kom han i radiomekanikerlære i Århus. Hans søster har jeg omtalt, det var hende, der var med på kælketuren, hvad hun hed, ved jeg ikke. Ovennævnte sergentelev var ikke i familie med dem, de var bare lejere.

Men inden vi skal op ad bakken, skal vi lige kikke ind til gartner Berthelsen. Om han solgte sine varer på torvet eller var tilknyttet gartnerauktionen, ved jeg ikke. Jeg har kun været inde hos ham nogle få gange. Der var en pige på min alder, men hun virkede retarderet og kom

heller ikke i almindelig skole. Jeg havde det indtryk, at gartneren sad lidt hårdt i det, det var svært at drive små gartnerier.

Bakken. Ja, den bakke kunne min bedstemor fortælle lidt om. Lidt om en ulykkelig ung pige; men den historie lader jeg ligge lidt.

Øverst på bakken lå der en gul bungalow, der havde det fremmedartede navn: Hampstead, det kneb lidt for holmeboerne, at sige dette navn, så det blev normalt udtalt: Hampsted. Ejeren havde vist været i London og ville nu markere dette ved at give huset det fremmedklingende navn. Min yngste farbror kom en overgang sammen med et ungt menneske fra huset, om det var en mand eller en pige kan jeg ikke huske. Der var fire unge, der kom sammen en sommer, den ene var som nævnt min farbror, den anden hans kusine Elsa – min kones halvsøster – og så to andre, hvoraf den ene kom fra Hampstead.

Så en rød bungalow. Den tilhørte Kirsten (Kjesten) Nielsens søn. Hans kone hed Marie var datter af Slagter Hans, hun hed Marie.

Det var ikke helt tilfældigt, at de boede der, for jorden, der lå øst for Stationsvejen, havde, før den blev udparcelleret tilhørt Bakkegården, der var ejet af Philkjær. Maries søster var gift ind i denne slægt. Min legekammerat kaldte manden, der boede der Mobbe Elgård. Mobbe er på holmesprog synonym for morbror Jeg legede undertiden med deres søn Bent, der var lidt ældre end jeg. Han var i en navnestime, for i hans klasse i Holme, var der tre, der bar navnet, de to andre var Bent Petersen, og min fætter Bent Faurskov.
Enten måtte Bent Elgård, der var enebarn, være ualmindelig forkælet, eller også var han far repræsentant i et legetøjsfirma, for Bent havde set med mine øjne en utrolig mængde legetøj.

Et bredt stykke med græs strakte sig fra vejen mod øst. Det skulle være forlængelsen af Skovvejen el. Betonvejen, om man ville kalde den sådan. Det var fortsættelsen af den vej, hvor Wåhlin glemte at bremse tipvognene. Stykket var bredt nok til, at det kunne deles op i tre striber. En stribe med kolonihaver, en bred stribe med græs og nok en stribe kolonihaver.

Hjørnegrunden ved bungalowen var lejet af min morbror, Aksel. Han sagde ikke haven med et "a", men med åbent a, noget i retning af "ah": hahven. Han havde ikke noget skur til opbevaring af redskaber, men lånte plads i Alberts grønne, seks- kantede skur på den modsatte side af midterstriben. Her stod også min fætters og kusines kroketspil. Vi prøvede at spille det, men de viste ikke rigtig, hvad det gik ud på. Albert var formand – ja, på Fælles. Min fætter Leif var ikke ret gammel dengang; men alligevel vidste han præcis, hvad beskæftigelsesterapi var for noget. Min onkel lagde kartofler og dækkede hullerne, – Leif gik bag ham og gravede dem op igen, han mente, at de ikke var gravet dybt nok ned.

Folk fra Holme behøvede ikke at rejse til Island for at se Hekla. Hekkenfelt er det samme som Hekla. Jacobsens, margarinemesteren fra Fælles ejede et havehus på den sydlige grønne stribe. Huset blev kaldt "Hekknfeldt". Senere, da der blev bygget på strækningen, havde jeg en skolekammerat, der boede der et el. andet sted. Han var af den eksperimenterende slags. Han lavede krudt, og kom det i et glasrør, lukkede det i enderne med skruer og brugte et

brændglas for at bringe det eksplosion, en skrue ramte hans skoletaske og slog hul i denne. En søndag havde familien vrøvl med en støvsuger. Ib ville reparere den. Det blev både den, og den hånd Ib stak ind i den. Jeg tror, Ib kom i lære som radiomekaniker.

Dengang vejstykket blev udgravet arbejdede min far der. Han fandt en smukt udformet, men ikke tilslebet stenøkse på stedet, men da der aldrig, blev fundet andet, må man tro, at det var en stenalderjæger, der havde tabt den.

Her på stationsvejen lavede jeg engang noget, der burde have kostet mig en gevaldig gang klø. Jeg fik ingen, og det var næsten det værste.
Det stykke jord, hvor Preben og Jørn sloges om markmus, tilhørte Rasmus M. Det lå isoleret i forhold til hans øvrige marker, så derfor delte han det op i byggegrunde, det skulle dog først byggemodnes. Han spurgte far, om han ville leje et stykke, det ville han godt; men stykket var af en størrelse, der svarer til mindst tre grunde i dag. Derfor pløjede og harvede Ras M det, og far satte kartofler. Der blev flere tønder, der så skulle transporteres hjem, og det foregik på cykel, to sække af gangen, én over styret, og én over bagagebæreren. Far trak cyklen, og jeg skubbede på. Pludselig blev mine fingre grebet af en fremmed kraft, som jeg, trods min modstand ikke kunne stå imod – jeg låste cyklen – baghjulet brød sammen. Sækkene blev læsset af, far tog vraget på nakken og gik hjem efter mors cykel, jeg blev tilbage som vagt ved sækkene, overladt til mine egne dystre tanker om en velfortjent straf. Klø skræmte mig ikke så meget som det, at jeg måske ikke kunne sidde ned og læse "Rasmus fra Rodskov", en uhyre god og spændende drengebog, der omhandlede de slesvigske krige – en bog, der i dag ville blive betragtet meget upædagogisk og diskriminerende, hør blot: " Bare krigen ville begynde igen, så skulle tyskerne få en ordentlig gang klø", tænkte Rasmus. Vi skrev 1941 og besættelsen havde nu varet i over halvanden år. Kartoflerne – jo, trods nedkuling frøs de i den efterfølgende vinter, der var meget streng. De smagte modbydeligt, men skulle spises.

Alderdomshjemmet eller blot "Hjemmet" var indrettet i stuehuset til Bakkegården. Det havde været en ret stor gård, dens marker havde strakt sig langs Stationsvejen fra Højbovejs udmunding i denne og helt ned til Horsensvej, hvor den så samtidig havde været ret bred. Digerne gik jo stråleformet ud fra byen. Den sidste ejer hed Pihlkjær og han var gift med en datter af Niels Friis.
Stuehuset var blevet væsentlig udbygget og efter tidens mål moderne. Fru Zwergius var leder af hjemmet. Hun var en ret myndig dame at se på. Hun var uddannet sygeplejerske, og havde virket i troperne sammen med sin afdøde mand, der havde været læge. Det foresvævede mig noget i retning af, at det havde været i Dansk Vestindien. Mange år efter, så jeg, at han havde været overlæge i Frederikssted på Skt. Croix. En søn, der havde været overlæge i Nordjylland, døde for nogle få år siden.

Jeg var undertiden med min far, når han hentede penge til et samariterforbund, de begge var medlemmer af, og da fik held til at se ind på de gamles værelser. Det var ofte to- sengsstuer, men folk var jo ikke så godt vante dengang.

Jeg kan ikke huske navnene på de gamle, men nogle af dem, havde nogle sjove til- og øgenavne: "Somsagtensstær", det var en fejlhøring for han sagde "Somsagtens der", et udtryk han brugte i tide og utide. Og så var der "Kæresteparret", det var Vilhelm Jørgensen og

"Marie sypige", de gik altid tur sammen med hinanden pænt under armen. Og så var der ham, der altid cyklede. Hans cykel havde det, vi kaldte en "Kokpind". Det var bagakslen, der var forlænget, så den stak en fodbredde ud i venstre side, den blev benyttet, når cyklisten skulle bestige dyret. Man satte venstre fod på pinden, stødte fra med den højre og gled opover cyklen, når denne var i fart.

Det gik galt for ham en dag, da han ville sætte sig op på cyklen efter at have trukket den op på P. Langsvej. Han væltede og røg ind i Ras Laursens smukke ligusterhæk. Vi ventede spændt på, at Ras skulle komme farende og skælde ud, det gjorde han da altid, når vi morede os med at skubbe hinanden ind i den, men Ras kom desværre ikke.

Det var i begyndelsen af besættelsen. Nationalfølelsen var voksende, der var Alsang, Algang og friluftskoncerter. En koncert var der også på græsplænen ved "Hjemmet". Jeg tror, at min bror, der kun var fire år, fik mest ud af koncerten. Dirigenten gjorde et enormt indtryk på ham. I lange tider stod han derhjemme og dirigerede et stort, indbildt orkester.

Det eneste minde om, at der havde ligget en bondegård på stedet, var en gammel svinesti, der lå udfor det sving, hvor vejen drejede mod venstre. Umiddelbart kunne man ikke se det, men så man nøjere efter, kunne man godt se, der var nogle lemme i den ene gavl, lemmene brugte man, når svinene, skulle drives ind eller ud. Nu var der ingen svin. Det hele var så ryddelig og så velholdt. Huset rummede kommunens maskinpark. Traktor, to vejtromler, en lille og en stor, og en fejemaskine, "Trommelpetersen" var den stolte fører af disse redskaber. Der stod vist også en enkelt sneplov udenfor. Af praktiske hensyn stod disse forskellige steder i Kommunen.

Bygningen havde en lynafleder. En lynafleder. Hvad var det?. En pind, der stak op fra huset. En pind, lynet skulle slå ned i. Jeg kunne ikke se logikken i det, jeg kunne heller ikke få en forklaring, jeg syntes lød rimelig. Jeg havde altid hørt, at lynene var slået ned i karle, der var gået hjem fra marken med en le på nakken. Hvis de gik med lebladets spids vendende opad slog lynet som regel ned i leen og dræbte bæreren. Den rette forklaring fik jeg først i skolen

.

Nu har jeg nævnt vejsvinget. Der lå på den anden side af svinget en skærvebunke. Den havde min far lavet en væsentlig del af. Der blev en gang i TV vist en ring med en diameter på ca. 15 cm. Ringen var forsynet med et kort skaft. Spørgsmålet var, hvad dette redskab skulle bruges til. Det var ærgerligt, at jeg ikke deltog i konkurrencen, for det kunne jeg besvare. Man brugte det til at rage skærverne væk fra blokken , hvorpå de var blevet knust.

På højre side af vejen, nabo til Marie Søgårds hus, lå byens vandværk. Det var så underligt, at en maskine startede, uden at der var nogen på stedet, der satte den i gang. Længe leve automatikken.

Nu er vi fremme ved Højbovej, og Højbo, et stort to- etagers hus, der tilhørte Carl Jacobsen. Han var uddannet som mejerist og var margarinemester på Fælles. Om han var sønderjyde ved jeg ikke, men hans kone var i hvert fald.

I huset boede også datteren Helga med mand og sønnen, der hed Carl. Jacobsens havde flere voksne børn, blandt. dem en søn, der blev kaldt Heise. Carl var på min brors alder, han stammede, når han blev ivrig. Når han skulle beskrive, hvad han havde oplevet inde hos os,

kunne han ikke huske, hvad min bror hed. Så lød det: "Det var ikke ham – ham – den store, det var ham- ham- den be-bette.

Fru Jacobsen skulle en dag i byen og stod pænt påklædt og talte med Kirstine Rasmussen nede ved deres stald. Hun stod under tagskægget. Den fristelse var for stor for en gråspurv. Den ramt plet. Fru Jacobsen fik meget lydelige brækfornemmelser, hun for hostende og gylpende hjemad, mens hun på uforfalsket sønderjysk råbte: "E fowl det swin, det ske ne o mi nakk". Carl der stod ude på vejen, løb hjem, råbende: "Muer, muer, skynd dej o kom, bejstemuer har fåt kjighuest.

Jacobsen havde en garage, der vendte ud mod Højbovej. På siden ind mod haven havde man lavet en skrænt, så man kunne gå op på garagetaget. Her lå der en vandcykel, der vist tilhørte Heise. Det kneb godt nok med søer i Holme og nærmeste omegn, men efter en voldsom isvinter var der blevet dannet en mindre sø ude på Mikael Mikkelsens mark. Søen egnede sig til en mindre cykeltur, så cyklen kom i vandet, og så gik det derudad. Men ak, cyklen var punkteret, og stedet egnede sig ikke rigtig til, at man kunne foretage en lapning. Jeg tror, at man opgav videre forsøg.

Fru Jacobsens familie havde sat sig for, at hun skulle lære at cykle. Højbovej var forsøgsbane. Undervisningen gik ikke stille for sig, hyl, skrål og skrig, latter og gråd, lattergråd. Hun lærte det aldrig

Nabohuset blev undertiden kaldt "Det gule palæ. Ikke fordi der var noget palæagtigt over det. Det var et ganske almindeligt hus med to lejligheder, en stuelejlighed og en lejlighed på første sal. Der havde boet en vognmand i stuelejligheden, man kunne se, at der havde været garage op mod østgavlen og indkørslen var bred nok til, at der kunne køre en lastvogn op til huset, der i øvrigt lå lidt højere end vejen. Første sal havde en altan i vestgavlen. Den var ekstra sikret med støttepæle i hjørnerne.

Efter vognmanden boede barber Axen i stuelejligheden, han flyttede til Lundshøj, og vi flyttede ind, det var i foråret 1941. På 1. sal boede der dengang et ægtepar, hvor manden hed Peter Fode. Da de flyttede, overtog Musse og Tage Møller lejligheden, ejeren af huset var på dette tidspunkt Kirsten (Kjesten) Nielsen. Datteren, BirgitteTherkildsen undrede sig over, hvad moderen ville med den rønne.
Det fik hun forklaring på, for da vi flyttede til Skåde overtog Kjesten lejligheden, og da Musse og Tage rejste, blev den lejlighed udlejet til et medlem af svigerdatterens familie.

Vi havde en ret stor have, der strakte sig fra huset og ned mod en mark. Der løb en havegang ned midt igennem den. Den delte haven i to lige store stykker. Vi havde den vestre side, Tage den østre, sådan var det også på forsiden, men Tage og Musse hævdede, at græsplænen, der lå lige foran huset tilhørte dem, og for at markere dette plantede de en hæk, så man ikke kunne benytte en skrå sidegang, der fra indkørslen førte direkte op til huset. Men vi havde den bedste del, vi havde frugttræerne. Længst nede i haven stod der et lille blommetræ. Det skulle have båret Victoriablommer, men en af isvinterne ødelagde det. Det gjorde nu ikke så meget, for der var også et træ midt i haven, der hvert år bar en overflod af blå blommer, og foran huset stod der et kirsebærtræ, der bugnede af frugter om sommeren: Moreller, store dejlige moreller. Mor hængte flækkede spegesild op i træet, lugten af disse skulle holde stærene borte. Jeg havde hende mistænkt for noget helt andet, - men også stærene kom der stadig.

Jeg havde lært i skolen, at stenalderfolket bar ravsmykker, og at rav bestod af harpiks, der havde ligget i vand. Træet havde et overskud af harpiks, så jeg skrabede noget harpiks af træet og lagde det i en dåse med vand. Jeg tilså dåsen dagligt, men der skete ikke noget. Måske havde læreren ikke fortalt os, at det skulle ligge i årtusinder, eller også havde jeg ikke hørt ordentlig efter, men min skuffelse over det manglende resultat var stor.

For enden af haven var der et lysthus dannet af hække og espalier. Der kunne man lege ganske ugenert. Man kunne lege med sin hestestald, lave marker og markveje, alt hvad man havde fantasi til.

Det var ret spændende at flytte ind i et hus, der var så forskelligt fra det vi kom. Stuerne var store og lyse, og der var en kæmpestor entre, hvorfra der førte en trappe op til den øverste lejlighed, den virkede nærmest som en hall. Til gengæld var der ikke intet sted, hvor vi kunne hænge vort overtøj, så det ikke var tilgængeligt for andre. Under trappen var der et dejligt skjulested, desværre lagde min søster beslag på det til sin dukkevogn. Det gemmested var årsag til, at jeg lærte et nyt udtryk. Min søster legede med en klassekammerat, der åbenbart ikke måtte lege med en bestemt dukke. En dag sad de udenfor og legede med dukkerne. Inger, legekammeraten gik ind for at hente en anden dukke. Min søster spurgte, da Inger kom ud, om hun havde opdaget "Fidusen". Jeg vidste, at min søster havde en dukke, der hed "fru Andresen" men ikke, at hun havde en dukke, der hed " Fidusen". Nå, fidusen bestod åbenbart i, at dukken var gemt.

Stuen vendte mod nord, det gjorde den en del mørkere end soveværelset, der lå mod sydvest. Soveværelset havde to vinduer, et mod syd og et mod vest. Det mod vest var det største. Der var tre døre ind til soveværelset, en fra entreen, en fra stuen og en fra køkkenet, der ligeledes vendte mod syd. Døren fra køkkenet lod sig ikke åbne, og den første gang vi var i huset, havde min søster og jeg store problemer med at hitte ud af, hvor de to døre førte hen, den i køkkenet og den fra soveværelse til køkken. Problemet blev dog løst nogen tid senere. Der var et godt gammeldags komfur, og en dag, da huset var blevet godt gennemvarmet, ville jeg støtte min bagdel mod døren. Jeg støttede og stødte min bagdel nok så slemt, da jeg trillede ind i soveværelset.

Og tænk – der var indlagt vand. En utrolig lettelse for min mor, der tidligere skulle hente det fra en pumpe, der stod bryggerset i den anden ende af det lange hus, hvor vi tidligere havde boet. I køkkenet var der foruden døren til stuen og døren til soveværelset to små døre, der førte til spisekammer og til pulterrum. Jeg kan ikke huske, om vi lavede en skillevæg mellem disse to rum, eller om vi pillede den ned, jeg kan blot huske, at der blev ændret noget. Vandrørene til øverste etage var ført op gennem pulterrummet, men på trods af, der kun var en bræddevæg til køkkenet, frøs de i en af de hårde vintre, så der måtte bruges blæselampe for at tø dem op, – et arbejde der var yderst risikabelt.

En tredje dør førte ud til kældertrappen, der var en stejl kvartløbs trappe. En dag var min søster og jeg røget i totterne på hinanden. Hun var slem til at drille, og jeg blev altid utrolig hidsig. En særdeles drillende bemærkning fik mig til at gå amok. Det blev hun åbenbart klar over, for hun skyndte sig at løbe op ad trappen, Jeg nåede hende, da hun vendte sig om mod mig med en ny bemærkning, og så trak jeg hende i benene, så hun kurede på rumpen ned. Mor og Musse kom hende straks til hjælp og hev hendes bukser ned og hendes underkjole op.

Hun var godt nok blevet noget medtaget i bagen. Jeg beholdt bukserne på, og det varede længe, inden hun vovede at drille mig igen.

Der var fuld kælder under huset. Den lå ret højt, stuetagen blev hævet tilsvarende over niveau, så vi havde en høj fortrappe. Som sagt, var der indlagt vand, men vi havde fælles lokum i kælderen, fælles vaskehus med en fritstående gruekedel. Langs ydervægen mod forhaven var der et muret vaskebord. Vi havde det største kælderrum, Tage det mindre, der lå under entreen. Det blev anset for det sikreste, da der kun var et enkelt lille vindue, der lå mellem fortrappe og karnapvæg, og dertil kom, at trappen til første sal lå umiddelbart ovenover. Det blev indrettet til beskyttelsesrum. Vi benyttede det en enkelt gang, det var i et af de første år under besættelsen 1940/45 Det var da englænderne uden held forsøgte at bombe viadukten i Kongsvang. Gasværket, der lå lige ved siden af, blev heller ikke ramt, kun et enkelt hus led lidt skade. Da bomberne var faldet, gik far ud på vejen og blev her mødt af fodermesteren hos Ras M, der sagde: "Der fik de sku ram på fabrikken". Det viste sig dog, at "Hjemmet" havde glemt at trække et rullegardin ned, og lysskæret derfra var ret kraftigt.

En dag var min kusine, Lizzie på besøg, og vi legede i kælderen. Pludselig sagde min søster: Der kommer "Bøffen". Lizzie, der ikke kendte folks specielle navne, råbte: "Hvaffen Bøf"! Lis og Jeg dykkede lynhurtigt ned under vaskebordet.

"Sygekassen" var vores nabo til den anden side. Signe Olesen, der ejede huset, boede på 1. sal, mens kontoret havde til huse i stuelejligheden. Signe Olesen og hendes mand havde oprettet gartneriet "Bækkelund" i Skåde. Manden blev lam i benene, de solgte og flyttede til Holme. Han tilbragte tiden med at sidde og kigge ude af vinduet, Signe drev en smule gartneri i haven, hvor og hvem hun solgte til, aner jeg ikke. Hun stammede fra Selde i Salling. Hvor han var fra, ved jeg ikke. En søn Per, boede i Slet på vejen til Hasselager. Han havde et drivhus og fuskede lidt i gartnerfaget, men var ellers jord- og betonarbejder.

Stueetagen rummede som nævnt "Sygekassen". Den var jeg kendt med fra min tidligste barndom. Kontoret var delt i to. I det første rum sad frøken Sigård og klaprede på maskine. I det bagerste tronede Grand. Når læger skulle på rutine eller behandlingsbesøg hos klienterne, skulle de have en såkaldt køreseddel. Min bedstemor fik behandling i sit hjem, og det var min opgave at hente seddelen på kontoret. Jeg så godt, at både Grand og Sigård smilede, når jeg bad om en køreseddel til bedstemor. Hendes medlemsnummer var trehundredejatten. Således hørte jeg nr. 318 blive udtalt, og det gav jeg videre. Aldeles ikke noget at le af. Grand brugte kraftige røde fyldepenne, dem var jeg imponeret af, og det havde han lagt mærke til, for da han en dag udskiftede en, gav han mig den gamle, og den var jeg meget stolt af. Den kunne ikke bruges, og jeg kunne ikke skrive, så det passede perfekt.

I næste hus boede Meilstrup. Der var en søn, Enrico og en datter , der hed Inger. Enrico var gået ud af skolen, da jeg begyndte, Inger gik i sjette eller syvende klasse. Middagsfrikvarteret var på en halv time, så vi kunne nå at løbe hjem. Jeg var altid sikker på at nå frem og tilbage, jeg skulle blot holde mig til Inger, når hun galopperede af sted, hun var stor og jeg var lille, så det kneb undertiden at følge med. Inger var virkelig en stor pige og havde nogle gevaldige fletninger. Jeg tror, at døde i en ret ung alder. Hvad der blev af Enrico, ved jeg ikke.

Meilstrup var kommunalt ansat vejmand i Holme. Da denne plads engang var ledig og skulle besættes, kom Fritz Skov og spurgte min far, om han var interesseret. Det var han, men Meilstrup havde åbenbart bedre forbindelser, så han fik den. Jeg tror, at min far inderst inde var glad for, at han ikke fik pladsen, for han sagde engang til mig, at det ville være noget ensomt at gå og rense rabatter i al slags vejr f.eks. i Holme Bjerge.

Meilstrup havde en kæmpehund. En Grand Danois, der stod bundet bag huset. Jeg plagede for at få en; men det blev kun ved snakken. Da Meilstrup ikke ville have den længere, skilte han sig af med den på en brutal måde. Han hængte den i et træ.

Enghuset. Den gamle Holmegård. Stationsvejen var dens gamle markvej. Udflyttet omkr. Århundredskiftet. Det var ejet af Villy og Agnes Rasmussen. Villy var søn af den gamle graver og ringer, der havde det hus på Hjulbjergvej, der havde været ejet af min oldefar og som var min farmors fødested.

Far og Villy havde tjent sammen på Hjulbjerggården, mens den var ejet af Carsted. Han havde en galophest, som Villy skulle ride til smed Frandsen i Skåde. Den løb løbsk med ham, og standsede først i Vilhelmsborgskoven. Villy havde kun én ting at gøre, - at hage sig fast. Det lykkedes for ham, og da krikken var standset, var den yderst udmattet, og lod sig føre tilbage til Skåde.

Femten år senere skulle Frandsens søn sko et par travheste. Staldmesteren kørte den ene med sulky, mens jeg red på den anden – (den var 24 år gammel). Den gamle smed snakkede om det forargelige i, at en dreng havde redet en travhest, og at han engang havde set en "Durkløber" galopere forbi, og at han havde råbt til den uheldige rytter, at han skulle lade hesten løbe, ja hvad pokker skulle han ellers gøre, ville jeg vide. Den bemærkning faldt ikke i god jord hos den gamle, men jeg kunne fortælle ham, hvem rytteren, var, og hvem der ejede den. Så holdt den gamle kæft og gik sin vej, mens sønnen og staldmesteren grinede.

Villys nevø hed Erling. Han blev senere gift med Signe Mikkelsen, og de bosatte sig i min oldefars gamle hus. Erling holdt mig engang for nar. Far og Villy stod i Villys værksted i færd med at lave en kølle til min far. Pludselig kom Erling farende og viste mig, at han havde fået et søm gennem hånden. Sådan så det i hvert fald ud – snyd og bedrag -.

Villy var gift med Agnes. De havde en datter på alder med min lillebror, og de to unger legede altid sammen. Datteren hed Inger, og hun blev kaldt Lille Inger. En dag overværede hun, at min mor tog sit forlorne gebis ud og gav sig til at rense det. Inger stod i stum rædsel og så på, så kom hun til sig selv og løb vrælende hjem.

Det var dengang almindeligt at give små børn "flyverdragt" på. Sven Erik havde altid en sådan. Han sled hårdt på dem, og de var altid lasede og snavsede. En dag lå ungerne og rodede i noget grus oppe ved vores indkørsel. Sven Erik var som sædvanlig snavset og laset, og det fik "Sypigen" til at komme med nogle grimme bemærkninger. Hun havde garanteret ikke selv ligget og rodet i sand eller havde haft børn, der gjorde det.

Enghuset var ret langt, og rummede to lejligheder: Ejerens, der var den største og så en mindre, der sikkert havde været aftægtsbolig, for ser man på, hvem der havde haft gården i fæste, ser man, at der havde været en kraftig overlapning af generationer.

En overgang boede den uheldige tipvognshører til leje, senere Jørgen Skovs svigerforældre. Da en af disse af dem døde, kunne man ikke få kisten ud af døren, men måtte brække et vindue ud og benytte sig af den åbning, - stak der måske en lille overtro frem?.

Jeg har tidligere nævnt, at Pot og jeg var ude at synge til fastelavn. Pot var dødsikker op, at det ville give bonus, hvis vi sang hos hans bedstemor. Vi sang, hun åbnede døren og sagde: "Jeg har skam ingen boller", og så smækkede hun døren i. Pot blev meget nedtrykt over denne meddelelse og ville helst opgive, men hos min bedstemor var der bonus. Men vi opgav dog indsamlingen. Der var til to pakker tyggegummi til hver af os. Jeg ved ikke, om Pot nogensinde genoptog forretningen, jeg deltog i hvert fald ikke.

Bakkely. Signe Rasmussen har beskrevet familien og gårdene. Jeg kan bidrage med lidt, som hun sikkert ikke har kendskab til.

Da den gamle gård nedbrændte totalt, tjente min onkel der. Under branden stod han og smed smågrise ud af en luge. Det var ikke det bedste job for en tjenestedreng, der måske ikke selv var klar over, hvornår han skulle sige stop.

Min bedstemor arbejdede på Fælles, og da hun var på vej hjem, blev hun mødt af min onkel med ordene: "Mor, det var ikke mig". Han var blevet røgforgiftet og hostede ganske forfærdeligt om natten.

Der var en mindre brand igen, inden vi blev genbo. Datteren boede på gården med mand og to små drenge. De havde leget på et værelse og sat blus på en tændstikæske. Virkningen var voldsommere end forventet, så de smed den fra sig og ind under en seng. Heldigvis var skaden ret begrænset. Det, der gjorde størst indtryk på mig, var at se moderen sidde grædende på trappen med drengene, der klyngede sig ind til hende og søgte at trøste hende.

Da vi blev genbo, varede det nogen tid, før jeg dristede mig derover. Men de havde jo heste på gården. To spand og selvfølgelig to karle. Forkarl og bagkarl. Ja, sådan måtte det jo hedde. For når der var en forkarl, måtte den anden naturligvis være bagkarl. Det lo mine forældre meget af.

Forkarlen hed Henry, han var fra Fulden. Sener kom han til at tjene hos Fangel, der var vores genbo i Skåde. Det var ham, jeg fulgte, jeg var vel lidt snobbet. Andenkarlen hed Søren Madsen, han var søn af Alfred Madsen i Bjødstrup. Han imponerede mig ved at kunne cykle fra gården til købmanden ved at sidde omvendt på cyklen. Jeg prøvede det engang, men ikke på min egen cykel. Heldigvis. Han imponerede mig også ved at reparere sokker på en for mig ukendt måde Jeg fortalte det til min mor, og det glemte hun aldrig. Søren var ude for at harve en brakmark. Det var varmt, og Søren havde gummistøvler på. Han sled et mægtigt hul i sokken ude ved tæerne. Han trak støvlen af og gloede på hullet. Så tog han sokken af, bandt en snor om skaftet, vendte sokken, så skaftet blev fod. Voila – en hel sok.

Da Henry rejste, blev han efterfulgt af en ny karl, der også hed Henry. Henry Steffensen. Han var vendelbo, jeg fulgte ham overalt. Han var den første Henrys fuldstændige modsætning, blev aldrig ophidset, var yderst stilfærdig og havde et pænt sprog. Jeg hentede ofte pakker med vasketøj til ham fra stationen i Viby. Mærkeligt, mange år senere havde min mor en dame, der kom og tilså hende og gav hende medicin. Det var Henrys barnebarn. Henry blev gift med en datter af Jelsbak.

Andenkarlen på dette tidspunkt var den tidligere omtalte Egon Ebbesen. Han havde hestespand nr. 2. Men nu må jeg vist hellere fortælle om hestene.

Der var to spand. Første spand var Junga og Fritz, et højst umage par, men de gik godt i spand sammen. Junga var en høj, slank hest, Fritz noget mindre, men en særdeles køn hest. Engang havde Henry været i Århus efter foderstoffer, og netop da han skulle til at køre under "Spanien", lukkede et lokomotiv, der stod på broen, overskudsdamp ud. Det gik aldrig stille af. Fritz døde på stedet af skræk. Hans afløser lignede ham på en prik, lige så køn og lige så rolig af temperament. Da Junga senere blev udskiftet, lignede afløseren ham på en prik.

Andet spand var Claus og Musse. De var jyske. Claus lys med kraftige hovskæg, Musse mørk, begge rolige. Musse skulle man dog ikke komme i nærheden af, når hun havde føl, så blev hun lukket inde i en boks. Den var meget mørk, og det var altid spændende, om vi kunne se føllet gennem tremmerne. Musse var vel ca. 10 år, da vi boede der, Claus en 4 – 5 år. Claus havde en stor skavank, han kunne blive stadje, som man sagde. Det betød stædig. Og Claus kunne blive rigtig stædig. Vi så det engang, da Egon skulle flytte et læs roer. Der var meget pløret, og måske havde Egon ikke taget hensyn til dette og havde derfor læsset normalt. Der var intet at gøre, Claus ville ikke. En hest, der bliver stædig, skal tages roligt, ellers risikerer man at hesten bliver ødelagt. Det vidste Egon godt. Et gammelt kneb er, at forsøge at dreje spandet til den side, hvor den stædige hest er, men her kunne det ikke lade sig gøre, for her var staldvæggen. Så spændte Egon fra og ville trække spandet bort, men uden held Så trak han Musse bort, og det blev for meget for Claus, han fulgte godvilligt med. Det andet spand måtte hente læsset.

Jeg hjalp Henry med at ride spandet på græs om aftenen. Det hjalp mig mange år senere Jeg var aldrig bange for at ride og for at foretage ridebanespringning. Jeg foretog det første med Fritz. Han satte over en grøft med mig på ryggen, og jeg blev hængende.

Nogle gange havde gården en remonte fra artilleriet. Det var den samme hver gang. Den hed Napoleon. Svigersønnen lånte den til sit gartneri. Jeg tror, at han beholdt den, efter at artilleriet blev overflyttet til Nyborg. Men hesten var jo trods alt udstationeret og skulle mellem udstationeringerne tilbage til regimentet. Nu var dele heraf sendt til Randers, bl.a. Napoleons stambatteri, så Ras var i bekneb med at få ham dertil. Nu var Ras jo aldrig selv bange for at give en hjælpende hånd, så han fik min far til at ride Napoleon til Randers. En tilsvarende remonte havde været på Tranbjerggården, den skulle han have med Nu var der jo blot dette, at hestene skulle være i fin stand. Det var Napoleon, velfodret og i god arbejdsform, han havde arbejdet til dagen før. Anderledes var det med hesten fra Tranbjerg. Den var ikke blevet brugt de sidste to uger, men gået på græs, og var følgelig blevet stiv som en savbuk. Og saddelen?, ja, den var lånt hos Mikael Mikkelsen, det var ikke nogen let engelsk sportssaddel, ikke hverken en dansk eller tysk militærsaddel, men en amerikansk cowboysaddel, tung og bred, ryglæn og et stort saddelhorn.

Far red hjemmefra en tidlig morgen. De første kilometer og timer gik nogenlunde, for da red han på Napoleon, men skiftede så til den anden. Da følte han efter få kilometer, at han havde en bagdel. Han kunne knap røre sig, da han nåede kroen i Spørring, hvor han skulle spise, og hestene have et hvil. Hvordan han nåede til Randers – artilleristerne må have moret sig godt – og kom hjem igen, ved jeg ikke; men da han kom hjem fyldte han en balje med KOLDT vand og sendte os ud af køkkenet!

På et andet tidspunkt havde Ras også en femte hest. Hvad han ville med den, har jeg aldrig forstået. Det var vist en to-års plag, grim og mærkelig lodden. Den var hverken var tilkørt eller tilredet. Det sidste tog jeg mig af, men det vidste kun plagen og jeg. Jeg gik op i spilbommen ved siden af dens, kravlede op på bjælken mellem dem og hoppede over på den. Den stod fuldstændig stille, rokkede ikke engang med ørene og rørte sig ikke ud af flækken. Hverken den eller jeg har røbet vores hemmelighed før nu.

Tilkørslen tog Emil og far sig af. Emil holdt geder. Bestanden skulle jo fornyes og forøges; men han havde ingen gedebuk. Det havde Zoo, så den blev sendt på en lille fornøjelsestur til Holme. Den lugtede ikke, - den stank. Det generede ikke gederne, for de blev alle med kid. Så var det, man kom på den tanke, at plagen, der ikke var så stor som de andre heste, kunne tilkøres på en tur som enspænder til Århus. Det ville være bedst med to mand på vognen, hvis noget skulle gå galt. Bukken kom i en kasse af den slags, man plejede at transportere grise i, så op på ladet. De to mænd på kuskesædet og så af sted. Hesten gik som en gammel mælkehest, lystrede tøjlerne og vovede ikke at drejede hovedet. Bukken gjorde nok sit dertil, den stank, den stank, den STANK. Mændene var sikre på, at hesten, hvis den kunne, ville holde sig for næsen - dét gjorde de.

Ja Ras selv var meget hjælpsom. Skulle vi have kørt et læs top hjem fra skoven, kunne vi altid låne et spand heste en søndag formiddag.

På den anden side kunne han også virke sur og gnaven. Så sagde man, at han havde "Masken på". Det gik ud over hans kommende svigersøn, da han tjente på gården. En formiddag havde han kørt roer hjem og var blevet færdig lidt før middag. Det så Ras, og han spurgte så Emil om, hvad han lavede. Emil svarede så, at han lige var kommet hjem og havde spændt fra. Ras så på uret og sagde at han sagtens kunne nå et læs endnu. Så måtte Emil spænde for og køre i marken igen. Om hestene fik deres normale hvil, ved jeg ikke, men Emil fik det i hvert fald ikke.

Men Ras var en travl mand. På trods af , at gården var forholdsvis ny, og at et loft over en af fløjene i den T-formede stald var indrettet med svinestier, var der et utal af større eller mindre træskure overalt i gården, der anvendtes til grisesøer. Et større træhus var indrettet til stier for slagtesvin og en stinkende orne.

Ras fodrede selv svinene, han gik mange, mange meter hver dag med foder til grisene, Disse kendte åbenbart klokken, for de vidste præcis, hvornår han kom, selvom de ikke kunne høre ham. Om det også var ham , der mugede ud, kan jeg ikke huske, at jeg har set.

Gården havde en stor besætning af røde køer. Rødt fynsk malkekvæg, hed det dengang. Jeg tror nok, at der nu er en anden betegnelse for racen. Der var også en kæmpestor avlstyr. Om

det var Ras, der ejede den, eller om det var en forening, ved jeg ikke. Den stod fjernest i stalden ved væggen til roehuset. De solide jernrør over dens krybbe, havde den bøjet, så de stod i en bue. Besætningen blev omkr. 1938 ramt af mund – og klovsyge. Jeg kan ikke huske noget om masseaflivning af dyr, kun at der var opsat forbudsskilte.

Da gården brændte sidste gang, blev tyren i lighed med de andre dyr, lukket ud. Musse vores tidligere overbo fortalte, at da hun skulle ud for at se på branden, stod den nedenfor trappen og gloede. Det gav naturligvis folk anledning til at komme med en del kommentarer, som Musse dog ikke tog fortrydeligt op, men bidrog selv til morskaben.

Gården havde også en fodermester, der havde en lejlighed over stalden. Der var en almindelig trappeopgang dertil, men man kunne også benytte en dør fra kornloftet til lejligheden. Det fik senere uheldige følger.

Køerne var i så fin stand, at de blev malket tre gange om dagen, så om sommeren skulle de drives hjem fra marken til middagsmalkningen. Køerne var vist ikke særlig kloge, for efter fodermesterens banden, sværgen og råben op, havde de svært ved at finde deres pladser, Han brugte skældsord og eder, der ville få enhver gammel underofficer til at blegne af misundelse eller rødme af skam over ikke selv at beherske sproget.

Så blev fodermesteren og hans kone grebet af religiøsitet, og man skulle tro, at hans udtryksform ændrede sig, men nej - i hvert fald ikke overfor køerne.

Deres familie kom sammen med en anden fodermesterfamilie ovre vestfra, Jeg var engang med staldmesteren fra travstutteriet på besøg hos hans søster og svoger, det viste sig at være den anden familie. Vi boede på dette tidspunkt i Skåde, og en dag kom omtalte svoger på missionstur ned til min far, der straks genkendte ham , som den, der kom sammen med vor tidligere genbo. Far spurgte da i al uskyldighed, om man måtte bande. Missionæren så vildt forfærdet på ham og svarede nej. Det kunne min far ikke rigtig forstå, han havde haft en genbo i Holme, der tilhørte missionen, og han havde groft tilsidesat denne lærdom. Missionæren kørte derfra uden videre forsøg på omvendelse.

Nogen tid efter, at vi var flyttet, fik fodermesterfamilien arbejde et andet sted. De vendte dog senere tilbage, dog ikke til det gamle job, men lejede lejligheden. Konen deltog dog i arbejdet med lugning af roer, så børnene, to piger og en dreng var overladt til sig selv nogen tid om dagen. Den yngste af pigerne benyttede den lille dør, der førte ind til loftet, - legede med tændstikker. Gården brændte. Der gik en grum historie om, hvordan fodermesteren opførte sig i den anledning, men lad glemslens slør gå ned over dette.

At gården var velbygget med brandsikre hvælvinger, fik man bevis for. Kun i et enkelt hjørne var der sket et brud i konstruktionen på trods af den enorme varme, den brændende halm må have udviklet. Det er dog nok et spørgsmål, om loftet ville have tålt en fremtidig belastning.

I Ras M´s familie var der en gammel mand. Ikke ret stor, altid klædt i sort. Hvem han var, ved jeg ikke, jeg tror, at det var fru Rasmussens far. Jeg syntes, at jeg kan huske, at min far fortalte, at han var skovlovring. Det er sikkert rigtigt, de var kendte for deres tilvirkning af træsko, og i et gammelt redskabsskur stod der netop en sådan bænk, der blev brugt af træskomagere, der jo fandtes i Lov syssel. Man så ham ofte gå med et åg på nakken og to

kurve .Han samlede æg ind fra de forskellige gårde. Brugsforeningen, købmanden, bageren og nogle forretninger i Århus var aftagere.

Ejerne af den næste gård var Carlo Therkildsen og Birgitte. Den havde tidligere tilhørt Kjesten (Kirsten) Nielsen, der havde ophold på gården De havde tre børn, Ole, der var min klassekammerat, Kirsten og Jens, der vist var på alder med min bror. De legede i hvert fald sammen, når han blev træt af Lilleinger.

Kjestens mand led af tungsind. De solgte gården til Søren Loft, hos hvem min far tjente. Og så flyttede Kjesten og hendes mand ind i en lejlighed, der var indrettet i den østlige ende af stuehuset. Der var karlekammer i en fløj, der vendte en gavl ind mod stuehuset, så her var der en gennemkørsel til Bakkely's indkørsel. En tidlig morgen blev far vækket ved, at han hørte Kjesten komme løbende på vej til Ras M. Så vidste han, hvad der var sket.

Men lediggang var ikke rigtig Kjestens stil, hun tilbagekøbte gården , overdrog den til datter og svigersøn. Søren Loft købte en mindre ejendom i Langballe og drev her et gartneri, hvor han dog vist kun dyrkede grovere grøntsager.

Ole og jeg var som sagt jævnaldrende. Når jeg var træt af at spille forvalter hos Ras M, legede Ole og jeg sammen, og vi havde det sjovt. Selvfølgelig fulgtes vi ad til skole, der var blot den hage ved det, at når jeg kom, vasket og velfriseret, skulle Ole først i gang med proceduren. Den stod Kjesten for, det foregik naturligvis i køkkenet.

Køkkenet var enormt, men på den tid, var det naturligt, at man også brugte et køkken som folkerum og opholdsstue. Væggen ud mod gårdspladsen var panelbeklædt, panelet tjente foruden som isolation også som rygstøtte for den langbænk, der stod mellem bord og væg. Det mest dominerede i køkkenet var et enormt komfur, der ragede langt ud i køkkenet fra en skillevæg. Man kunne passe gryderne fra tre sider. Her blev vandet varmet, der tjente til rengøring af Ole. Det gik nogenlunde stilfærdigt til.

Når rengøringen var overstået, kom det næste problem. Hvor var skoletasken? Når alle disse problemer var i løst, gik det i skarpt trav til skolen. Vi nåede det – næsten hver gang.

Naturligvis var vi også uvenner engang imellem. Men jeg kan kun huske et eneste slagsmål mellem os. Det foregik nede ved "Branddammen". Hvad der var årsag til dette slagsmål, var naturligvis glemt i samme øjeblik, kampen sluttede. Kun slutningen kan jeg huske: Jeg var bedre til at slås end Ole, der løb vrælende hjem.

Derimod kan jeg godt huske to andre slagsmål. Det ene var jeg tilskuer til. Jeg legede med Ras M's barnebarn, Svend Åge. Ole havde fået en ba-lo'on, som Svend Åge punkterede, og så startede den fjerde puniske krig. Svend Åges bror Knud Erik og jeg så betuttede til. Ba-lo'onen havde åbenbart haft en umådelig betydning for sin ejermand efter kamplarmen at dømme.

Det andet slagsmål jeg nævnte, er jeg ikke særlig stolt over at have deltaget i. Vi gik i klasse med en dreng fra Lundshøj. Af en el. anden grund blev Ole og jeg enige om, at han skulle have bank, og det gik vi så i gang med. Jeg holdt ofret, Ole kradsede. Det gjorde han ret

grundigt. Næste dag mødte drengens far i skolen, og der blev pinligt forhør. Jeg forsvarede mig med, at jeg KUN havde holdt ofret, mens Ole kradsede. Der skete os intet, det burde der have gjort. Undskyld Poul.

En dag blev Ole sendt til brugsforeningen. Jeg mødte ham på gårdspladsen, han kom skræmt fra vid og sans. Der lå en sigøjnerdreng og sov nedenfor Ras Laursens have. Ham turde Ole ikke gå forbi. Jeg var nysgerrig og betragtede drengen i tilbørlig afstand, en vej, et hegn, en eng, en bæk, en eng, en skrænt, så en tilpas stor afstand adskilte os. Ole holdt sig for en sikkerhedsskyld lidt længere tilbage. Nå, der skete nu ikke noget, drengen vågnede, tog en stok og med den balancerende på næsen gik han bort.

Skrænten og bækken havde en magisk indflydelse på drengene i Holme. Der voksede nogle asketræer øverst på skrænten. De store drenge havde bundet et reb i en af grenene på et af dem, forsynet rebet med en tværpind i den anden ende. Et spring, og man svævede ud over engen. Det prøvede Ole og jeg, jeg først, og det gik godt. Så Ole – men han tog kun fat i den ene ende af tværpinden. Og pinden gled ud af rebet, netop da Ole var helt ude. Det var lige over bækken. Ole havde haft en lille legeskovl den ene lomme, den glemte han at få med fra ulykkesstedet. Synet af Ole liggende på maven i bækken med en lille legeskovl – uforglemmeligt.

Carlo var vist en af dem, der kunne finde på at give øretæver til karlene. Jeg traf 25 år senere en buschauffør, der fortalte mig, at han havde været på børnehjemmet i Skåde. Han fik som voksen plads hos Carlo, og den første dag i tjenesten sagde han til Carlo, at han havde hørt, at Carlo gav øretæver. Han ville lige gøre Carlo opmærksom på, at hvis han slog ham bare én gang, så slog han selv to gange, mere ville sikkert ikke være nødvendig. Carlo slog aldrig.

Carlo eller rettere karlen kørte mælketur. Dvs. han afhentede mælken på gårdene i Holme om morgenen og kørte den til Fælles, hvor den blev forarbejdet. Så gik det retur med de tomme spande. Hestene kendte turen ud og ind, der gik dog lidt panik i dem, da en gård i Terp også kom med i programmet. Spandet bestod af Musse og vallak, der var en del yngre end Musse. Musse havde været på gården, allerede mens far tjente der. Den havde "Rosen" i det ene bagben, der var ganske tykt. Den dag, den skulle til slagteriet, gav Kjesten den brød og gik grædende bort ,men hun havde også ejet hesten allerede inden Loft købte gården.
Når mælketuren var slut, fik hestene et hvil, og karlen den frokost, man normalt holdt omkr. kl. 0900, og så ventede markarbejdet.

Carlo tog sig af kreaturerne og grisene. Birgitte tog sig af rengøring af mælkejunger og det huslige arbejde. Kjesten var den, der tog sig af børnene. Hun var af den gamle slags, fra dengang man i en landsby tog vare på hinanden. Min mor var som lille blevet meget syg, så hun skulle passes hele dagen. Min bedstemor var nødt til at passe sit arbejde, man kunne ikke blive hjemme for et sygt barns skyld, så Kjesten deltog i plejen.

Kjesten var den første, jeg så bruge karte og spinde garn. De havde nogle får på gården. Før de blev klippet, skulle de vaskes. Det foregik nede i bækken, der på et enkelt sted havde skåret sig ned i engen, og flød som en å.

Engen var delt mellem Carlos gård og Rundhøjgården. I skellet mellem de to stykker lå en stor granitsten. Ole og jeg var begyndt at lære bibelhistorie, og vores fantasi blomstrede. Vi

bildte hinanden ind, at der boede en djævel under stenen, vi troede efterhånden selv på det. Nogle år efter at vi var flyttet, besøgte jeg en søndag formiddag mine bedsteforældre. Jeg så Ole, hans far og en fremmed i engen. Jeg løb derned og spurgte Ole om, hvad de lavede. Jo, stenen skulle bortsprænges. Da alt var klart til sprængningen, søgte vi dækning. Carlo var ekstra forsigtig, han dækkede hovedet med en skovl. Ole og jeg kikkede nysgerrigt. Der lød et drøn. og stenen lå i stumper og stykker. Ole og jeg så på hinanden og grinede – der røg djævelen – men der havde slet ikke været nogen under stenen!

Bibelhistorien. Den var ved at kvæle Ole. Vi lærte om Egyptens syv plager, og det syntes han, var ustyrlig morsomt, han lo, så han var ved at blive kvalt, og hver gang han holdt op, begyndte han at grine igen, så lærerinden blev alvorlig bange og afbrød undervisningen. Vi repeterede ikke stoffet i næste religionstime.

Gårdens gamle have skrånede ned mod Stationsvej og afsluttedes af et hegn. Mellem hegnet og vejen var der en lille skrænt tæt bevokset med buske. I skrænten udfor Meilstrups hus gemte der sig en gammel brønd bag nogle tjørn. Brønden var sikkert en gammel bybrønd, da den ikke havde nogen forbindelse hverken med gården eller over til genboens hus. Den var kampestensat og i øvrigt fyldt op med alskens ragelse. Jeg fandt nogle gode barnevognshjul, der egnede sig fortrinligt til en trækvogn.

Da Kjesten købte gården tilbage, blev hendes aftægtslejlighed ledig. Den blev lejet ud til "Brolæggeren". Hans kone var fra Halmstad, og blev naturligvis kaldt "Svenskeren". Hun havde en bror, der havde et gartneri i Skåde, han hed Svensson.

"Brolæggeren" havde en datter, der hed Lilly, og en søn, der hed Walter – på lokalsproget "Valde", han var ca. 5 år ældre end mig. Det var i de år, hvor "COVBOY", et ugeblad, udkom første gang. Vi sad en dag, Ole, Valde og jeg og talte om, hvordan det kunne være, at tegningerne af Cowboyderne viste, at "Cowboyderne" altid svingede med revolverne. Valde hævdede med bestemthed, at det var for at få mere fart på kuglerne!

Lilly husker jeg ikke noget om, udover at hun var jævnaldrende og veninde med en tidligere fodermesters datter hos Ras M.

Næsten helt nede ved vejsvinget førte den private vej op til gården. Haven på vestsiden af den private vej gik helt ned til Stationsvejen, mens den på østsiden gik ned til en plads, hvor der altid lå en grusbunke, der nok tilhørte kommunen.

Det var denne plads, man kaldte "Branddammen". Der havde vist været en dam på stedet. Det var der for så vidt stadig, for pladsen begrænsedes mod øst af den tidligere nævnte bæk, der her nærmest lignede en kanal med afgrænsede bredder, og det var kun i den tørreste tid, de store drenge kunne springe over uden at blive alt for våde. På østbredden stod der en række stynede stynede piletræer. Men de blev fældet i 1939/40, af hvilken grund ved jeg ikke. De var dog yderst dekorative.

En dag lå de"store" i grusbunken og var meget optaget. De havde fanget to spidsmus og havde bygget en by i gruset og lagt en ringmur omkring den. Der var lavet porte i de forskellige huse, og nu havde de sluppet de to mus løs i hver sin side af byen. Nu ventede de

så spændt på, hvad der ville ske, når de to mus fik fært af hinanden. De vidste, at når spidsmus mødes, opstår der en kamp til den ene er død. Udfaldet af mødet fik jeg aldrig at vide, der blev kaldt på mig, så jeg måtte gå.

Jeg så en dag et lille dyr, der sad nogle meter henne i bækken. Det var travlt beskæftiget med at gnaske løs på en kålstok. Et stykke henne på vejen stod Pots far og talte med en anden. Jeg gik hen og fortalte dem , hvad jeg havde set. Pots far samlede en sten op og listede hen ad vejen, og uden at tage nøjere sigte kastede han den og ramte. Dyret døde på stedet. Det var ikke nogen rotte, som vi troede, men en vandrotte, som jo er en studsmus.

Nå, men naturen hævnede sig. En dag, det var nok det efterfølgende forår, for der var en kraftig strøm og masser af vand, stod Henry, Erik Malerpeter, Pot og jeg og gloede ned i vandet. Pludselig blev Pot vandsvimmel, ramlede forover og faldt pladask ned i vandet. Han kunne ikke selv komme op, sikkert lammet af forskrækkelse, så han måtte have hjælp. Vi fik ham lodset hjem, men det var som om, hans mor ikke rigtigt troede på vores forklaring.

Her i vejsvinget var der altid en mægtig oversvømmelse, hvis det satte ind med et voldsomt tøvejr efter en hård vinter. De to rør, der løb under vejen kunne slet ikke tage den mængde vand, der kom. Trafikken måtte så ledes udenom, måske kun for et par timer

.

Fra vejsvinget løb der en sidevej ned langs engen. Den skulle naturligvis også have et navn, så den blev meget passende døbt Engvej. Jeg kunne ikke huske navnet, kun, at det var noget med grønt, så løb hjem og fortalte mine forældre, at den hed Græsvej.
Utroligt, så mange gange, man er blevet leet ud.

Inden vi tager turen videre ad Engvej, skal vi lige op til Byvejen igen.
Her, på den østre side af vejen helt oppe ved hjørnet af Stationsvejen og Byvejen var der en havelåge. Bag hæk og havelåge gemte der sig en gammel have. Den tilhørte en ældre dame, der hed Anna Thomsen. Hendes forældre havde haft en mindre gård, der havde ligget omtrent der, hvor der lidt nede af Stationsvejen, ligger et rødt hus. Jeg tror ikke , at Anna Thomsen havde været gift. Der er i øvrigt et billede af hende i bogen "BILLEDER AF HOLMES HISTORIE".
I haven var der nogle gamle æbletræer. Hvordan æblerne smagte, var jeg endnu ikke gammel nok til at vide!

Anna Thomsen selv boede i det røde hus lidt længere nede af vejen. Hun havde lejligheden på første sal, stuelejligheden husede OFFENTLIG SAMTALESTATION, hvilket man kunne se på et blåt skilt. I daglig tale hed samtalestationen "Centralen".

Den blev bestyret af en dame, der havde tre sønner, Willy John og Henry Den ene af dem, Henry, havde en gevaldig manke, ham kaldte vi Simba. Han var den yngste, men hvem, der var hvem, står uklart. Simba gik endnu i skole, da jeg gik i skole i første klasse. En sommereftermiddag legede vi sanglege i skolegården med frk. Dam, og da var han sat på gangen af sin lærer, og her sad han oppe i et vindue på 1. sal og holdt sjov med os. Der var også et par døtre, den ene af dem, Lis, blev gift med Svend pantefoged.
Deres mor, centralbestyrerinden blev gift med Alfred Madsen i Bjødstrup. Jeg ved ikke, om hun beholdt sit job efter sit giftermål.

Else Malerpeter var medhjælper på centralen, der i øvrigt blev flyttet om i den bygning, hvor Brugsen havde været, indtil den fik sin nye bygninger. Personale og ja, selv det blå skilt OFFENTLIG SAMTALE STATION flyttede med. Det burde have været skrottet, det lyder jo som om, en samtalestation er en varmestue, hvor man kan gå ind for at udveksle en gang sladder.

Johs. Hansen, ham fra "Villa Vaskehus" overtog stuelejligheden. Det medførte en STOR ændring i min tilværelse – jeg fik en CYKEL. Den havde ganske vist haft en broget og blakket fortid, men hvad gjorde det? Det var min. Far brugte over en time for at få Johannes til at sælge den for 5 kroner. Johs. Hansens yngste søn havde været ejer af den, før ham tilhørte den Pot, og før Pot ?, og før ham?. Den var svejset et par gange i øverste stang, men det havde åbenbart forstærket den , for den holdt, til jeg blev for stor, og hvor vi ikke længere kunne skaffe dæk.

Jeg fik også en ny legekammerat i Henry. Han var ganske vist to år ældre, men kunne dog bruges. Vi, Agner, der var Henrys ældre broder, Henry og jeg sad en regnvejrsdag og dødkedede os i deres kælder. Da fik vi pludselig øje på en mængde blykabler. Vi begyndte så at pille dem ned, der var mange, det var vistnok et levn fra centralens tid, vi fik i hvert fald ikke vrøvl over arbejdet.

En eftermiddag sad Henry og jeg og snakkede. Af en eller anden grund rejste jeg mig og løb ned mod mine bedsteforældres hus, hvorfor ved jeg ikke. Undervejs mødte jeg min moster, der fortalte mig, at min bedstemor var død. Jeg styrtede af sted hjem til hendes hus og ud i køkkenet, og der sad den eneste bedstemor, jeg kendte. Jeg faldt i armene på hende og hulkede: "Bedstemor, jeg troede, det var dig". Hun glemte det aldrig. Hun sagde mange år senere, at det var den største kærlighedserklæring, hun nogensinde havde fået.

Ja, min bedstemor. Der var godt nok en til, det var hende i Skåde, men hun var for mig en fjern person, som jeg aldrig rigtig har følt mig tilknyttet til på samme måde.

Vi spillede ofte "Stikbold" på vejen ud foran huset. Der var jo ikke skygge af biltrafik i Holme var der kun 5 bilejere. Fynbohans, Eriksen, Morten Nielsen, slagter Møller og Friis, og deres kørsel blev stærkt begrænset efter krigsudbruddet. Alt i alt var vejen en fredelig legeplads.

Der sket dog en enkelt ulykke. Agner havde sammen med nogle andre leget i engen på den anden side af vejen. Det opdagede ejeren, og han kom for at jage dem bort. Agner ville springe over pigtrådshegnet, men var uheldig og rev sit ben op. Det blødte ret kraftigt, ejeren af engen behandlede ham med jod, lidt for meget sikkert, for Agner fik en meget kraftig jodforgiftning og blev ret syg.

Der var en skrænt på den østre side af Stationsvej. Ud for bækken var den ret høj og stejl. Der voksede en enkelt busk på skrænten, og buske, der vokser på en skrænt har en tilbøjelighed til at danne et skærmtag, der kunne tjene som hule. Drenge leder altid efter huler. Det gjorde vi også uden dog at vide, hvad vi ville bruge den til, men det var dog altid forbundet med en vis

spænding. Min fætter og jeg fandt denne – det var der nok også andre, der havde gjort i tidens løb, men min fætter vidste præcis, hvad han skulle bruge den her til. Nu bliver jeg nødt til, at springe lidt frem i historien for at lette på forståelsen af efterfølgende.

Pots far, Jørgen Skov, havde en hjørnegrund på Engvej, ikke således, at to veje mødtes, men Engvej havde et knæk på 90 grader, og Skovs grund lå inde i dette knæk. Efter knækket var Skov genbo til mine bedsteforældre. En dag legede min fætter og jeg på denne del af vejen, der lå mellem min bedsteforældre vaskehus og Skovs grund. Skovs grund lå på dette sted vel en meter el. to over vejniveau og her havde Skov et hønsehus, der set fra vejen lå temmelig højt.

Pludselig kaldte Pot på os. Han stod oppe på hønsehusets tag, han havde noget at vise os, sagde han, vi skulle blot komme nærmere. Min fætter løb straks derover. Jeg mente, at Pot ikke kunne vise os noget særligt, og blev derfor stående. Da min fætter nåede derover, tissede Pot ned i hovedet på ham, og min fætter, der af forbløffelse stod med åben mund, kunne ikke rigtig sanse at flytte sig, så han modtog en hel del. Han måtte opgive at banke Pot, for han kunne let nå at komme væk, inden min fætter kunne komme derover. Bent svor hævn, og det fik han.

En dag stod vi alle tre og legede ved bækken. Så sagde min fætter, at han og jeg havde en hemmelig hule. Men at vi havde lover hinanden ikke at røbe, hvor den var. Pot bed straks på krogen. Bent vred og vendte sig og sagde, at han ikke måtte fortælle det, uden at han og jeg var enige derom. Jeg var naturligvis nysgerrig efter at få at vide, hvad han var ude på og sagde, det var i orden, og vi kravlede op på skrænten og gik hen til busken. Så sagde Bent, at vi kun kunne komme ned under busken ved at lade os glide derned på ryggen. Det kunne Pot selvfølgelig godt se, og han lod sig glide. Bent var lige ovenover ham, og da Pot var kommet helt ned, låste Bent ham fast ved at lægge sine ben ned over hans skuldre. – Og så tissede han – meget - meget længe. Jeg var sikker på, at han gerne havde villet fortsætte, hvis han havde været i stand dertil. Men alting får jo en ende, jeg var sikker på, at Bent ville blive klar over, hvor han havde sin, hvis hans mor fik den historie at høre.

P. Langsvej. En af de store gåder i Holme. Hvorfor hedder den sådan?. Ingen aner det tilsyneladende, så derfor kan jeg vel tillade mig med at komme med mit bidrag.

I Holme har man altid haft let til øgenavne, eller ændring af et navn, "Blindtarmen" er et godt eksempel herpå. På et el. a. tidspunkt har man talt om vejen, f.eks. i sognerådet. En har skullet gøre rede for, hvilken vej han mente og har så sagt: Vejen på langs af brower Ni'els og brower Antons marker, der lå på begge sider af vejen. På langs – p'langs af o.s.v.. Med tanker på folk i Holme og deres sjusken med udtale, eller lad mig være pæn og sige lokaldialekt, kan man tro, at vejen helt uofficiel fik sit navn på denne måde. Efterhånden blev navnet sagt så ofte, at man troede, den hed sådan, så det blev dens officielle navn.

Tilkørslen fra Engvej var ret stejl, ikke til at cykle op af, og blev heller ikke brugt til bil- og hestevognskørsel hverken ned eller op. Skulle man køre med køretøjer på vejen, skete det fra Byvejen/Møllevejen Vejen var ikke makadamiseret eller asfalteret, men belagt med noget, der lignede udbrændt, knust koks. Det gungrede så hult, når man havde træsko på og løb hen ad den.

Marken på højre side, når man kom fra Engvej, havde hørt til Holme Østergård, men var nu ejet af Anton og Niels Rasmussen. De drev gartneri med grove grøntsager. Gartnere brugte ikke tromler, når de havde pløjet og harvet, de brugte slæbere, som regel noget af en gammel port el. lignende, trukket af en enkelt el. to heste, alt efter hvor megen jord og hvor let den var. Her havde man to heste i brug, skønt jorden var ret let; men da der også skulle køres til torvet, var der brug for to.

At bruge slæber var noget af det mest beskidte arbejde, der kunne tænkes. Jorden skulle være helt tør, når man brugte slæber, helt tør, og det støvede eventyrligt, og på marken her, var det særlig slemt.

Marken afsluttedes mod øst af en bungalow, der hed Nyvang. Den første ejer, jeg kan huske, var murermester Nielsen, selvfølgelig også kaldt klatmureren. En af sønnerne hed Knud Erik, han blev kaldt Fesser, måske fordi han havde haft den rolle i "Feriegæsterne", som den første realklasse på Kragelundskolen spillede. Han konverterede senere og blev katolsk præst, om han fortsatte som sådan, ved jeg ikke.

En datter, der hed Alice, var et år ældre end jeg, og så var der en søn, der var på alder med min bror, Sven Erik. De blev vist kammerater på Kragelundskolen.

Huset blev senere solgt til en Friis, ham der havde haft en gård på Bushøjvej/Skådevej. Her ved huset kunne han køre sin bil ind til huset, og man kunne alligevel se, at han havde bil. Hans have lå helt op til brugsforeningens lagerbygning, og vi er nu fremme ved Byvej og skal nu tilbage til Engvej.

På nordsiden af P. Langsvej, havde Anton og Niels også jorden. De havde den ned til Ras Laursens have, kun afbrudt af to huse. Det første husede barber Henry Bukdal. Huset virkede så umotiveret anbragt. Det var et rødt hus med fladt tag og på kun en etage. Der var to rum i huset. Det første rum husede barbersalonen, det andet var vel nærmest venteværelse. Jeg undrede mig såre over hans mærkelige skiltning, en flad, oval plade med et ovalt hak i. Senere fandt jeg ud af, at det var et barberbækken, som også blev brugt i tidligere tid, når barberer skulle årelade folk. Patientens arm blev presset ind i hakket, så blodet kunne løbe ned i bækkenet. Det lød spændende, tænk at Bukdal kunne gøre noget sådant.

Henry havde vel de fleste mandlige beboere i Holme som kunder, alligevel husker jeg dog kun, at jeg har været der et par gange. Egentlig dog en noget mærkelig måde at huske det på. Jeg hørte her for første gang, at der var andre Zoo-er end den i Århus. I København var der en, der måske kunne, hvad jeg naturligvis anså for umuligt, være ligeså stor. Og så var der en på et sted, der hed Nykøbing Falster, den kunne ikke være med, for der var vist kun et par bjørne.

Jeg hørte også om russiske cigaretter. Det skulle være den rene gift, halvdelen af en sådan var et mundstykke af papir, og så var der noget afskyeligt sort stads i den yderste ende, som russerne havde den frækhed at kalde tobak. Underligt, mange år senere arbejdede jeg sammen med en tysk officer, der fortalte mig, at disse cigaretter var skyld i, at mange krigsfanger fik lungerne ødelagt af russisk tobak.

En sikker kunde hos Henry var pastor Knudsen. Han blev barberet tre gang om ugen hos ham. Lige udfor P.Langsvej var der en låge ind til præstegårdshaven, så det var yderst bekvemt for pastoren. Selv blev jeg normalt ikke klippet hos ham, men hos barberen i Lundshøj.
Henry havde et stift knæ. Det forhindrede ham dog ikke i at cykle. Cyklen var tilpasset dette handicap. På den ene side var der en pedal, der sad på kranken på normal vis, på den anden side af kranken var der en specialkonstruktion, der gjorde, at pedalarmen her kun skulle bevæges ganske lidt i op – og nedadgående bevægelse. Ganske snildt, det gav kun en lidt vrikkende bevægelse på cyklen.

Nabohuset var et rødt, to-etagers hus. Jeg kan huske nogle af beboerne, der boede der, men ikke i hvilken rækkefølge, og hvem der boede der samtidig, dog med en enkelt undtagelse.

Undtagelsen var Gunhild og Osvald. Hun var damefrisør og gift med Osvald, der siden blev sygekasseindkassator, men da var de flyttet til Højbjerg. Da hun boede i Holme, var jeg med min mor og søster i hendes frisørsalon, Men det var en trist affære, det eneste spændende, jeg så, var at man ved at puste luft i en flaske kunne få luften til at blive til vand. Jeg spekulerede meget over, hvordan det kunne lade sig gøre.

Min gamle ven smed Andresen har også boet der. Det samme har Jacobsen, der var en slags skolebetjent i Holme skole. Deres søn, Sv. Åge blev overfenrik i flyvevåbnet og vel siden også officer i specialgruppen, som det tidligere hed.

Men der havde også boet en anden familie, vistnok kun i kortere tid. De kom fra Viby og flyttede dertil igen. De kom først til at bo der, efter vi var flyttet op på Stationsvejen. De havde en datter, der hed Ulla og en søn, der hed Henning. Ulla var ældre end min søster og jeg, og Hans et år et år ældre end jeg. Ham havde jeg strengt forbud at lege med. Han bandede og svovlede, og at tale sandt var ikke ligefrem en dyd hos ham, det gjorde det naturligvis spændende at være sammen med ham. Men trods alt gjorde jeg det kun en enkelt gang.

En smal privat vej førte fra P.Langsvej ind til en noget skummel beboelse, der tilhørte Anton og Niels Rasmussen, dem venter jeg med at fortælle om, til vi kommer om på Engvej. De ejede også den mark, der gik hen til Ras Laursens have.

Ras Laursens have var skjult bag en pragtfuld ligusterhæk. Den var vist hans stolthed og ikke ufortjent. Desværre for ham og hækken var det uhyre morsomt for drengene at skubbe hinanden ind i hækken. Han blev stiktosset, når han så det. Han opdagede ikke, at det var "Somsagtensstær" (et hed han stadig for mig), der havde lavet et gevaldigt hul i den. Han har sikker troet, at det var os.

Huset var det gamle stuehus til den gård, der blev udflyttet til Hjulbjergvej, hvor den fik navnet Holme Østergård. Den historie har Signe Rasmussen fortalt. At bruge navnet Holme Østergård var ikke det normale. Man sagde blot Mikael Mikkelsen og så var sagen klar.

Ras Laursens kone var død mange år tidligere. Hun hed Marie Louise og blev kaldt Lange Marie for at skelne hende fra hendes svigerinde, der også hed Marie. I de årgange var navnet Marie eller Maria vist de mest brugte pigenavne.

Ras Laursen havde flere børn, af dem kan jeg nævne datteren Øllegård, der var jævnaldrende med min mor, en søn der hed Svend Åge og tvillingerne Hans og Henry. Sagde man Hans var det en selvfølge, at man også sagde Henry og omvendt. De var enæggede, og man skulle kende dem særdeles godt for at se forskel, det kunne deres lærer ikke, og det benyttede de sig af. Den ene af dem kunne ikke lide at gå i skole, så det skiftedes de til fra tid til anden. For at være sikker på, at man omtalte den rigtige, sagde man tvillingerne, så kunne folk selv vælge.

Da "Trambusserne" havde vendeplads ved forsamlingshuset, så min søster en dag, at der blev rullet en bagrude ned i en bus, og ud sprang Hans? – Henry? for at undgå betalingen. Når chaufføren så havde Henry? – Hans? med på en tur, krævede han naturligvis betalingen for snydeturen. Men standardsvaret lød altid, at det var H.

Da Ras Laursen døde, blev de stadig boende i huset, men senere da Henry døde, solgte Hans og flyttede til Odder, men alligevel forblev han til det sidste at være "Holmebo". Sidst jeg så ham, var til min mors begravelse, han døde selv et par år efter.

Ras Laursens have lå vel en meter over Engvej. Fra vejen over til skrænten mod hans have var der en ca. 2 m brede rabat, der var græsklædt. Det var her vi som tidligere omtalt så zigøjnerdrengen. Engang så Pot og jeg en mand ligge og sove der. Vi turde ikke gå hen for at se, om han var syg, så vi fik Pots mor til at gå derhen. Hun så efter og kom tilbage og sagde, at han blot var fuld, og at vi skulle lade ham ligge og sove rusen ud. Det gjorde vi så.

Engen, skrænten og banken var en herlig legeplads for os, der boede der i nærheden, og sådan havde det sikkert været i generationer før os. De store drenge havde gravet huller forskellige steder i skrænten og lavet tag over dem. Legen ophørte nok, når de var færdige med at grave og bygge, for vi så dem aldrig, når vi var der. Noget af arbejdet har mine onkler helt sikkert deltaget i.

Asketræet har jeg nævnt. Det var herfra Ole tog sin store luftfart. Men han var ikke den eneste, der var uheldig.

Vi narrede min yngste onkel til at tage en tur. Han greb korrekt om pinden tog tilløb og svævede ud over engen i en smuk bue.

Desværre - han var for tung – pinden knækkede og han foretog en noget ublid landing nede i bækken.

Jeg lo ikke. Jeg grinede, da jeg så ham samle sig selv op og tage sig til sin arm. Det skulle jeg ikke have gjort. Han stak mig prompte en på kassen. Det skulle han heller ikke have gjort. Var armen ikke brækket før, så gjorde den det nu

Så gik der hjem til bedstemor i en hulens fart, og jeg fik besked om at hente min far og sige, at han skulle tage sin samaritertaske med. Han kunne dog straks se, at her hjalp hverken jod, hæfteplaster eller kamferdråber, for nu skulle der gips til, og det var lægens bord – altså af sted til ham.

Jeg fik den største medlidenhed med min onkel, da jeg så, at det var nødvendigt, at han skulle have hjælp med at tage tøjet af og på.

Mine bedsteforældre havde haft geder, der græssede på skrænten, og en søndag eftermiddag da min mors familie havde lejret sig der, slap min bedstefar og min ældste onkel en af gederne løs. Den kunne ikke fordrage min moster, og det var gensidigt, så hun løb hjem stærkt forfulgt af geden. Det gik så stærkt, at hun glemte at lukke dørene, så geden slap med ind i køkkenet, hun måtte hoppe op på køkkenbordet. Det var ikke noget problem for geden, den tog turen via en stol. Endelig her nåede hjælpen frem.

Engen var som sagt en god tumleplads, vi skulle blot passe på at ejeren, det var dengang Arne Petersen, ikke så os og især ikke op til høslæt, hvor vi kunne trampe græsset ned. Det var også yderst risikabelt at lege i høstakkene.

Engang havde min onkel leget med sine kammerater i høstakken, Ejeren af engen var dengang Thomas Neergård. Han var kommet og havde set, hvad der foregik, og drengene stak af, undtagen en, det var Johannes. Han så ikke Thomas og råbte tommele, tommele Thomas.

Og også om vinteren kunne engen bruges. Vi sørgede altid for, at lave en dæmning over bækken, så vandet fik et større stykke eng at brede sig over både før og efter denne. Når frosten så satte ind, havde vi en stor men meget ujævn skøjtebane og uden frygt for, at isen var usikker. Der var den dæmning, vi fik penge for at bryde ned, når det blev tøbrud.

I vejsvinget stod der en el-mast. Den havde mine to onkler i fællesskab stiftet nærmere bekendtskab med: Ejner, fordi han forsøgte at kravle op til ledningerne, og Axel fordi han forsøgte at få ham ned, men jo tættere Axel kom til Ejner, desto højere kravlede han op, ivrigt sparkende fra sig med træskoene. Nå, ned kom de begge i god behold.

Min onkel stod en dag og snakkede med nogle af sine kammerater i vejsvinget. Han stod med hænderne på ryggen, og i den ene hånd havde hen en åben kniv, der åbenbart var meget skarp. Min søster og jeg løb og legede om dem, og under legen løb hun ind i kniven og fik skåret sine hænder temmelig slemt, i hvert fald efter blødningen at dømme. Den havde min bedstemor besvær med at standse.

Pots forældre, Jørgen og Anna Skovs have lå i svinget på Engvej. Sjovt nok, for Engvej blev herfra – og i særdeleshed fra den store sten lidt længere fremme kaldt "Strædet"

Der var en havelåge i hjørnet af Skovs have. Herfra førte en havegang op til huset, der var hvidkalket og havde sort bindingsværk. Et stykke indenfor lågen stod en flagstang. En sådan var der jo mange, der havde, men denne adskilte sig fra mængden ved, at stangen i toppen ikke var forsynet med en knop af den gængse type, men derimod havde en, der i sin udformning lignede den amerikanske. Hvorfor Skovs så sådan ud, aner jeg ikke.

I vejkanten udenfor havelågen stod der et ungt træ. Hvorfor stammen så så mærkelig skamferet ud i barken, har jeg i smertelig erindring.

Den gamle rebfabrik brændte – en brand - der varede i adskillige dage. Det var noget, der tiltrak folks opmærksomhed. Vi, mine kammerater og jeg havde naturligvis været nede for at se branden flere gange og havde hørt, at branden skyldtes en gnist. Ergo vidste vi, at en gnist var farlig, vi vidste dog ikke, hvordan den så ud, kun at den var farlig.

Jeg stod meget stærk overfor mine kammerater i disse dage, og det skyldtes flere ting: Min bedstefar arbejdede på "Reben", min mor var blevet kørt på sygehuset af "Julle", og at min trækvogn blev lavet om til brandbil.

Hvem var så "Julle"?. Jo, det var en Falckmand, der om aftenen på den første branddag, havde stået på en stige temmelig højt oppe. Han hørte her en lyd, der fik ham til at tro, at bygningen var ved at styrte sammen, så derfor sprang han ned fra sit høje stade og brækkede ved kontakten med jorden begge ben el, ankler. Det første, han bad om, da han havde sundet sig, var en Grøn Cecil. Han stjal overskrifterne i aviserne den næste dag. Og hvordan kunne jeg nu høste fordel af dette? – jo, min mor var et par år tidligere blevet indlagt på sygehuset, og da havde Julle været den ene af Falckmændene, der havde afhentet hende.

Og brandbilen? Min trækvogn var blevet lavet om til bil. Forhjulene var blevet flyttet fra deres plads under vognen og sad nu på et bræt, der stak ud fra forenden af vognbunden Så kunne man sidde i vognen og styre ved hjælp af nogle snore, drivkraften blev leveret af en, der var dum nok til at skubbe. Det lykkedes næsten altid at finde en sådan.

Denne bil blev naturligvis brugt som brandbil i de dage, hvor fabrikken brændte, og en dag fik vi den ide, at der var ild i træet. Vi var tilkaldte brandfolk og kommet susende i vores brandbil med vore skovle og økser (økserne var hamre), og så gik vi løs på træet med økserne, som vi havde set brandfolkene gøre. Vi, det var Pot, Erik Malerpeter og jeg kunne blive ved med at finde "Gnister", så træet mistede efterhånden en hel bark. Da vi var blevet trætte af legen – den kunne jo gentages - hvis den rigtige brand ikke blev slukket, gik vi trætte hjem.

Der var ingen hjemme, da jeg kom hjem, men efter nogen tid kom min far, og uden kommentarer stak han mig mit livs største lussing.

Han sagde ikke noget, og det gjorde jeg heller ikke. Da min mor kom hjem, kunne hun straks se, at der herskede en yderst trykket stemning. Det sås særligt på min kind. Hun spurgte os om, hvad der var sket, og min far fortalte. Han havde set skaderne på træet og spurgt Erik Malerpeter om, hvem der havde gjort det. Erik havde troskyldigt svaret: "Det har da mig, Pot og Kurt". Så var der ellers fyret op i kakkelovnen til mig. Da jeg i 1966 for sidste gang så træet, huskede jeg stadig, hvor ondt lussingen gjorde. Og også træet bar mærker efter "branden".

Ved vejsvinget, hvor Engvej drejede over mod Byvej, lå der noget tilbagetrukket et gammelt udhus. Det var den gamle smedje. En træskomand havde også haft til huse der. I hans liv gemte der sig vist en familietragedie, hvor hans søn var omkommet. Huset hed også "Træskomandens hus", måske dækkede navnet også Jørgen Skovs hus hvortil det hørte. Det indeholdt foruden plads til brændsel også et - undskyld udtrykket – et stort gammeldags lokum. I det var der ingen vinduer, men der var nogle enorme rottehuller, der var tilstoppet